

فهرست مضامین کتاب‌های دین‌نام

صفحه	موضوع	صفحه	موضوع	صفحه	موضوع
۱۰ ۱۴	جوارش جالینوس	۱۴ ۱۰	ترک عادت افیون	۹ ۵	طریق کشیزی ساده
۱۴ ۱۴	جوارش خود	۱۲ ۱۱	برش‌شما	۶ ۶	بفیت چهارچوبه
۲ ۱۸	جوارش آمد لونی	۴ ۱۲	بنادق الزور محمد	۲ ۴	طریق کشیزی مرکب
۴ ۱۸	معنی ابرار بیس	۱۱ ۴	تاریخ مذمت موات بشافخانه پالم	۱۱ ۴	طریق نقل
۹ ۱۸	جوارش خود ساده	۱۰ ۱۲	امداد اولیاد	۱۲ ۴	وزن دوم
۱۲ ۱۸	جوارش خود	۱۶ ۱۲	واقع حکیم تجربه کار بی علم	۱۴ ۴	طریق اسلحه و دوس
۱۶ ۱۸	جوارش مر با بیله لونی	۹ ۱۶	بنادق الزور	۹ ۸	طریق زبانی
۳ ۱۹	جوارش ترمنه‌ای	۱۱ ۱۶	پیکاری اسنول	۱۴ ۸	طریق شایسته
۱۴ ۵۸	جوارش نوزاک	۱۱ ۵۸	پیشی محال	۲ ۹	طریق مغز که
۸ ۱۹	چون نمک لونی	۱۲ ۵۸	تزیات اربعه	۴ ۹	اکسیر البواسیر
۱۳ ۱۹	چون سرداری	۱۵ ۵۸	جوارش نهجیل	۴ ۹	طریق قبیل
۱۶ ۱۹	پوش گولی	۱۳ ۱۶	جوارش بیله مر با	۱۱ ۹	معنی قبیل
۱ ۲۰	حب تپ	۱۴ ۱۶	جوارش حبش الحیدیه	۱۲ ۹	برعه الساعه
۲ ۳۰	حب تنفا	۴ ۱۴	جوارش جالینوس	۴ ۱۰	برش‌شما

صفحه ۲۰	م ۲۰	حب چاکسو	صفحه ۲۳	۱۶	حب سبز	صفحه ۵۹	۲
حب ترش	۸	حب تیوانج	۳	۲۴	حب کاسرریاج	۴	۵۹
حب کاکلرنگی	۱۱	حب سنگه اند	۶	۲۴	حب ربع جدید	۸	۵۹
حب متقل	۱۴	حب نو اعیر	۹	۲۴	حب مدبرگ یسه گینه	۹	۵۹
حب تپ لرزه	۱۵	حب وجع مفاصل	۱۰	۲۴	حب مسهل	۱۱	۵۹
حب سرخ بادو	۱۷	حب ابو اسن	۱۳	۲۴	حب ملین	۱۲	۵۹
حب کومین	۲	حب سوزاک	۱۶	۲۴	حب ترش دیگر	۱۳	۵۹
حب باقلا	۵	حب آشک	۲	۲۵	حب منتن	۱۵	۵۹
حب اکیر	۱۱	حب سوزاک	۵	۲۵	حب انجم	۱۶	۵۹
حب طیا شیر	۱۵	حب بادشا اند	۷	۲۵	حب غافث	۱	۶۰
حب نارج	۱	حب دادر	۷	۲۵	حب اعجاز	۲	۶۰
حب بچ	۳	حب بلانی	۱۵	۲۵	حب سیاه آشک	۳	۶۰
حب ربع	۵	حب شقی	۱	۲۶	خمیره وارید	۴	۶۰
حب قللغ	۷	حب اسود	۳	۲۶	خمیره مندل	۷	۶۰
حب تنکار	۹	حب قادری	۵	۲۶	خمیره گاو زبان جزری	۸	۶۰
حب غرمه	۱۲	حب سرخ	۱	۵۹	خمیرت الحیدیه	۱۱	۶۰
حب میوه	۱۴	حب جودار	۲	۵۹	حب خنزور خطائی	۱۴	۶۰
حب قوبا							

صفحه سطر ۱ ۶۳	روغن در گوشتش -	صفحه سطر ۲۴	نقشه روغن قند -	صفحه سطر ۲ ۶۱	حب پسرند
۳ ۶۲	روغن قرص گوشتش -	۴ ۲۸	روغن موتیا پیرلی و غیره -	۴ ۶۱	حب پرو -
۱۰ ۶۱	سفوف جربان	۹ ۲۸	روغن مغزیات -	۶ ۶۱	حب میضه و مضم -
۱۴ ۶۱	ممانعت قابضیه زجیر کاذا	۱۱ ۲۸	روغن قنفل داریینی و غیره -	۷ ۶۱	حافظ الصحت -
۲ ۶۲	سفوف ماسک البول	۲ ۳۰	روغن گندک دافع جرب -	۲ ۶۲	دوائے جرب و حکه -
۴ ۶۲	سفوف ذریاسطس	۱۳ ۲۹	روغن گندک کیمیا -	۸ ۶۲	دوائے کاسر ریاح -
۷ ۶۲	طریقه کشته قلعی	۷ ۳۰	روغن گندک کیمیا -	۹ ۶۱	دوائے الک و حار -
۱۳ ۶۲	قی آلوده کبتل ۳۳ سفوف کیمیا	۱۰ ۳۰	روغن موم -	۱۳ ۶۱	دوائے موم چرس -
۱ ۶۲	سفوف زرباد -	۳۱ -	نقشه روغن موم -	۱۵ ۶۱	دوائے سبتر -
۲ ۶۲	سفوف مبارک مسهل -	۵ ۶۲	روغن بابونه -	۱۶ ۶۱	ایضا -
۳ ۶۲	سفوف بخار -	۶ ۶۲	روغن هفت برگ -	۱۷ ۶۱	دوائے نفث الدم -
۴ ۶۲	سفوف کیترا -	۸ ۶۲	روغن چوب چینی -	۱ ۶۲	دوائے الک مقتدل -
۵ ۶۲	سفوف ثعلب -	۱۰ ۶۲	روغن دیودار -	۳ ۶۲	دوائے عقیق -
۸ ۶۲	سفوف زجیر جدید -	۱۱ ۶۲	روغن برائے بشور -	۴ ۶۲	دوائے غار شش -
۹ ۶۲	امتناع قابضات بنه ضرر -	۱۳ ۶۲	روغن کافور -	۹ ۶۲	روغن قرح الفت -
۱۰ ۶۲	سفوف پند دانه -	۱۴ ۶۲	روغن کچله -	۱۱ ۶۲	روغن بلاد -
۱۱ ۶۲	سفوف شوره مرکب -	۱۷ ۶۲	روغن سبتر -	۱۷ ۶۲	روغن قند دافع سوزاک و غیره -

صفحه ۳۶	سوف استبول	صفحه ۳۲	سوف ابهال کبدی	صفحه ۳۶	سوف استبول
۳۶	سوف ابن ماسویه	۳۲	سوف یازده ادویه	۳۶	سوف ابن ماسویه
۳۶	سوف طباشیر	۳۲	سوف تریاق الاسفلن	۳۶	سوف طباشیر
۳۶	سوف وجمع مفصل	۳۲	سوف " " "	۳۶	سوف وجمع مفصل
۳۶	سوف زحیر بلغمی	۳۲	سوف سرج وارو	۳۶	سوف زحیر بلغمی
۳۶	سوف ایض	۳۲	سوف شیان شیرخشت	۳۶	سوف ایض
۳۶	"	۳۲	سوف شیان غرب	۳۶	"
۳۶	سوف زحیر صادق	۳۲	سوف ضاد محمل او سام	۳۶	سوف زحیر صادق
۳۶	سوف مایران	۳۲	سوف ضادات الغیب	۳۶	سوف مایران
۳۶	سوف سهرورده	۳۲	سوف ضاد برائت وجمع مفصل	۳۶	سوف سهرورده
۳۶	سوف سلامیت	۳۲	سوف معی شیان وحصار مایشا	۳۶	سوف سلامیت
۳۶	سوف نفث الدم	۳۲	سوف ضاد در دگر	۳۶	سوف نفث الدم
۳۶	سوف سوزاک	۳۲	سوف عرق حیات	۳۶	سوف سوزاک
۳۶	سوف متقلیان	۳۲	سوف عرق ریحان	۳۶	سوف متقلیان
۳۶	سوف متوسط	۳۲	سوف عرق شیر	۳۶	سوف متوسط
۳۶	سوف کلان	۳۲	سوف عرق شامه	۳۶	سوف کلان
۳۶	سوف قلع	۳۲	سوف عرق سلطان	۳۶	سوف قلع

صفحہ سطر	صفحہ سطر	صفحہ سطر	صفحہ سطر
۸ ۶۷	۱۴ ۴۰	۹ ۳۸	قرص بنفشہ -
۱۲ ۶۷	۱۶ ۴۰	۱۱ ۳۸	قرص تربخین -
۱۵ ۶۷	۳ ۴۱	۱۴ ۳۸	قرص لک -
۱۷ ۶۷	۶ ۴۱	۱۷ ۳۸	قرص زرد شک -
۲۰ ۶۸	۹ ۴۱	۲۰ ۳۹	قرص یونہ -
۲۳ ۶۸	۱۲ ۴۱	۲۳ ۳۹	قرص طحال -
۲۶ ۶۸	۱۶ ۴۱	۲۶ ۳۹	قرص طباشیر -
۲۹ ۶۸	۲۰ ۴۲	۲۹ ۳۹	قرص مثلث -
۳۲ ۶۸	۲۴ ۴۲	۳۲ ۳۹	قرص دلی محل -
۳۵ ۶۸	۲۸ ۴۲	۳۵ ۳۹	قرص یونہ -
۳۸ ۶۸	۳۲ ۴۲	۳۸ ۳۹	قرص قرص شانه -
۴۱ ۶۸	۳۶ ۴۲	۴۱ ۳۹	قرص کاکج -
۴۴ ۶۸	۴۰ ۴۲	۴۴ ۳۹	قرص شربت شمشاد -
۴۷ ۶۸	۴۴ ۴۲	۴۷ ۳۹	قرص دلی ملین -
۵۰ ۶۸	۴۸ ۴۲	۵۰ ۳۹	قرص دلی قرصینی -
۵۳ ۶۸	۵۲ ۴۲	۵۳ ۳۹	گجہشی -
۵۶ ۶۸	۵۶ ۴۲	۵۶ ۳۹	لوق باقلا کلان -
۵۹ ۶۸	۶۰ ۴۲	۵۹ ۳۹	
۶۲ ۶۸	۶۴ ۴۲	۶۲ ۳۹	
۶۵ ۶۸	۶۸ ۴۲	۶۵ ۳۹	
۶۸ ۶۸	۷۲ ۴۲	۶۸ ۳۹	
۷۱ ۶۸	۷۶ ۴۲	۷۱ ۳۹	
۷۴ ۶۸	۸۰ ۴۲	۷۴ ۳۹	
۷۷ ۶۸	۸۴ ۴۲	۷۷ ۳۹	
۸۰ ۶۸	۸۸ ۴۲	۸۰ ۳۹	
۸۳ ۶۸	۹۲ ۴۲	۸۳ ۳۹	
۸۶ ۶۸	۹۶ ۴۲	۸۶ ۳۹	
۸۹ ۶۸	۱۰۰ ۴۲	۸۹ ۳۹	
۹۲ ۶۸	۱۰۴ ۴۲	۹۲ ۳۹	
۹۵ ۶۸	۱۰۸ ۴۲	۹۵ ۳۹	
۹۸ ۶۸	۱۱۲ ۴۲	۹۸ ۳۹	
۱۰۱ ۶۸	۱۱۶ ۴۲	۱۰۱ ۳۹	
۱۰۴ ۶۸	۱۲۰ ۴۲	۱۰۴ ۳۹	
۱۰۷ ۶۸	۱۲۴ ۴۲	۱۰۷ ۳۹	
۱۱۰ ۶۸	۱۲۸ ۴۲	۱۱۰ ۳۹	
۱۱۳ ۶۸	۱۳۲ ۴۲	۱۱۳ ۳۹	
۱۱۶ ۶۸	۱۳۶ ۴۲	۱۱۶ ۳۹	
۱۱۹ ۶۸	۱۴۰ ۴۲	۱۱۹ ۳۹	
۱۲۲ ۶۸	۱۴۴ ۴۲	۱۲۲ ۳۹	
۱۲۵ ۶۸	۱۴۸ ۴۲	۱۲۵ ۳۹	
۱۲۸ ۶۸	۱۵۲ ۴۲	۱۲۸ ۳۹	
۱۳۱ ۶۸	۱۵۶ ۴۲	۱۳۱ ۳۹	
۱۳۴ ۶۸	۱۶۰ ۴۲	۱۳۴ ۳۹	
۱۳۷ ۶۸	۱۶۴ ۴۲	۱۳۷ ۳۹	
۱۴۰ ۶۸	۱۶۸ ۴۲	۱۴۰ ۳۹	
۱۴۳ ۶۸	۱۷۲ ۴۲	۱۴۳ ۳۹	
۱۴۶ ۶۸	۱۷۶ ۴۲	۱۴۶ ۳۹	
۱۴۹ ۶۸	۱۸۰ ۴۲	۱۴۹ ۳۹	
۱۵۲ ۶۸	۱۸۴ ۴۲	۱۵۲ ۳۹	
۱۵۵ ۶۸	۱۸۸ ۴۲	۱۵۵ ۳۹	
۱۵۸ ۶۸	۱۹۲ ۴۲	۱۵۸ ۳۹	
۱۶۱ ۶۸	۱۹۶ ۴۲	۱۶۱ ۳۹	
۱۶۴ ۶۸	۲۰۰ ۴۲	۱۶۴ ۳۹	
۱۶۷ ۶۸	۲۰۴ ۴۲	۱۶۷ ۳۹	
۱۷۰ ۶۸	۲۰۸ ۴۲	۱۷۰ ۳۹	
۱۷۳ ۶۸	۲۱۲ ۴۲	۱۷۳ ۳۹	
۱۷۶ ۶۸	۲۱۶ ۴۲	۱۷۶ ۳۹	
۱۷۹ ۶۸	۲۲۰ ۴۲	۱۷۹ ۳۹	
۱۸۲ ۶۸	۲۲۴ ۴۲	۱۸۲ ۳۹	
۱۸۵ ۶۸	۲۲۸ ۴۲	۱۸۵ ۳۹	
۱۸۸ ۶۸	۲۳۲ ۴۲	۱۸۸ ۳۹	
۱۹۱ ۶۸	۲۳۶ ۴۲	۱۹۱ ۳۹	
۱۹۴ ۶۸	۲۴۰ ۴۲	۱۹۴ ۳۹	
۱۹۷ ۶۸	۲۴۴ ۴۲	۱۹۷ ۳۹	
۲۰۰ ۶۸	۲۴۸ ۴۲	۲۰۰ ۳۹	
۲۰۳ ۶۸	۲۵۲ ۴۲	۲۰۳ ۳۹	
۲۰۶ ۶۸	۲۵۶ ۴۲	۲۰۶ ۳۹	
۲۰۹ ۶۸	۲۶۰ ۴۲	۲۰۹ ۳۹	
۲۱۲ ۶۸	۲۶۴ ۴۲	۲۱۲ ۳۹	
۲۱۵ ۶۸	۲۶۸ ۴۲	۲۱۵ ۳۹	
۲۱۸ ۶۸	۲۷۲ ۴۲	۲۱۸ ۳۹	
۲۲۱ ۶۸	۲۷۶ ۴۲	۲۲۱ ۳۹	
۲۲۴ ۶۸	۲۸۰ ۴۲	۲۲۴ ۳۹	
۲۲۷ ۶۸	۲۸۴ ۴۲	۲۲۷ ۳۹	
۲۳۰ ۶۸	۲۸۸ ۴۲	۲۳۰ ۳۹	
۲۳۳ ۶۸	۲۹۲ ۴۲	۲۳۳ ۳۹	
۲۳۶ ۶۸	۲۹۶ ۴۲	۲۳۶ ۳۹	
۲۳۹ ۶۸	۳۰۰ ۴۲	۲۳۹ ۳۹	
۲۴۲ ۶۸	۳۰۴ ۴۲	۲۴۲ ۳۹	
۲۴۵ ۶۸	۳۰۸ ۴۲	۲۴۵ ۳۹	
۲۴۸ ۶۸	۳۱۲ ۴۲	۲۴۸ ۳۹	
۲۵۱ ۶۸	۳۱۶ ۴۲	۲۵۱ ۳۹	
۲۵۴ ۶۸	۳۲۰ ۴۲	۲۵۴ ۳۹	
۲۵۷ ۶۸	۳۲۴ ۴۲	۲۵۷ ۳۹	
۲۶۰ ۶۸	۳۲۸ ۴۲	۲۶۰ ۳۹	
۲۶۳ ۶۸	۳۳۲ ۴۲	۲۶۳ ۳۹	
۲۶۶ ۶۸	۳۳۶ ۴۲	۲۶۶ ۳۹	
۲۶۹ ۶۸	۳۴۰ ۴۲	۲۶۹ ۳۹	
۲۷۲ ۶۸	۳۴۴ ۴۲	۲۷۲ ۳۹	
۲۷۵ ۶۸	۳۴۸ ۴۲	۲۷۵ ۳۹	
۲۷۸ ۶۸	۳۵۲ ۴۲	۲۷۸ ۳۹	
۲۸۱ ۶۸	۳۵۶ ۴۲	۲۸۱ ۳۹	
۲۸۴ ۶۸	۳۶۰ ۴۲	۲۸۴ ۳۹	
۲۸۷ ۶۸	۳۶۴ ۴۲	۲۸۷ ۳۹	
۲۹۰ ۶۸	۳۶۸ ۴۲	۲۹۰ ۳۹	
۲۹۳ ۶۸	۳۷۲ ۴۲	۲۹۳ ۳۹	
۲۹۶ ۶۸	۳۷۶ ۴۲	۲۹۶ ۳۹	
۲۹۹ ۶۸	۳۸۰ ۴۲	۲۹۹ ۳۹	
۳۰۲ ۶۸	۳۸۴ ۴۲	۳۰۲ ۳۹	
۳۰۵ ۶۸	۳۸۸ ۴۲	۳۰۵ ۳۹	
۳۰۸ ۶۸	۳۹۲ ۴۲	۳۰۸ ۳۹	
۳۱۱ ۶۸	۳۹۶ ۴۲	۳۱۱ ۳۹	
۳۱۴ ۶۸	۴۰۰ ۴۲	۳۱۴ ۳۹	
۳۱۷ ۶۸	۴۰۴ ۴۲	۳۱۷ ۳۹	
۳۲۰ ۶۸	۴۰۸ ۴۲	۳۲۰ ۳۹	
۳۲۳ ۶۸	۴۱۲ ۴۲	۳۲۳ ۳۹	
۳۲۶ ۶۸	۴۱۶ ۴۲	۳۲۶ ۳۹	
۳۲۹ ۶۸	۴۲۰ ۴۲	۳۲۹ ۳۹	
۳۳۲ ۶۸	۴۲۴ ۴۲	۳۳۲ ۳۹	
۳۳۵ ۶۸	۴۲۸ ۴۲	۳۳۵ ۳۹	
۳۳۸ ۶۸	۴۳۲ ۴۲	۳۳۸ ۳۹	
۳۴۱ ۶۸	۴۳۶ ۴۲	۳۴۱ ۳۹	
۳۴۴ ۶۸	۴۴۰ ۴۲	۳۴۴ ۳۹	
۳۴۷ ۶۸	۴۴۴ ۴۲	۳۴۷ ۳۹	
۳۵۰ ۶۸	۴۴۸ ۴۲	۳۵۰ ۳۹	
۳۵۳ ۶۸	۴۵۲ ۴۲	۳۵۳ ۳۹	
۳۵۶ ۶۸	۴۵۶ ۴۲	۳۵۶ ۳۹	
۳۵۹ ۶۸	۴۶۰ ۴۲	۳۵۹ ۳۹	
۳۶۲ ۶۸	۴۶۴ ۴۲	۳۶۲ ۳۹	
۳۶۵ ۶۸	۴۶۸ ۴۲	۳۶۵ ۳۹	
۳۶۸ ۶۸	۴۷۲ ۴۲	۳۶۸ ۳۹	
۳۷۱ ۶۸	۴۷۶ ۴۲	۳۷۱ ۳۹	
۳۷۴ ۶۸	۴۸۰ ۴۲	۳۷۴ ۳۹	
۳۷۷ ۶۸	۴۸۴ ۴۲	۳۷۷ ۳۹	
۳۸۰ ۶۸	۴۸۸ ۴۲	۳۸۰ ۳۹	
۳۸۳ ۶۸	۴۹۲ ۴۲	۳۸۳ ۳۹	
۳۸۶ ۶۸	۴۹۶ ۴۲	۳۸۶ ۳۹	
۳۸۹ ۶۸	۵۰۰ ۴۲	۳۸۹ ۳۹	
۳۹۲ ۶۸	۵۰۴ ۴۲	۳۹۲ ۳۹	
۳۹۵ ۶۸	۵۰۸ ۴۲	۳۹۵ ۳۹	
۳۹۸ ۶۸	۵۱۲ ۴۲	۳۹۸ ۳۹	
۴۰۱ ۶۸	۵۱۶ ۴۲	۴۰۱ ۳۹	
۴۰۴ ۶۸	۵۲۰ ۴۲	۴۰۴ ۳۹	
۴۰۷ ۶۸	۵۲۴ ۴۲	۴۰۷ ۳۹	
۴۱۰ ۶۸	۵۲۸ ۴۲	۴۱۰ ۳۹	
۴۱۳ ۶۸	۵۳۲ ۴۲	۴۱۳ ۳۹	
۴۱۶ ۶۸	۵۳۶ ۴۲	۴۱۶ ۳۹	
۴۱۹ ۶۸	۵۴۰ ۴۲	۴۱۹ ۳۹	
۴۲۲ ۶۸	۵۴۴ ۴۲	۴۲۲ ۳۹	
۴۲۵ ۶۸	۵۴۸ ۴۲	۴۲۵ ۳۹	
۴۲۸ ۶۸	۵۵۲ ۴۲	۴۲۸ ۳۹	
۴۳۱ ۶۸	۵۵۶ ۴۲	۴۳۱ ۳۹	
۴۳۴ ۶۸	۵۶۰ ۴۲	۴۳۴ ۳۹	
۴۳۷ ۶۸	۵۶۴ ۴۲	۴۳۷ ۳۹	
۴۴۰ ۶۸	۵۶۸ ۴۲	۴۴۰ ۳۹	
۴۴۳ ۶۸	۵۷۲ ۴۲	۴۴۳ ۳۹	
۴۴۶ ۶۸	۵۷۶ ۴۲	۴۴۶ ۳۹	
۴۴۹ ۶۸	۵۸۰ ۴۲	۴۴۹ ۳۹	
۴۵۲ ۶۸	۵۸۴ ۴۲	۴۵۲ ۳۹	
۴۵۵ ۶۸	۵۸۸ ۴۲	۴۵۵ ۳۹	
۴۵۸ ۶۸	۵۹۲ ۴۲	۴۵۸ ۳۹	
۴۶۱ ۶۸	۵۹۶ ۴۲	۴۶۱ ۳۹	
۴۶۴ ۶۸	۶۰۰ ۴۲	۴۶۴ ۳۹	
۴۶۷ ۶۸	۶۰۴ ۴۲	۴۶۷ ۳۹	
۴۷۰ ۶۸	۶۰۸ ۴۲	۴۷۰ ۳۹	
۴۷۳ ۶۸	۶۱۲ ۴۲	۴۷۳ ۳۹	
۴۷۶ ۶۸	۶۱۶ ۴۲	۴۷۶ ۳۹	
۴۷۹ ۶۸	۶۲۰ ۴۲	۴۷۹ ۳۹	
۴۸۲ ۶۸	۶۲۴ ۴۲	۴۸۲ ۳۹	
۴۸۵ ۶۸	۶۲۸ ۴۲	۴۸۵ ۳۹	
۴۸۸ ۶۸	۶۳۲ ۴۲	۴۸۸ ۳۹	
۴۹۱ ۶۸	۶۳۶ ۴۲	۴۹۱ ۳۹	
۴۹۴ ۶۸	۶۴۰ ۴۲	۴۹۴ ۳۹	
۴۹۷ ۶۸	۶۴۴ ۴۲	۴۹۷ ۳۹	
۵۰۰ ۶۸	۶۴۸ ۴۲	۵۰۰ ۳۹	
۵۰۳ ۶۸	۶۵۲ ۴۲	۵۰۳ ۳۹	
۵۰۶ ۶۸	۶۵۶ ۴۲	۵۰۶ ۳۹	
۵۰۹ ۶۸	۶۶۰ ۴۲	۵۰۹ ۳۹	
۵۱۲ ۶۸	۶۶۴ ۴۲	۵۱۲ ۳۹	
۵۱۵ ۶۸	۶۶۸ ۴۲	۵۱۵ ۳۹	
۵۱۸ ۶۸	۶۷۲ ۴۲	۵۱۸ ۳۹	
۵۲۱ ۶۸	۶۷۶ ۴۲	۵۲۱ ۳۹	
۵۲۴ ۶۸	۶۸۰ ۴۲	۵۲۴ ۳۹	
۵۲۷ ۶۸	۶۸۴ ۴۲	۵۲۷ ۳۹	
۵۳۰ ۶۸	۶۸۸ ۴۲	۵۳۰ ۳۹	
۵۳۳ ۶۸	۶۹۲ ۴۲	۵۳۳ ۳۹	
۵۳۶ ۶۸	۶۹۶ ۴۲	۵۳۶ ۳۹	
۵۳۹ ۶۸	۷۰۰ ۴۲	۵۳۹ ۳۹	
۵۴۲ ۶۸	۷۰۴ ۴۲	۵۴۲ ۳۹	
۵۴۵ ۶۸	۷۰۸ ۴۲	۵۴۵ ۳۹	
۵۴۸ ۶۸	۷۱۲ ۴۲	۵۴۸ ۳۹	
۵۵۱ ۶۸	۷۱۶ ۴۲	۵۵۱ ۳۹	
۵۵۴ ۶۸	۷۲۰ ۴۲	۵۵۴ ۳۹	
۵۵۷ ۶۸	۷۲۴ ۴۲	۵۵۷ ۳۹	
۵۶۰ ۶۸	۷۲۸ ۴۲	۵۶۰ ۳۹	
۵۶۳ ۶۸	۷۳۲ ۴۲	۵۶۳ ۳۹	
۵۶۶ ۶۸	۷۳۶ ۴۲	۵۶۶ ۳۹	
۵۶۹ ۶۸	۷۴۰ ۴۲	۵۶۹ ۳۹	
۵۷۲ ۶۸	۷۴۴ ۴۲	۵۷۲ ۳۹	
۵۷۵ ۶۸	۷۴۸ ۴۲	۵۷۵ ۳۹	
۵۷۸ ۶۸	۷۵۲ ۴۲	۵۷۸ ۳۹	
۵۸۱ ۶۸	۷۵۶ ۴۲	۵۸۱ ۳۹	
۵۸۴ ۶۸	۷۶۰ ۴۲	۵۸۴ ۳۹	
۵۸۷ ۶۸	۷۶۴ ۴۲	۵۸۷ ۳۹	
۵۹۰ ۶۸	۷۶۸ ۴۲	۵۹۰ ۳۹	
۵۹۳ ۶۸	۷۷۲ ۴۲	۵۹۳ ۳۹	
۵۹۶ ۶۸	۷۷۶ ۴۲	۵۹۶ ۳۹	
۵۹۹ ۶۸	۷۸۰ ۴۲	۵۹۹ ۳۹	
۶۰۲ ۶۸	۷۸۴ ۴۲	۶۰۲ ۳۹	
۶۰۵ ۶۸	۷۸۸ ۴۲	۶۰۵ ۳۹	
۶۰۸ ۶۸	۷۹۲ ۴۲	۶۰۸ ۳۹	
۶۱۱ ۶۸	۷۹۶ ۴۲	۶۱۱ ۳۹	
۶۱۴ ۶۸	۸۰۰ ۴۲	۶۱۴ ۳۹	
۶۱۷ ۶۸	۸۰۴ ۴۲	۶۱۷ ۳۹	
۶۲۰ ۶۸	۸۰۸ ۴۲	۶۲۰ ۳۹	
۶۲۳ ۶۸	۸۱۲ ۴۲	۶۲۳ ۳۹	
۶۲۶ ۶۸	۸۱۶ ۴۲	۶۲۶ ۳۹	
۶۲۹ ۶۸	۸۲۰ ۴۲	۶۲۹ ۳۹	
۶۳۲ ۶۸	۸۲۴ ۴۲	۶۳۲ ۳۹	
۶۳۵ ۶۸	۸۲۸ ۴۲	۶۳۵ ۳۹	
۶۳۸ ۶۸	۸۳۲ ۴۲	۶۳۸ ۳۹	
۶۴۱ ۶۸	۸۳۶ ۴۲	۶۴۱ ۳۹	
۶۴۴ ۶۸	۸۴۰ ۴۲	۶۴۴ ۳۹</	

[illegible]

صفحو ۱۰ ۵۴	مقویات دماغ -	صفحو ۶ ۵۲	معدلات بلغم -	صفحو ۱۰ ۵۴	تہا اور اس حکیم کا قول تھا اگرچہ اس
۱۳ ۶	مقویات دل -	۹ ۶	معدلات سودا -	۱۳ ۶	یہ مہمل ہے بیمار ضرور ہلاک ہوتا ہے
۱ ۵۵	مقویات جگر -	۱۰ ۶	معطس -	۱ ۵۵	یقینہ مراد تو ہوتا ہے -
۳ ۶	مقویات معدہ -	۱۱ ۶	معطش -	۳ ۶	صفحو ۱۰ ۵۴
۶ ۶	مقویات ذہن ان ولہ -	۶ ۶	معفن -	۶ ۶	ہلات صفرا -
۱۱ ۶	ملطف -	۱۲ ۶	مفتت -	۱۱ ۶	ہلات بلغم -
۱۳ ۶	محسک -	۱۵ ۶	منقح -	۱۳ ۶	ہلات سودا -
۱۴ ۶	ملذذات جماع -	۳ ۵۲	مفجرات اور ام -	۱۴ ۶	ہلات ولادت -
۵ ۵۶	منظومات تضییب -	۳ ۶	مفرحات -	۵ ۵۶	مستی -
۷ ۶	منیقات فرج -	۱۰ ۶	منقطع -	۷ ۶	مسح -
۱۱ ۶	منبت -	۱۲ ۶	مقرح -	۱۱ ۶	ممرات باہ -
۱۳ ۶	منوم -	۱۳ ۶	مقی -	۱۳ ۶	ممرات بصر -
۱۴ ۶	مفرل -	۱۶ ۶	مقیات صفرا -	۱۴ ۶	ممرات جگر -
۱۵ ۶	مولدات منی -	۱ ۵۴	مقیات بلغم -	۱۵ ۶	ممرات ذہن ان ولہ -
۱۶ ۶	ماشف -	۳ ۵۴	مقی بلغم و صفرا -	۱۶ ۶	ممرات دماغ -
۱ ۵۵	تاریخ از حضرت ابو یوسف علیہ السلام	۳ ۶	مقی صفرا و سودا و بلغم -	۱ ۵۵	معدلات خون -
۶ ۶	معنی شوم و کلمہ وغیرہ	۶ ۶	مہمت متقیات بغیر متقاوہ -	۶ ۶	معدلات صفرا -
۸ ۶		۸ ۶	مقویات بصر -	۸ ۶	

صنوف اور سطر اور دو غلط فہم صحیح -	قرابادین نادر مرکبات صمد	افدائی کتاب نہیں -
تقریب تاریخ مولف صفحہ ۷۱ -	شفافانہ یونانی سرکار علی -	فہرست تالیفات و تصنیفات نادر -
شعبہ مولف ۷۱ -	مہربان حضرت مولوی حکیم	دیوان اول رعد - دیوان دوم -
تقریب علی بنیاب بقراہان ارسلو	احمد سعید خان صاحب افسر الہا	زیر طبع - دیوان سوم - تنوئی نادر -
دوران حضرت مولوی محمد منصور علی بنیاب	اول مرحوم - یہ کتاب قرابادین	زیر غیغ انتخاب نادر - گنجینہ تاریخ -
صمد مدرس مدرسہ طبیہ یونانی سرکار	محمود حصول ٹیپس سرور کتب النعمانی	قرابادین نادر - طب نادر - مفردات
تقریب علی بنیاب محلہ القاب اکبر	یقینت عہد من متہر سے مل سکتی	نادر - مرکبات نادر - تالیفات نادر -
مولوی حکیم سید محمد حسین صاحب	ہے مختصر تفصیل کتب انعمانی -	مہربان نادر - المشہر - میر نادر علی
سردار الحکماء ابی فیلسوف جنگ	ان کتابوں میں سے کوئی ایک	رعد حکیم شفافانہ سرکاری تعلقیہ علم ضلع
افسر الہا سرکار عالی دام انبالا	کتاب خریدار قرابادین کو مفت ہے	پریشانی - طب نامہ بین نامہ امراض کے نام
مذکر تقریب علی بنیاب اول	مولوی عمری اظلاطون - ماول لندن	یونانی لکڑی سہ سہ تالیفات و علامات و علامات
مدد کار صاحب دوم مدد کار صاحب	کے پوریکل اسرار - انتخاب	قیمت عہد اس کتاب میں نامہ امراض کے نام
فہرست صاحب گودام صمد شفافانہ	اجواب - گنجینہ تاریخ نظم شہید -	ارلیف واروچ ہین اسکے مطالعہ سے شخص
یونانی سرکار عالی قرابادین نادر کے	استاد سحر نیم - محمد نفیس - دیوان	حکیم ہو سکتا ہے اور حکیم نہ یا نہ ہو سکتا ہے
میشل کے صفحہ ۲ و ۳ میں مرحوم	اول رعد - گلدستہ نادر - سیرۃ	اجواب کتاب ہے تاریخ نگار و - فاسی میں
صحت نامہ قرابادین نادر صفحہ ۷۱ -	الملوک - مجموعہ غزلیات وغیرہ -	کئی کتب رلیف فارمراض کی نہیں تھی -
تمام فہرست مضامین کتاب -	باقی اور تالیفات اور کے لئے کوئی	

مکتبہ دارالعلوم دیوبند

۴۸۶
برسازادہ ادیبہ اردو -
۵۹
۳۰ شعبان

حمود نفث و منقبت کے بعد اتم کتاب میرزا و علی محمد بن حضرت میر کاظم علیخان
صاحب شعلہ مرحوم منصب دار نجدت ناظرین عرض پر دوازہ ہے کہ یہ کتاب مجموعہ نسخہ جات بحیرات حضرت
استادی مولوی حکیم احمد سعید خاں صاحب افسر الاطباء اول ہے حضرت افسر الاطباء صاحب
مرحوم کے حالات اٹلہ من الشمس ہیں۔ طبابت آباؤی لیاقت علمی وہ کہ تمام قانون شیخ رئیس حفظہ تحریر تمام
عمر فن طبابت کو انجام دیا۔ نام آوری۔ انکے وجود کو خدا نے باعث تفریفا خاتومات یونانی سرکاری کیا
اومین کی سعی کا نتیجہ ہوا کہ تمام تعلقات و اضلاع ممالک محروسہ سرکار عالی میں اطباء سند یافتہ سرکار عالی
مامور ہو رہے ہیں۔ اور انشاء اللہ اسی طرح ہوتے رہیں گے۔ ورنہ اضلاع تو کیا خاص بلکہ مین بھی کوئی
دواخانہ یونانی سرکاری نہیں تھا۔ طب یونانی حالت نزع میں تھی کہ حضرت نے مسیحائی کا کام کیا اور انشاء اللہ
اب ہمیشہ اسکو ترقی ہوتی رہے گی اور ترقی کے ساتھ افسر الاطباء صاحب اول کا نام بھی باقی رہے گا۔ بعض جگہ

بے علم جہاں حکیم تحریر کا کہتے ہیں اور نیکو رشک و حسد ہے کہ تفرصہ در شفا خانہ یونانی سرکار عالی و قیام دیگر شفا
 یونانی بلکہ واسطیہ سے ان حکماء بے علم کو سخت نقصان ہوا۔ ان کا اعتراض ہے کہ سائرس ہے پارکسب
 و سید طیبہ عربی یا فارسی سے کوئی شخص حکیم نہیں ہو سکتا حکیم ہونے کے لئے علم سینہ پر سینہ ضرور ہے
 اسکا جواب مختصر یہ ہے کہ۔ حکماء سند یافتہ تو تمام امراض کے اقسام و معالجات سے واقف ہیں کتب
 درسی میں سے قدم تک کسی مرض کی کوئی قسم باقی نہیں ہے۔ ہمارا علم کامل ہے۔ حکماء بے علم تحریر کا
 کے پاس جو ادویہ ہیں وہ چند امراض کے ہیں وہ بھی ایسے مرکبات کہ بوضوح دفع مرض کرنے کے مرض کو
 دارنہ سے واربقا میں پہنچاتے ہیں اگر فیصدی پانچ بجھکے تو وہ ان حکماء بے علم کے علاج سے
 صحت یاب نہیں ہوئے بلکہ دوا تو مرض بڑھائیں دی گئی تھی طبیعت نے باذن خالقہ دفع مرض کیا اور
 مریض کی حیات باقی تھی۔ اگر کوئی مریض ایسا جرح ہو کہ حکیم بے علم کے تحریر سینہ پر سینہ میں اسکی کوئی دوا نہیں
 تو اگر مریض غریب ہے دوسرے حکیم کے حوالہ دے مگر مقصد یہ ہوتا ہے کہ جو دوا اونسے تحریر کی ہو وہ یہاں
 ہوگی جو یہاں نہ ہوگی وہاں ضرور ہوگی۔ اگر مریض مالدار ہے تو بھجوری حکیم صاحب موصوف کو علاج الغریبا
 دیکھنا پڑتا ہے۔ ورنہ مریض جسے یا مرے۔ جمال گوڑ پارہ۔ شنگرف۔ سکلیا۔ رسکپور۔ ایسی ادویہ
 تو حکیم صاحب کے پاس ہر وقت موجود۔ حکماء سند یافتہ کا ہزار ہا سال کے حکماء کے تحریر چلے ہے جس پر
 طب یونانی پیدا ہوئی کسی کو یہ بھی معلوم نہ تھا کہ یہ دوا سرد ہے یا گرم تر ہے یا خشک۔ ان حکماء نے ہر
 دوا کی صورت سے۔ حالت سے شخص معتدل العلاج کو بار بار استعمال کر کے مریض کو بے سند مرض دوا دیکر بے سند
 شہنہ ہر جانور دن کو کھلا کر۔ الغرض اپنی تمام عمر صرف کر کے ہر دوا کے مزاج کو دریافت کیا مگر نہایت مفرد
 و مرکبات لکھے۔ ان کے بعد جو حکیم ہوئے اور فروغ دیتے رہے ہم اہل بے سند یافتہ کا یہ دھولی ہے کہ اگر

تجربہ بے علم کو کچھ بھی وقعت ہوتی تو تمام کتب درسیہ طبیہ عربی و فارسی منسوخ ہوتیں۔ اور بیکارے
 کتب درسیہ تجربہ حکماء بے علم پڑایا جاتا۔ اب الحمد للہ ہر حال میں ہکو ترجیح حاصل ہے ہمارا تقرر سرکار سے
 منظور ہو رہا ہے۔ حکماء تجربہ بے علم بھی اپنے بچوں کو شریک مدرسہ طبیہ کرتے ہیں۔ حکماء
 سناہتہ کافر بیعت ہے کہ اپنے علم حاصل سے مرض کی تشخیص کریں۔ اور دوا کی طبیعت سے واقف ہیں
 نسخہ مرتب کریں۔ شان خدا ہے اگر مریض بوجہ ختم حیات مستعد ہلاک ہو جائے۔ یہ پیش خدا مواخذہ دار
 نہیں اگر حکیم حجیر کا بے علم کے علاج سے کوئی مریض صحت پاب بھی ہو تو اس حکیم کو مریض کے قتال
 کی سزا دی جائیگی۔ کیونکہ اس نے تو ہلاکت کی دوا بوجہ بے علمی دی تھی۔ اور یہ خیال کفر ہے کہ حکیم نے مریض
 کو اچھا کیا۔ اچھا تو خدا کرتا ہے۔ حکیم کی کیا مجال ہے۔ اس کا کام ہے کہ حسب علم دوا دے اور مریض
 اور حکیم دونوں خدا سے صحت طلب کریں جن حکماء بے علم تجربہ سے میرا مقصد ہے مثلاً ایک
 حکیم کا حال قریب بناؤں تو روکی شریح میں بیان ہوگا در نہ جو حکماء ذی علم ہیں اگر وہ سند یافتہ نہیں تاہم
 ہستے ہیں۔ جب قیام مدرسہ طبیہ نہ تھا سند کس طرح ملتی۔ اب ان کو کیا ضرورت ہے۔ بہر حال
 اس سے زیادہ عرض کروں تو دیباچہ کو طویل ہوتا ہے۔ راقم کتاب کا مختصر حال یہ ہے کہ فن آبائی
 توشاء می ہے۔ مسئلہ سے تحصیل کتب درسیہ طبیہ کرنا رہا اوسی زمانہ سے استاد می عالم مقبول
 و مقبول حضرت مولوی منصور علی خان صاحب صدر مدرس مدرسہ طبیہ یونانی سرکار عالی
 سے علم طب پڑھتا تھا اور صدر شفا خانہ میں حضرت استاد می مولوی حکیم احمد سعید خان
 صاحب افسر الاطباء کے اول کچھ مدت میں حاضر رہتا تھا جو مریض او کی خدمت میں رجوع ہوتے
 تھے اور ان کا بیان سنتا تھا۔ افسر الاطباء صاحب جو نسخہ تجویز فرماتے تھے اسکو سمجھ لیتا تھا

ایک مدت کے بعد حضرت افسر الاطباء صاحب مرحوم نے اپنے تجربہ کی قلمی بیاضیں تجکو مرحمت کی نقل کی اجازت ہوئی بالمشافہ کچھ شبہ ہو تو دریافت کر لینا تھا مثلاً کسی دوا کے وزن میں ل۔ تھا۔ کسی میں م۔ پوچھنے سے معلوم ہوا کہ ل۔ سے مثقال ہے اور م۔ سے درم ایک دوسری بیاض بھی حضرت کی قلمی تھی جو صدر شفا خانہ میں موجود تھی جسکی نقل کی تجکو مصلحت نہ ملی بعد تو حضرت کا انتقال ہو گیا۔ دوسری بیاض مقبول الہد و اساز کے پاس تھی وہ انکار کرنا رہا۔ ہر چند کہ اس جرم میں اسکی برطرفی ہوئی مگر بیاض غایب۔ مسئلہ ۳ میں ہمارا امتحان سرکاری ہوا۔

۵۔ اطباء یونانی ممن کے پرچے تھے اور ایک پرچہ تشریح میں ڈاکٹر شفا الدولہ بہادر کا تھا یعنی تفصیل طب یونانی و تشریح یونانی کے علاوہ ڈاکٹر نواب شفا الدولہ بہادر نے تشریح کیا ہے کوڑے دئے تھے۔ ممن ہی وہی تھے۔ یہ امتحان بزمانہ عالی جناب معالی القاب ڈاکٹر مولوی حکیم سید محبت حسین صاحب افسر الاطباء ثانی المختار طب بہرہ دار الحکماء نواب فیلسوف جنگ بہادر علی وزیر اقبال ہوا۔ مسئلہ ۴ میں ہم کو سند سرکاری عطا ہوئی۔ امتحان میں کامیابی ہوئی۔

۶۔ اطباء سال مذکور میں کامیاب ہوئے۔ اگرچہ ابتداء سے طب یونانی سے بلندہ حسیہ کیا دینا یہ پہلا امتحان تھا۔ مگر سوالات بہت مشکل تھے ایک ممن صاحب بود بخیر بر سوالات طویل و مدت تحریر جواب قلیل ممنی سے معزول ہوئے۔ ممنون نے اپنا کمال ظاہر کیا۔ یہ تو ظاہر ہے کہ ممن جو نائل تھا۔ امتحان دینا مشکل ہم طالب علم ہیں، سال کے مشاق و مستعد۔ اول میں ۲۰ تو زیادہ مستعد ان ۲۰ میں ہم شخص تو درجہ اول میں کامیاب ہوئے۔ باقی ۱۲ درجہ دوم میں۔ ۲۰ میں راقم کا نمبر سلسلہ ہے۔

الغرض مسئلہ سے ۷ سال کے بعد امتحان سرکاری کی سند ملی اور افسر الاطباء صاحب مرحوم کو
جن کی حیثیت پر اطمینان تھا انتقال کے ایک ہفتہ اول صدر شفا خانہ کی مہر لپیٹنے و تحفہ سے مستعطف
ہوئی۔ میرے نام بھی سند لکھی گئی اور امتحان کے بعد نو سرکاری سند بھی ملی اور جریدہ اعلامیہ سرکاری
واقع ۲۴ بہمن ۱۳۲۶ صفحہ ۳۲۰ میں ہم سب کا نام شائع ہوا۔ اب میں درگاہ شامی مطلق سے امیدوار
ہوں کہ یہ کتاب مفید خاص و عام ہوگی اگر عالیجناب افسر الاطباء ثانی نواب فیلسوف جنگ بہادر
اقبال بھی سورت جو صدر شفا خانہ کی فہرست ادویہ مرکبات ہے اور واقعی اس کے تجربات لاجواب ہیں۔
اس کی نقل بیک وقت فرمائیں میں نہایت شکریہ کے ساتھ اس کو مطبوع کر دوں گا۔ اس کتاب کا نام
محررات افسر الاطباء ثانی ہوگا۔ بالفعل تو محررات افسر الاطباء اول جو بمبئی پر ہیں۔

اطریض کشیزی سادہ۔ منقح و مقوی دماغ مانع صعود بخار۔ برائے محرومین بسیار مفید
پوست بلیڈ زرد۔ بلیڈ۔ آئندہ منقح۔ کشیزی خشک۔ ہر ایک کو فائدہ دینے میں ہونے دیکر بیکر بند بارغن
بادام چرب خوردہ با شکر و چند بقوام آرنہ و اطریش سازند۔ قدر شربت ا تولد شرح۔ اس میں
کوئی دوا ایسی نہیں کہ جو فراہم نہ ہو بیان سے آخر کتاب تک ہی ایسی نہ ملے جو محال ہو۔ مثلاً بیضہ
صریح تھا۔ ۲ عدد۔ پیچال پرندہ کتاب طلسمات عجائب تولد وغیرہ۔ یہ قرابارین ان ادویہ سے سستے
ہے۔ ہاں ہر ایک دوا ہونے سے یہ منشا ہے کہ کوئی چاہے جس قدر پوست بلیڈ زرد
ہے اسی قدر بلیڈ وغیرہ اور چارون ادویہ کے مجموعہ کے وزن کے دو چند شکر۔ روغن بادام بانڈان
چرب کر سٹہ کے ہے۔ نسخہ جات حضرت افسر الاطباء صاحب بزیان فارسی ہیں۔ شرح وغیرہ جو میں لکھتا
ہوں بزیان آرد۔ واضح ہو کہ پوست بلیڈ زرد پر بل فی لکھا ہوا ہے۔ اس کی تصریح ضرور ہے۔ اگرچہ

کتاب حضرت اوستا دیوین میں سرگرمیات درج تھے۔ مگر اقم نے ہر دو اسکے اوپر لکھ دیا ہے۔ کہ یہ دو گرم تر
 ہے۔ یا گرم و خشک۔ سرد و تر ہے۔ یا سرد و خشک۔ پس جس دو پر ب۔ ر۔ ہے وہ دو بار در طب یعنی سرد
 و تر ہے۔ اختصاراً مہر حرف بار۔ ب۔ اور مہر حرف رطب۔ ر۔ ہے۔ اور جس دو پر ب۔ ی۔ ہے۔ وہ
 دو سرد و خشک ہے۔ اس طرح چہر حرف ر۔ ہے۔ وہ دو بار در طب یعنی گرم و تر ہے۔ اور ح حرف
 ہے تو عار یا میں یعنی گرم و خشک ہند۔ جو لکھا گیا ہے اسکا مشابہ ہے کہ یہ دو گرم یا سرد وغیرہ
 اس درجہ میں گرم یا بالکل سرد ہے۔ محض نرس ہے کہ جو کچھ وار و بدن انسان متعلق المزاج یا قریب
 باعتدال جو ان کی احمس یا دھماک ہوا اور بدن متعلق ہونے حرارت غریبی کے وہ کیفیت حاصل اگر
 تامل کیفیت بدن ہے۔ اور تکرار استعمال و کثرت مقدار شربت کوئی تاخیر یا کیفیت غالب و زائد
 مزاج اصل پر شخص مذکور کے تکرارے اور اول و قوی کو متغیر تکرارے۔ اور کم و متدل کہتے ہیں جبکہ
 اختصار مع ہے۔ اگر صفات مذکورہ سے خارج ہوا و خروج اس حد تک ہے کہ مقدار قلیل حد
 کیفیت غالب و زائد تکرارے اور مقدار کثیر و تکرار استعمال تغیر پیدا کرے لیکن انہماک کو مختل و ناقص
 تکرارے۔ اور کم و درجہ اول کہتے ہیں۔ اگر کم مقدار بھی درجہ حد و کیفیت غالب و زائد ہوا و زیادتی
 مقدار و کثرت استعمال سرد ضرر و فساد کو نہ پہنچائے اور کم و درجہ دوم کہتے ہیں۔ اگر یا میں چہرہ صلا
 ضرر و فساد و نقصان و اختلال کو نہ پہنچائے لیکن مصلک عوادس کو درجہ سوم کہتے ہیں۔ اگر اسپر ہی مصلک
 ہو و چہ چارم ہے۔ اس مجموعہ میں ہر دو اسکے مقابل طبیعت لکھی گئی ہے تاکہ ناظرین کو یہ کتاب نیا و
 کا نام ہو۔ اب ایک بات باقی رہی وہ یہ کہ ایک نسخہ مرکب میں چند ادویہ شریک ہیں کول گرم ہے کولی
 ایک تو درجہ اول ایک درجہ ثالث اور کسی دو کا وزن و قول۔ کسی کا قول۔ اب مجموعہ مرکب کا مزاج

کس در نہ بین سر و سب یا گرم مع درجہ اسکین بطریق مفرغہ - آخزمین لکندہ لکھا کہ بہت مفیدی ہے۔
 اعطر فیصل کشنیزی مرکب - مقوی دماغ مسکن حرارت مانع تبخیر نافع مرقا پوست ہیلہ
 ۵ تولہ - پوست ہیلہ کا پانی ۵ تولہ - ہیلہ سیاہ ۵ تولہ - ہیلہ ۵ تولہ - آملہ ۵ تولہ - کشنیز خشک ۵ تولہ
 مویشی ۵ تولہ - ابریشم مفرغ ۳ تولہ گل کا دزبان ایک تولہ - اسطوخودوس ایک تولہ - گل نقشہ
 ۵ تولہ - بادرنجبویہ ایک تولہ - ادویہ کو فتنہ بیختہ بروغن بادام چرب نمودہ با سیب مر یا وہی مر یا آب
 جوش دادہ یا کھل کردہ - مفرغ تخم خربزہ ۳ تولہ - ششیرہ کا ہوس ۳ تولہ - مفرغ تخم کدو ۳ تولہ - بشکریہ
 بوزن مذکور بقوام آرند۔

شرح - جن دو اکی طبیعت حرارت و برودت ایک بار اس کتاب میں لکھی گئی دوسری جاسے
 تحریر ہوگی۔ ان پستو شکر سفید پر دو امین تمام ادویہ کے اوزان کے مجموعہ کے دو چند ہے۔ بار بار
 لکھنے کی ضرورت نہیں۔ جہاں سہ چند ہوگی تصریح کی جائے گی۔

اعطر فیصل مقابحت ہوا سیر و قبض ہوا سیر و روح البواسیر و کثرت آغ نافع - پوست ہیلہ کا پانی
 ہیلہ سیاہ - آملہ نقشہ - اسطوخودوس - انیسون - ہر ایک ۱۰ درم پوست ہیلہ ۵ تولہ - مفرغ نکر
 خیار و کشنیز ۳ درم - مقل آرزق ۳۰ درم - مقل و خیار و کشنیز را در آب حل کردہ ہمدادیہ کو فتنہ
 بیختہ چٹا ۵ درم دو چند بقوام آرند قدر ضرورت ایک تولہ۔

تصریح - جہاں آملہ لکھا جائے اس سے خشا آملہ شقی یعنی مفرغہ صرف پوست آملہ شقی
 ہے۔ درم کا وزن ساتر ہے تین ماشہ ہے۔ مقل آرزق گوگل کو کہتے ہیں۔ اعطر فیصل اسطوخودوس
 مقوی دماغ بارود واقع نزلہ بارد - و امراض بارودہ دماغیہ - پوست ہیلہ کا پانی - ہیلہ سیاہ -

پوست بلیله آله - اسطوخودوس ^{نارنگی} - مرید سفید - بقیع ^{مصلی} - انیسون - کشمش
 مؤثر منقہ - ہر ایک ۵ تولہ - روغن بادام ۱۲ تولہ میں چرب کر کے شہد و دھند کے ساتھ ^{اطریقہ} ^{نکاح}
 تصریح - ہر ایک ۵ تولہ سے مراد بعد کوٹنے چمانے کے ۵ تولہ ہے ایسا کہ دو اساز کو نشہ
 دیا دینے باندھا - کسی دوا میں بعد کوٹن و خنک کی ہوئی کسی میں زیادتی - نشہ کا مزاج اصل مقصود
 باقی رہا - لہذا ہر دوا بمقدار کافی نشہ سے زیادہ لینی چاہیے - اور بعد کوٹنے چمانے کے وزن
 کر کے ملا دیں - اس نشہ میں ۱۲ ادویہ ہیں ہر ایک ۵ تولہ ۱۲ کو ۵ میں ضرب دیا یعنی ۱۲ x ۵
 = ۶۰ کل دوا ۶۰ تولہ ہوئی - اب ۶۰ کے دو چند ۱۲۰ تولہ یعنی ڈیڑھ سیر شہد ملانا - ہر نشہ میں
 یہی لحاظ رہے -

اطریقہ زمانی معقوی و منقہ دماغ - معقوی بصر و جمیع امراض و ماغیہ سفید جمیع امراض موافق -
 عنایت ۳۰۰ دانہ سستہ پستان بیکوفتہ ۳۰۰ - گل بھٹہ ۱۰ درم و آب جوش دادہ مایہ سدہ
 صاف نمودہ یا شیر مر یا بلیله - غسل معقوی بقوام کردہ - پوست بلیله ۱۰ درم - پوست بلیله
 اکمل - اتولہ بلیله - اتولہ گل بھٹہ - اتولہ کشمش - اتولہ کشمش خشک ۲ تولہ - پوست بلیله ۲ تولہ
 آله - گل بھٹہ - طباشیر - گل ٹیکور - ہر ایک ۵ تولہ مرید سفید ۲۰ تولہ - برادہ غنڈل سفید ۳ تولہ
 کشمش ۳ تولہ کوفتہ بختہ - باروغن بادام چرب نمودہ با غسل بقوام آردہ -

شرح - ہر نشہ ہر وزن نصف درہم و غیرہ تیار ہو سکتا ہے مگر ایک دوا نصف لیجاے
 تو دوسری بھی نصف ہے - راجع تواریخ -

اطریقہ شہرہ - بھتہ نسا و غون و غور و دامیل و جرب و مکہ نافع - پوست بلیله کا پی

۹ تولہ - پوست ہلیلہ زرد ۶ تولہ - گل سرخ ۳ تولہ - برگ سنہ ۳ تولہ - برگ شائہترہ ۳ تولہ -
 کوشتہ پیختہ بوسل و درختہ بقوام آرند - اطریقل مغز کدو - مقوی دماغ حار و مرطوب حرارت اکن پوست
 ہلیلہ زرد - پوست ہلیلہ کابی - آملہ - گل کاؤ زبان - خم خشخاش سفید - کشنیز خشک - خم کاہر - مخمکہ
 پوست ہلیلہ - پوست ہلیلہ سیاہ - ہر ایک ۱ تولہ - ادویہ کوشتہ پیختہ پانندہ و چند بقوام آرند - اکسیر البواسیر
 بواسیر درج البواسیر سفید مغز خم نیم ماشہ مغز تخم کاکین ماشہ - رسوت ماشہ -
 خم کدنا ماشہ - مر بار ہلیلہ اعدا - ادویہ بروغن زرد چرب نموده مر بار ہلیلہ آمینتہ حب بندند و بخورند
 اطریقل قبیل - مخرج حیات و دیدان - پوست ہلیلہ زرد - پوست ہلیلہ کابی - کیلہ - آملہ - ہر ایک تولہ
 حب التیل - افشنتین - مرید سفید - ہر ایک ۵ تولہ - بزنگ کابی حب بلسان ہر ایک ۳ تولہ - زنگ
 شیخ اثری شیخ غفل - قسط تلخ ہر ایک ۲ تولہ - کوشتہ پیختہ بروغن بادام تلخ چرب نموده بوسل بقوام آرند - قدر
 شربت ۶ ماشہ -

شرح قبیل - کیلہ کوکتہ بین - کیلہ دواسے شرح مشہور ہے -

برز الساعہ - مانع نزول و او جاع بارودہ را سفید - قفل ششیاہ - قفل سفید - بزرگنج - ہر ایک ۲ تولہ
 اقیون ۳ تولہ - زعفران ۳ ماشہ - زعفران ۱ تولہ - بنبل الطیب ۴ ماشہ - عسل صنفی ۵ تولہ - بدستور معجون سازند
 قدر شربت ۲ سرخ -

تصريح چو کہ شد برعد الساعہ - جسکو برعشا بھی کہتے ہیں اور لفظ ثانی زیادہ متعل ہے - دافع اکثر امراض ہے
 لہذا اسکا نسخہ قراہدین قادری اور تحفۃ المؤمنین سے بھی لکھا جاتا ہے ناظرین کو یہ اعتراض نہو کہ مجربات
 افسر اطباء دین و دوسرے قراہدین کے مرکبات کیوں لکھے گئے - بیشک بین مجربات موصوفہ لکھ رہا ہے

مگر شش بر شش جوارش جالینوس معجون فلاسفہ ایسے چند مرکبات جو دستور العمل الہیامین مندرجہ
ہیں وہ تمام لکھوں تو میرے پاس قرار بادین اعظم کی چاروں جلدین ہیں اور قرار بادین کبیر و جلالہ
و شغائی و ذکائی و لغائی وغیرہ لکھوں تو طلسم ہوش رہا سے مجموعہ راہ ہوگا۔

بر شش عشا۔ یہ ترکیب عجیب اور کثیر النفع ہے۔ واضع النسخہ شیخ رئیس۔ واسطی زکام تاریکی چشم۔ نزل
و دار۔ طنین نقود۔ فالج صرع۔ عرشہ۔ بات سہری۔ انیان۔ مایہ لولیا۔ دوسویں۔ قطرب۔
استیماش سودا۔ سہر مغرط۔ ہریان۔ خواب باک پریشان۔ مضرت خمار۔ شغف اعصاب۔ عرق
لقد۔ بلاد تومہن۔ بدلوئی دہن۔ سیلان لعاب۔ نزل دم۔ قولنج۔ غصہ و درد معدہ و
کبد و سینہ سدہ جگر۔ انواع استسقا۔ لاغری بدن۔ کثرت بدلوئی عرق۔ اقسام اعیان
ضعف دل۔ خفقان کے مفید ہے۔ بلغم کو گھلاتا ہے۔ اور بخت قطعت حصات مثانہ
و اور ربول بستہ مفید۔ اور معدل اصناف۔ سور مزاج۔ مسہ و دول ہے۔ واسطی تجویز
مہضم اور نظامہ کرنے خواہش طعام کے اور تسکین آلام مفرطہ و اظلی و خارجی کے نافع۔ مانع سرت
انزال ہے اور ہمیشہ استعمال کرنا اسکا بعد انزال کے نام نہ ہے۔ مضرت سرت انزال سے۔ اور
واسطی قلع حیات کمنہ اسہال بار و مسل کے سود مند اور فادہ ہر جہہ سہم ہے۔ جس قاعل سیا
فلفل سفید۔ بزرالنج سفید۔ ہر ایک ۲۰ مثقال۔ افریون ۱۰ مثقال۔ زعفران ۵ مثقال۔ سنبل الطیب
نخ ۱۰ قرعہ۔ قرعہ یون ہر ایک ایک مثقال۔ اور یہ کہ جدا جدا کو ملین اور وزن کریں۔ اور شہد صاف سبز
اور یہ کے ساتھ ملاویں۔ ۳ ماہ جو میں کرکین ابد اسکے استعمال کریں۔ مثقال ۲۰۔ دافع وزن کو کثرت
تشنج۔ بعض انبوی بقدر عادت انہیں کہاتے رہے۔ اور دافع دفتہ یا سال کہ کہہ تندرست ہواں گا۔

رہے یہاں تک کہ پرستہ شاکل عادت بھی چھوٹ گئی اور اس کا بل سے نجات ملی۔ زرد نشتر پرستہ
 ابوالبرکات جو صاحب خفہ نے لکھا ہے کہ سب خون سے بہرہ ور ہے و محبوب ہے۔ دار فضل۔ دار چینی۔
 جلیان سیل۔ جند بیلاستر۔ ہر ایک ۴ درم۔ سنبل الطیب شفاخ اوزر۔ زراوند طویل۔ ہر ایک ۱۰ درم
 فیون ٹوڑا و اوقیہ۔ زعفران ۵ درم۔ انیسون۔ فلفل سیاہ ساڑھے بائیس مثقال مخم کر دینے۔
 بڑا بیج ہر ایک ۱۵ مثقال۔ نمونہ۔ اسار دین ہر ایک ساڑھے دس مثقال۔ زنجبیل۔ قویج خشک
 ہر ایک ۴ درم۔ روغن تلیسان یا روغن گل ۱۰ درم۔ شہد خالص ۴۵۰ مثقال۔ صاحب سل کو
 شہد را بخورد۔ گرم پانی کے ساتھ سنا۔ اور بوقت خواب زمانہ بار دین ۵ یوم موسم گرم مین تین دن
 صحت ایک وقت۔ اور صداع یا رد و لقوہ مین مرزنجوش کے پانی کے ساتھ سعوط کریں۔ امراض خلق
 مین زبان پر کھڑکھاب۔ بلع کریں۔ پرانی کھانسی اور تازہ بلغمی مین عصاۃ مرزنجوش کے ساتھ
 اور ضیق النفس مین یون آب زبرد اصل السوس۔ وجع الفؤاد و درد معدہ مین۔ زبرد کے پانی کے
 ساتھ درد جگر مین شہد کے ساتھ اگر مادہ بار دے ہو۔ اگر درد جگر سد سے ہو مار الاصول کے ساتھ
 ۱ سال مین۔ مار الاس کے ساتھ تب مرکب مین جو شانہ انیسون کے ساتھ۔ زحیر مین۔ لعاب
 اسپرل کے ساتھ حصات مین۔ آب سداب کے ساتھ یا آب ترب۔ بخوالی مین شہد جو شانہ خفہ
 کے ساتھ۔ بود میر مین۔ آب گندنا۔ ثقل زبان مین آب سماق خفہ باہ مین جو شانہ آب نخود
 کے ساتھ۔ حدت فیون مین جو شانہ دار چینی کے ساتھ کافور مین۔ جو شانہ عود کے ساتھ لیم
 عترب مین شہد کے ساتھ۔ ۱ اعتبار طست مین جو شانہ عتاب و میرز کے ساتھ۔ فو لیم جو شانہ
 اصل السوس کے ساتھ الفع ہے۔ مار گریہ کے لئے بقدر ایک مہر دین۔ جب مے ہو اور دین۔

اسی طرح دسبہ رہیں یہاں تک کہ قے موقوف ہو جائے۔ اور علامت سناپ کے زہر کے دفع
 ہونے کی یہ ہے کہ مارگرید کو نیند آئے۔ تصحیح نسخہ ابو البرکات میں بعض اور یہ کیا ہیں۔
 زراوند کی دسبہ میں ایک مدحرج ایک طویل۔ زراوند مدحرج بکثرت موجود۔ طویل فلیس۔
 اوقیہ ساڑھے سات مثقال وزن ہے۔ بتعلق البزور تخم بلاست قرصہ مثانہ و ہماری بول و تصفیہ
 سوزش کان مفید۔ مغز تخم خیار۔ مغز تخم کنڈ۔ ہر ایک ۵ درم۔ مغز بادام۔ تخم خضلی۔
 رب سوسنکس۔ نشاستہ۔ گل آٹنی۔ تخم کرکس۔ تخم قرصہ شفاغشاں کثیرا۔ ہر ایک ۱۰ درم۔ بزر الخ
 نصف درم۔ اقراص سادہ۔

شرح واقعہ۔ حکیم قمر بہ کار بے علم۔ تعلقہ پالم میں بوقت حشر کتاب ایک حکیم نے علم وارد ہوا۔ اپنے
 کو طرہ تخریر کار کو گون پر ظاہر کرنا تھا مجھے اس سے دو ملاقاتیں قابل سماعت ہیں۔ لیکن میں اس کے بیان
 کرنا ضرور سوچتا ہوں کہ میں انھیں مسئلہ سے تعلقہ پالم کا حکیم شفاغشاں سرکاری ہوں۔ اگر یہ میرا ساتھ
 کے اکثر اہل باسند یافتہ اضلاع و تعلقات دیوانی میں ماسو ہیں۔ مگر میں قیام سے ملازم خاص ہوں۔
 اس وجہ سے اس علاقہ میں ترقی کی بہت خواہش تھی اگر دیوانی میں ہوتا، استحقاق ملازمت قیام خاص
 باقی فرماتا۔ بظرفی ہوجاتی۔ تحصیل سند کے بعد مسئلہ تک صمدی شفاغشاں میں حاضر ہوتا تھا کہ میں طلب
 کرتا تھا۔ اب سسٹے محال ملاقات حکیم قمر بہ کار راقم کے ساتھ ایک دن وہ حکیم میری ملاقات کو خود بخود شفاغشاں
 سرکاری میں بوقت عصر آیا۔ راقم۔ تم کون ہو مہاراجہ جی میں حکیم ہوں۔ راقم۔ پالم میں کس طرح آئے
 آپ کے صاحب نے طلب کیا۔ آپ کو میں کرم جنگ۔ اور دس بارہ دولہ کے پاس دیکھا ہوں۔ راقم۔ اپنا
 دل میں یہ خطاب تو ہماری سرکار میں شے نہیں گئے۔ یہ پندت تو پھر اور باتوں سے جب یہ کہہ پید کرتا تھا

خیر نہیں کو ضبط کر کے۔ اجماع ماراج۔ میں غریب آدمی امیروں کے پاس کیوں جاؤں گا۔ میں نہیں آریا اس وقت
 قمر فاش میں تو نہیں ہو۔ وہی حکیم۔ نہیں سرکار آپ کے سامنے دیکھوں آؤں گا۔ راقم۔ اچھا تو اتنے امیروں
 کے پاس جانے والے ایک دھوئی ایک کرتا۔ ایک چوٹا پٹکا اسپر فضاغت کیوں ہے۔ وہی حکیم۔ سرکار
 میرے پاس میں لاکھ روپیہ تھے۔ چوری گئے۔ مفلس ہو کر تعلقات کا دورہ کرتا ہوں۔ آپ کی نظر
 درخشاں ضرور ہے۔ راقم کتاب تین لاکھ تو کیا تین چھوٹا خواب میں تین کروڑ ملے ہو گئے۔ تمہارے آنے
 سے میرا کیا علاج ہے۔ میری ماہوار کم نہیں ہوتی۔ خرچ اور یہ ملتا ہے روزانہ چالیس پچاس روپیہ دوا
 پہناتے ہیں مگر مبالغہ تمہارے ماتروں کو متروک رکھو جس دوا کی ضرورت ہو میرے پاس ہو جو ہے
 بیجاؤ۔ گناہ کو بھروسہ کاری ماہوار ملتی ہے۔ کافی ہے۔ دوا مفت دیکھائی ہے۔ وہی حکیم۔ میں یونانی
 حکیم ہوں۔ راقم کتاب جی ہاں یہ ہی دوا خانہ یونانی ہے۔ اگر تمہارے علاج سے اکثر نقصان ہو گا۔
 میرے پاس شکایت آنگلی میں بڑی بڑی کو قوالی تم کو دھنٹ میں بیان سے نکال دے گا۔ وہی منوس حکیم
 سرکار میں۔ سو ہاک۔ بانی حکیم۔ تشک۔ بس یہ بیاریان کا علاج کرتا ہوں۔ راقم۔ تمہاری حالت مدقون
 کی کہ میں ہے۔ تمہارے بازو میں یا حقہ کی نلی۔ وہی حکیم۔ جی نہیں سرکار میں اہم مدت وغیرہ نہیں پتا
 دار و پستا ہوں۔

راقم کتاب۔ اچھا جاؤ مگر کچھ پوچھنا ہے میں اس وقت بھول گیا ہوں۔ بادبان کا مزاج کیسا ہے۔

وہی حکیم۔ دھنٹ غور کے بعد بادبان کیا چیز ہے۔

راقم کتاب۔ اسے تم تو یونانی حکیم جو اسکو راز بانہ بھی کہتے ہیں۔

وہی حکیم۔ راز بانہ کیا ہے۔

راقم کتاب - ارے بیوقوف سونف سونف سونف -

وہی حکیم - سونف تو معلوم نہیں مگر بڑی سونف معلوم ہے۔

راقم - ارے وہی بڑی سونف مگر چوٹی سونف کہاں ہے۔

وہی حکیم - وہ مگر بڑی سونف معلوم ہے۔ بیان ہی موجود ہے۔

راقم کتاب - اچھا بتاؤ اسکا مزاج کیا ہے۔

وہی حکیم - غور کے بعد مزاج تو آدمی کا بیمار ہوتا ہے۔ ہلا دو ابھی کہیں بیمار ہوئی ہے۔

راقم کتاب - ارے بیان بڑی سونف گرم ہے یا سرد - خشک -

وہی حکیم - تجھ پر کارسکار پانسو برس سے ہمارے خاندان میں حکیمی آتی ہے قصور ذات آپ تو ہمارے

ساتھ کے بچے ہیں۔ ہلا یہ بات پوچھنے کی ہے۔ گرمی کے موسم میں گرم ہے۔ سردی میں سرد -

باقی میں بیگناہ تو تر - دھوپ میں سکناؤ تو خشک -

راقم کتاب - اور برسات میں

وہی حکیم - سرد -

اب تو جگہ جہی کی ضبط زہی بے اختیار مقدمہ ایک صاحب وہاں بیٹھے تھے۔ میں نے ان سے

کہا کہ دیکھو حضرت حکیم بے علم کو لاکھ تجرہ ہو یہی حال ہے غیر میان دیتا لگایا ہر دکانیہی حال ہے

یا خاص بڑی سونف کا۔ وہ حکیم سکار ہر دوا ہر کڑی ہر جانو لکائی حال ہے موسمی تاثیر سے اثر ہے

باقی دکانی گرم نہ سرد -

راقم کتاب - اچھا یہ موسم سردی کا ہے میں تم کو ایک دوا سفر دکھاتا ہوں۔ دیکھو کسی گرم ہے یا

وہ حکیم وہ ڈاکڑی ہوگی۔

راقم کتاب - نین میان - یونانی - یونانی -

وہ حکیم - تو میں کمانا کما کر حاضر ہوتا ہوں -

راقم کتاب - چپراسی اس کو جانے نہ دے وہ دو اکلاؤ اسکے بعد وہ تو آبدیدہ ہونے میں اجازت برتا
 مگنی ایک ہفتہ کے بعد عالیجناب سوم تعلقہ دار صاحب ضلع پر بنی کسی واردات کے دریافت
 کے لئے بمقام پہلا تعلقہ پالم - رونق افروز ہوئے - میں بھی سلام کو گیا تھا - پالم سے چپراسی وغیرہ
 اہتمام سربراہی کو گئے تھے - عمدہ داران کو توالی ہی موجود تھے - مقصود یہ ہے کہ دو شخص سوزاک
 کے مریض تھے - میں نے وہ دونوں سے تخمیناً صحت کے لئے دو ہفتہ کا وعدہ کیا تھا - ایک شخص تو
 بوجہ دوا ہی صحت سرکاری کم کم نفع پر قائم رہا - دوسرا اسی حکیم قصاب سیرت کے بیان رجوع
 ہوا - پانچ روپیہ یا کچھ کم انکو دئے - اسکا بہت نام ہوا کہ دیکھتے ہیں دن میں بیماری نثار د حکیم صاحب
 کے پاس دوسرا ایک ہفتہ سے رجوع ہے چونکہ ہاں ڈویر سے میں دونوں موجود تھے مجبوری میں وغیرہ
 شام کو سب کھائے - میرے مرجعہ مریض سے تو میں نے کہہ دیا تھا کہ کم تک دمرج صرف شور پا
 کمانے ساتھ کیا کرو - دوسرے مریض کو حکیم مذکور نے اجازت دی تھی کہ جو چاہو کھاؤ ہماری دوا
 دوسرے کو معلوم نہیں یہ کتابی علم نہیں - مجھ کو شام تک دونوں کی کیفیت معلوم نہ تھی - صبح کو سننا ہوا
 کہ اوس بے وقوف حکیم کے صحت یافتہ مریض کی یہ حالت ہوئی کہ تمام دانت پلٹے گئے - چہرہ پر دم رنگ
 سرخ جسم میں لرزہ - تپ شدت - مریض درخانہ کو صرف سوزش بول باقی غیرت سے یہ کیفیت
 مجھ کو دوسرے دن معلوم ہوئی - دونوں مریض اور طبیب کو طلب کیا - مریض اول کو حکیم سے روپیہ واپس
 دلانے گئے - پوچھا کہ تم نے اسکو کیا دوا دی تھی اوسنے کہا کہ سرکار پانچ روپیہ کا رنگہ مون کو تر اور طلاق ہے

کہ ہم اپنی دوا دوسروں کو نہیں بتاتے غیر اس سے کہا گیا کہ تم آج ہی پالم سے پٹے جاؤ ورنہ ہم کل نکال دیں گے۔
 پالم سے تو وہ حکیم چلا گیا لیکن ابھی وہاں پالم میں رہ پوٹل ہے۔ مریض اول سے کہا کہ بے وقوف دوسرا کون
 مفت ملے ہر تم کو کیا ضرورت تھی کہ تم اس نا لائق سے رجوع رہے۔ اوسنے معذرت کی اور کہا کہ کل آپ کے
 پاس ہنگل صدر شفا خانہ یونانی سرکار عالی نمبر ۴۴ دہلی ۱۵۵۵ تولد ۲۲ آؤر کی جو آئی ہے جسین بتاؤں البروز
 ہی ہے جس کا استعمال مریض دوم کرتے ہیں وہ عنایت فرمائی۔ مریض دوم نے کہا کہ بھگت بتاؤں البروز
 کے سواروغن ہی ملتا تھا۔ آخر میں مریض اول سے میں نے کہا کہ بیان بیل کا پتہ بہت نما اوس کی
 نرم کوئل لیکر رات کو ذرا برسا بگا کر صبح کو چنان کر پیتے سوزاک رفع ہو جاتا تم اوس بے وقوف حکیم کے پاس
 کیوں گئے۔ غیر دو ہفتوں میں وہ دونوں مریض شفا خانہ میں رجوع رہے اور صحت یاب ہو گئے
 بتاؤں البروز۔ در۔ براسے تقطیر بول سفید و قرصہ مثانہ از چرک پاک کند۔ مغز خیارین ۴ تولد مغز مخم کڑ
 ۴ تولد۔ غرضہ مقشر ۴ تولد خشک شش سفید ۴ تولد۔ نشاستہ۔ کتیر۔ رب سوس۔ مغز مخم غریزہ۔ ہر ایک
 ۴ تولد۔ بزر الہی ایک تولد۔ بتاؤں سازندہ۔ پچکاری اسپنول۔ سنگ جڑ ۴ ماشہ۔ افیون ماشہ
 ۴ کبر ۴ ماشہ۔ رسوت ۴ ماشہ۔ شب بانی ۳ ماشہ کتیر ۳ ماشہ کوفتہ بیستہ لعاب بر آوردہ
 زرقہ کنند جوارش پیلہ مر با ملغ تمیر و مقوی معده۔ رافع قبض۔ پیلہ مر با۔ اقول۔ آملہ مر با۔ اقول
 سیب مر با۔ اقول۔ و عرق گاؤز بان انار۔ گلاب انار جوش دادہ صاف نمودہ نبات سفید آمختہ
 بقوام آوردہ۔ گلاب شیر گاؤز بان تخم فرخ مشک۔ کشنیز خشک۔ ایشیم مقرض۔ گل سیدی ہر ایک
 ۴۔ ماشہ آمختہ جوارش سازندہ۔

جوارش خبث الحدید۔ مابلس سال مقوی معده و جگر۔ گل سرخ سبزی پاک کردہ۔

سندل سفید سفید الطیب - ابر باریس - پوست ہلید کابی - پوست ہلید زرد - ہلید سیاہ -
 ہلید آملہ خشک گیل ارمنی - مغول - طباشیر گاوزبان - دارچینی - کبابی - قاتلہ - مصطکی -
 قوئل - شہ کوئی - پوست بیرون پستہ - عود ہندی - پودینہ خشک حبیبی - پوست قرع
 ہر ایک یک جز - حبث النخیدہ بریان - سہ جز - شکر سفید سہ چند - جوارش جالینوس - وافع
 اکثر ہول و اسمال کہ بوجہ ضعف معده باشد - سفید الطیب ۴ تولہ - مصطکی ۱ تولہ - قاتلہ گیارہ
 سلیمہ - دارچینی - خولجان - قوئل - سعد کوئی - زنجبیل - قسط شیرین - عود بلسان - اسارون
 تخم مورد - چرایتہ - زعفران ہر ایک ۴ تولہ - شہد ۷ مارقندہ سفید ۱۰ مارق شرح - چونکہ جوارش
 جالینوس تمام اطباء و طبیبین زیادہ مستعمل ہے لہذا نسخہ جوارش جالینوس قرا بادین قادر سے بھی
 لکھا جاتا ہے۔

جوارش جالینوس - اسکے خواص بہت ہیں - مقوی سب اعضا کی ہے خوشبو
 کرنے والی دہن کی - کاسہ ریاح - مانع بہت آنے پیشاب کی کہ بہ سبب سردی مثلاً ہو -
 رافع سعال بلغمی و بواسیر و نفرس و توبادہن - و حصات گردہ مثلاً حافظ سیاہی موہ مقوی
 باہ - سفید الطیب - قاتلہ - سلیمہ - خولجان - قوئل - سعد - زنجبیل - قسط سیاہ - دار قاتلہ
 قسط بحر - عود بلسان - اسارون - تخم مورد - قصب الذریرہ - زعفران - ہر ایک ۲ درم -
 مصطکی ۱۰ درم - قند سفید برابر سب اجزاء کے شہد دو چند او دیر بعض اطباء نے خطیاد ۳۴ شفا
 اس میں اضافہ کیا ہے۔

جوارش عود بلسان - مقوی نیا - نیم درم - عود خام - مصطکی ہر ایک ایک درم - قند سفید

بیسل پیر شد.

جوارش آله لولونی - مانع اسهال مقوی معده و جگر - دافع اسهال صفراوی - شیر آله شقی
 ۳۰ تولد - شیر آله باریس ۳۰ تولد - بیدانه ۳۰ تولد - و عرق گاوزبان ۱۰ تولد - کلاب ۱۰ تولد - عرق شکیک
 ۱۰ تولد - آب انار قرض ۱۰ تولد - بر آورده - با قند سفید - بقوام آورده - بعد از قرار دادن ناسته ۶ باشد -
 سرکه ۶ باشد - یا قوت بخش ۶ باشد - دارچینی و مصطلک ۶ باشد - کشنیر خشک ۱۰ تولد - دانه بیل
 ۶ باشد - ابرشیم مقوض ۱۰ تولد - صندل سفید ۱۰ تولد - طباشیر ایک ۱۰ تولد - غیر شنب ۳۰ تولد
 ورق نعنه ۳۰ باشد - ورق طایس ۳۰ باشد - بیامیزند و جوارش سازند - شرح - ابر باریس زنجبیل
 کوکت پرن عنبر جبه عنبر شنب کت پرن ع سے ہے

جوارش عود و سادو - مقوی معده بارده - پودینه - سنبل الطیب - مصطلک هر ایک ۳۰ تولد - پوست
 خرچ ۶ باشد - پوست بیدون پوست ۶ باشد - الایچی خورد معده پوست ۶ باشد - بعرق کلاب ۳۰ مار
 عرق لیمو ۳۰ مدد - شکر سفید ۳۰ مار - عسل مصفی - مار بدستور جوارش سازند -

جوارش فوذنج - مطلق و کاسه ریاح - دافع درد معده و مقوی آن - دافع اسهال کزاز
 ضعف معده باشد - مصطلک معده کونی - هر ایک ۳۰ تولد - انار دانه - عود غرق - دارچینی - سنا
 هر ایک ۸ تولد - دانه بیل ۳۰ تولد - الایچی سرخ ۳۰ تولد - پودینه ۸ تولد - ادویه کوفته بیخته عسل مصفی
 ۱۰ مار آمیزند و جوارش سازند -

جوارش مر بار بلبل - لولوی - مر بار بلبل - مر بار سیب - مر بار آله - هر ایک - مار بعرق کلاب
 ۱۰ کلاب ۱۰ جوش داده صاف نموده به نبات سفید مار قوام کرده طباشیر گاوزبان - تخم زنجبیل

هر یک ۶ ماشه کشنیز خشک ایک تولہ گل سیوی ۶ ماشه - ایریشم مفرض ۶ ماشه - دانه پیل ۶ ماشه -
مرورید ناسفته ۳ ماشه پش پش بزرگ ۱ ماشه جوارش سازند -

جوارش شش قمر بندی - آب لیونیک کاندی - مار گلاب - عرق کیوڑه - عرق بید خشک هر یک
- مار - آب انارین - مار - آب ترنج - مار قند سفید مار گل سرخ ۲ تولہ کشنیز خشک ۲ تولہ - زرد بادام تلخ
مصلک ۲ تولہ - دانه پیل ایک تولہ - اگر عرقی ایک تولہ - زرشک ایک تولہ - طباشیر ایک تولہ - ساق ۱۳ تولہ
ایک تولہ - پوست ترنج ۲ تولہ - برگ پودینه ایک تولہ - گل سیوی ایک تولہ - صندل سفید ایک تولہ -
آب نارنج - مار جوارش سازند - مقوی معده و جگر و دل است - ششی - دافع غثیان و نفی -
چون نمک لاهوری مقوی معده - محلل - یاج - باضم طعام - دافع حرارت معده - نمک لاهوری
- مار - لیونیک کاندی ۲۰ عدد - انار دانه ترش ۳ تولہ - زرشک ۳ تولہ - ساق ۱۳ تولہ - کشنیز خشک
۳ تولہ - شرح - نمک لاهوری کو عرق لیونین تا به گلی پر بریان کرین که عرق جذب به چاه
پسرخیمه آتا که باقی او روید که با یک کوک کر ملاوین -

چون **سرواری** - برے بضم طعام و فساد معده مفید - باد یان بریان ۵ تولہ - پوست
بلبل زرد ۲ تولہ - پوست بلبل ۲ تولہ - انار دانه ترش ۵ تولہ - ساق ۱۰ تولہ - زرشک ۱۰ تولہ - کشنیز خشک
۵ تولہ - نمک لاهوری ۳ تولہ - شرح - بر طریق چون نمک لاهوری عرق لیونین کے ساتھ
تیار کرین -

چون **گولی** - برے ضربه و نقط بسیار مفید - بالون - بلدی - سیدہ لکڑی - پستانی لوده
پاکر شول - ساق صابون - ساق شکر - هر یک یک جز - با قند سیاه کنه حسب سازنده -

حب تپ - دار فلفل - مار - زیره سفید و مار - مغز کبک - مار کوفته چغندر با برگ قبول حب بندند -
حب شفا - عاقل نزل - مانع تب نوبت دلرزه - تب مرکب - تخم خنجر - ۶ ماشه - ریخته بینی
۳ ماشه - زنجبیل ۲ ماشه صمغ عربی بقدر ضرورت - آمیخته کوفته پیخته حب بقدر مویک بندند
حب ترش - مقوی معده - هضم طعام - چو اکثراً - ترب کمار - نوشادر - هر یک ۳ توله - زنجبیل
۶ ماشه بخور قلمی - گندک - آنور سار - آمله - نمک نیاه - نمک لاهوری - چرچنه هر یک ۳ توله -
فلفل دراز ۴ توله فلفل سیاه ۳ توله - بودین خشک ۱۲ توله - باد یان ۱۲ توله - اجوائین ۴ توله
شیطرح ۳ توله - ساد کربان ۳ توله - فلفل ۵ توله بحر قلمی و عرق سمج حب بندند -
حب کار کرا سنگی - برای سعال بارد و سفید مخرب بلغم - کار کرا سنگی - تیغ سنگی - دار فلفل
سمکونی - بنفشه - تخم کاسنی - تخم خرفه - مغز تخم خنجر - مغز تخم زنبور - بنه اند کشیز خشک - مسهل
انجیر خشک - طباشیر - نشاسته - کثیرا - حب الملوک - برادویه مجوز کوفته چغندر پیخته حب بندند
حب مقل - برای بواسیر و بواسیر سفید - آمله ۲ توله - پوست بلبل ۱۰ توله - دایک توله - مسهل
بلبل سیاه ۲ توله - بلبل کابی ۲ توله - تخم تره نیک ۱۰ توله - شانه ۲ توله - مسهل ۱۰ توله - آب
گندنا حل کرده حب بقدر خود بندند -
حب تپ لرزه - پلاش پاچه - مغز کبک - دار فلفل هر یک یک توله - حب بقدر فاسه بندند
حب سنج باد - برای سینه باد و فساد خون سفید - پاکشو - روغن - سون گیوه
حب کینا کین - برای تب لرزه و غیره سفید - شسته کمر - وانه بیل - کونین - طباشیر - یک توله

بآب سائید و حب بندند۔

حب با قلا۔ دافع سعال کاذب حرارت و بیہوشی باشد۔ صغیر عربی۔ مغز بیدان۔ تخم خطمی رب ہوتا
خشتیاض سفید۔ عرق ہر ایک ۱۲ ماشہ۔ مغز بادام۔ با قلا۔ مغز تخم خیار۔ مغز تخم کدو۔ ہر ایک ۲۰ تولہ
بلعاب اسپنول و نبات سفید ۱۲ ماشہ حب بندند۔

حب اکسیر ہر اس بیضہ واسمال دبا سفید۔ جگر ۲ تولہ۔ زعفران ایک تولہ۔ کنار ایک
تولہ۔ کوفتہ ریختہ حب بندند۔ شرح۔ حب اکسیر مرض بیضہ میں اس قدر سفید ہے کہ جسکی
تصریف میں زبان قاصر ہے۔ شافی مطلق نے اس ترکیب میں بہت تاثیر بخشی ہے۔ حضرت
افسار الاطبا صاحب مرحوم نے مسئلہ ۱۹ یا مسئلہ ۲۰ میں مجکرو اسوقت سال تو یاد نہیں۔ اشتہار
دیا تھا کہ حب اکسیر عرق حیات صدر شفا خانہ میں رات دن ہر وقت تیار رہا۔ ہر شخص بغیر تہمت
لیجا سکتا ہے۔ چونکہ اسوقت مرض بیضہ شدت تھا۔ اشتہار مذکور میں یہ بھی تھا کہ ہر شخص
صحیح بھی اسکا استعمال کرے تاکہ جلا سے مرض بیضہ نہ ہو۔ چنانچہ مریض و غیر مریض تارفع مرض
بیضہ اس کا استعمال کرتے رہے۔ کم سے کم دو تین لاکھ شخص اسکے مدد سے۔ صبح کو تو دروغ
افروز رہتے۔ مین پہ سے شام تک مددگار صاحب کو تاکید تھی کہ حاضر شفا خانہ رہیں۔ شام
سے صبح تک دوا سوز حاضر صدر شفا خانہ رہتے۔ ہر شخص حب اکسیر عرق حیات لیجاتا تھا
عرق حیات حرف میں سب ملاحظہ ہو مسئلہ ۱۷ میں غور واد سے آخر امر دوا تک خاص۔ متفرق
بالہ و مواضعات پالم میں مرض بیضہ شدت تھا تمام دہات بیضہ میں راقم کتاب دورہ کرتا رہا۔
مریضوں کو حب اکسیر عرق حیات حب قادری عرق پودینہ لعاب گاو زبان و آلو بخارا و سب دوا

دیتا رہا۔ سینکڑوں مریض بفضل شافی مطلق صحت یاب ہوئے۔ تعلقہ گنگا گپ کے قریب خود
 اس حکیم کو بیضہ ہو گیا۔ ہزار ہی کے لوگ یعنی جوان کوٹوالی و چپراسی شفا خانہ کی راہ سے چلی کتاب
 حکیم صاحب کو واپس لے چلنا درت ہماری بدنامی ہوگی۔ میں نے کہا کہ اول گانوں تک بیضہ
 وہاں آگئے بغیر مرن واپس نہ چلوں گا۔ ایک دن سے زیادہ فاقہ کیا۔ ادویہ موج و کاستہ مال رہا
 الحمد للہ صحت یاب ہو گیا۔ دوسرے تیس کے دن اول گانوں میں پہنچا وہاں ہی بیضہ تھا
 مگر کمر کے بعد مل سلا پہنچا کہ خاص مستقر پر ہی مرض بیضہ ہے اب آپ کو دورہ کر نیکی ضرورت
 خدین۔ فوراً واپس کا قصد ہوا۔ آتے وقت ہیمیا گانوں قریب تھا وہاں پہنچا۔ وہاں آگئے تک
 آدسہ گانوں سے زیادہ راہی عدم ہو چکا تھا پٹیل پٹاریوں کے پاس ادواسے بیضہ رکھا گیا
 آگئی۔ مستقر پہنچنے تک جو جو موضع ملتا تھا مرض بیضہ ہو یا شور و کار کرتے ہوئے مستقر
 پہنچا مین صاحب کوٹوالی کو بھی بیضہ ہوا وہ ہی الحمد للہ اس علان سے صحت یاب ہوئے۔
 حب طباشیر۔ برائے تب صفراوی بعد تنقیہ مفید طباشیر ست گلو۔ ہون۔
 حب شفاے صندلی۔ برائے تب صفراوی مفید۔ طباشیر۔ بزرالینج۔ صندل مفید۔ صندل
 سرخ۔ کافور۔ نشاستہ۔ ہر ایک ۱ تولہ۔ زعفران ۴ سرخ۔ انیون ۴ سرخ۔ حب نبات برائے
 تب نوبت مفید۔ برگ دھتورہ۔ نخل گرد کو فنتہ۔ جینتہ۔ بقدر خود حب بندند۔
 حب اقلح۔ عابس نزلہ مار۔ و برائے سال نزلہ کہ از حرات باشد مفید۔ بزرالینج۔ تخم کاہو۔
 نشاستہ۔ تخم شفاش۔ صغیر عربی۔ انیون۔ کوکٹار۔ ہر ایک ایک تولہ زعفران ۱۰ ماغہ کو فنتہ
 جینتہ بگلاب حب بندند۔

حب تیج - دافع سمال الحفالت که از برو دت باشد - تیج - اجزین الموه اصل السوس -
 سماک - خولجان - بادیان - جودار - هر ایک ساری یاب اورک حب بندند -
 حب ریع - پیگنگ - برگ سداب - هم وزن حبوب سازند - شرح - جود داری بخار کے لئے
 یگولیان بتی بین - استعمال بہت مفید ہے -

حب قلالع - برائے قلاع و بشور الغم سفید - آرد کر سند - آرد عدس - جو سوخته - گلنار - گاوزبان
 برگ حنا - شاهرہ - طباشیر - نشاستہ - گل نیلوفر - هر ایک ایک درم حب بندند -
 حب تنکار - مقوی مدہ و دافع درد مدہ ریجی - سماک تیلیا بریان ۶ ماشہ - بزر الہنج ۲ تولہ -
 فلفل سیاه ۳ تولہ - صبر قوطری ۴ تولہ - در شیر گلواری حب سازند -

حب خرخرہ - جنت اشک و زخم آن مفید - خرخرہ زرد سوخته - کتہ سفید - مریج سیاه - چالیہ
 سوخته - نیلہ نوٹہ سوخته کوفہ بخندہ در کڑائی آہنی با دست نیم کہ زیر آن - دستہ فلوس چپان باشد
 ۱۶ ساعت حل کنند و حب بندند -

حب میعہ - برائے سمال نافع - انیون ۱۵ ماشہ - رب سوس بقدر انیون - میعہ سائیلہ ۲۰ ماشہ
 ایرغیشہ ایک ماشہ - حب بقدر با جزا - شرح - میعہ سائیلہ سلا رس کو کہتے ہیں -
 حب قوبا - گیرد - تخم ترودہ - با بچی - سماک خام - مساوی الوزن - بقرق - اورک حب بندند -
 شرح - قوبا جبکوز بان مام داد کہتے ہیں او سپرہ گولی گھسکر لگانا -

حب چاکسو برائے آشوب چشم - چاکسو - رسوت - اول ۲ تولہ دوم ۲ ماشہ - پھنکری ایک
 ماشہ - انیون ۱۰ ماشہ - در آب برگ تمر بندی و برگ نیم سائیدہ حب بندند - شرح - شفا نامہ

پالمین می سیکردن مریض اس دو کو پانی میں گھسکا آنگھون میں لگاتے ہیں۔ اور آشوب چشم سے
صحت پاتے ہیں۔ خصوصاً اطفال۔

حسب تیواج۔ براسے جس غون بواسیر مفید۔ رسوت ۵ تولہ گلی ٹیلو فرے تولہ۔ تیواج خطائی ۵ تولہ
کبوتر ۵ تولہ۔ سوز منقی ۵۔ تولہ حب کا سر ریح محلل ۵ یاج بواسیری۔ مقوی معدہ۔ رسوت ۵ تولہ
مغز تخم بر ایک تولہ۔ سوز منقی ۵ دانہ۔ بمقدار فاسہ حب بندند۔

حب سنگدانہ۔ مقوی معدہ و جگر داغ اسہال۔ الاچی۔ سنگا بریان۔ طباشیر۔ اگر
مصلی زیرہ سیاہ۔ پوست سنگدانہ۔ پودینہ خشک۔ پوست قرغ۔ نمک کئی۔ زرقانہ۔ زنجبیل۔
گل سرخ۔ سعد۔ ہر ایک یک جز۔ باب ایمون کاغذی حب بندند۔

حب نواصیر۔ مغز کدو شیرین۔ زکچور ۵ رسوت۔ مغز تخم نیم۔ ہر ایک ۲ تولہ حب بمقدار فاسہ
حب وج مفاصل۔ دافع وج مفاصل کہ از آن شک باشد۔ ہلدی ۵۔ اجمودہ برگ نیم۔
مازقرا۔ اجوائن خشک۔ لونگ۔ برگ سبناو۔ پنچ اندان۔ مرج سیاہ۔ پوست بیک ۵
بلور۔ پنچ آگ۔ ہر ایک ۳ درم قند سیاہ برابر۔ بقدر کنا کر کلان حب بندند۔

حب اجوائن۔ براسے آن شک مفید۔ اجوائن خراسانی۔ اجوائن دیسی۔ اجمودہ۔ بلور
مازقرا ہر ایک ۷ ماشہ۔ شتاب ۳ ماشہ۔ بلور در آتش نرم۔ سوخته دیگر اجزاء ہر ایک سائیدہ
در نیم پاؤ قند سعد سیاب حل کردہ حب بقدر تخم ریشہ بستہ۔ در بالاسے چھیدہ پورا تند۔

حب سوزاک۔ کاجور ۵ ایک تولہ پوست بلبل کابلی ۲ تولہ۔ بلبل سیاہ ۴ تولہ۔ نیلہ تولہ
ایک تولہ پوست بلبل ۲ درم تولہ گندہ ہونہ ایک تولہ۔ در عرفی لمو کاغذی کھرل کردہ حب بمقدار

کنار دشتی بندند.

حب آتشک - بلاد رکلاه دور کرده ۸ عدد - بزرالینج ۷ ماشه - کهنه سیاه ۷ ماشه - مغز تریل تازه ایک تول - سیاه ۱۴ ماشه - طباشیر ۶ ماشه - قند سیاه ۴ تول - همداد و یک کوفته بخته بلادور آمیخته بسایند بعد سیاه انداخته بگویند که یک زات شود ۲۸ حب بندند.

حب سوزاک - شوره قلمی - ریوند چینی هر ایک ۷ ماشه - جو اکهار ۶ ماشه - طباشیر ۶ تول - دانه هیل ۶ ماشه - براده حنظل سفید ۴ تول - زیره سفید ۳ تول - باب سائیده حب بندند.

حب بادشا پانه - براس آتشک سفید - قرفل ۳۰ ماشه - الایچی سفید - مروار سنگ - سکه پور - سیاه - دار چینی - مرچ سیاه هر ایک ۳ ماشه - گبر ۲۸ ماشه - قرفل و الایچی و مرچ سیاه و دار چینی - کوفته بخته - بامروار سنگ و سکه پور و پاره حل کرده عطیره سائیده باب برگ تنبول حب - سائیده کنار دشتی.

حب بلادور - جفت آتشک سفید - اجوان خراسانی - اجوان هندی - کهنه سیاه - حاقرق سیاه - بلادور رکلاه دور کرده هر ایک ۷ ماشه - قند سیاه ۴ تول - سولسی سیاه و قند همداد کوفته بخته سیاه و قند آمیخته یک شبانه روز در باون و شته خوب بگویند تا که مثل موم شود و رنگ کرغوه پیدا کند - پس بقدر کنار دشتی حب بندند.

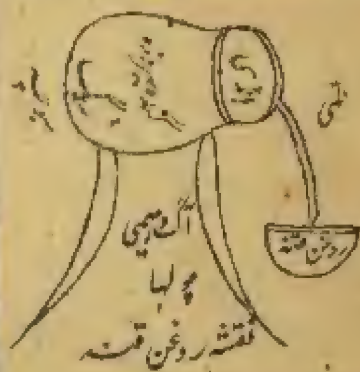
حب بالائی - جفت سوزاک سفید - زعفران ۳ ماشه - حاقرق ۳ ماشه - الایچی سفید ۲۱ ماشه - ثعلب مصری ۱۵ ماشه - اجوان ۲۱ ماشه - سوهن گبر ۲۱ ماشه - قند سیاه ۴۲ ماشه - برگ تنبول ۳۲ ماشه - بالائی - در مار حلا مشیا مامنه بالائی و ظرف کاسه حل کرده حب بندند.

حب منقہ منقہ دماغ - از فضول غلیظہ سبکینج - اشق - جاوشیر - مقل ارزق - خرمل
صبر - زبد سفید مقشر - لمیلہ درد - انزروت - ہر ایک ۳ ماشہ در آب گند ناحب بقدر رنگ
حب اسود - محلل ریاح - دافع ضیق النفس و عظم طحال - رامفید - تیلیا ساگ - صبر -
قند سیاہ - ہوزن حب بقدر ضرورت -

حب قادری - ہاضم طعام - دافع اسہال - ہیضہ - نک سیاہ - زنجبیل غنی - دار فلفل
سیاہ - دواسے جرب و حک آئینی ہلدی - زکچہ - باچی - گندک - قسطخ - ہوزن ہر ایک با
روغن کنجد بالند -

دواسے کا سر ریاح - اجرائن ایک تولہ - بادیان ایک تولہ - شکر سفید ۲ تولہ - قدر خراک
۲ ماشہ - روغن قرح انف - براسے قرصہ بینی مفید - گل بنفشہ ۹ ماشہ - در آب جوشانید
صاف نموده - بعد ۹ ماشہ آب مذکور آئینہ - موم سفید ۴ ماشہ - روغن کنجد ۹ ماشہ آمیختہ
روغن سازند - ددر بینی چکانند - روغن بلادر براسے زخم مفید - بلادر ۴ عدد - روغن کنجد
۴ عدد - بریان نمایند کہ بسوزند - بعد بلادر دور کرده - روغن مذکور سبکجرات سائیدہ ۴ ماشہ
پیاہنند بوقت ضرورت قدرے با پر مرغ بر زخم بچکانند بعد روز بہ شود - شرح
پیشہ مجربات حضرت افسر الاطباء صاحب سے نہیں معلوم ہوتا - اصل بیاض کے حاشیہ پر
حجر رہتا - باقی تمام مکیات متن کے ہیں - اور ہر نسخہ کے متعلق مجرب کشتہ کی ضرورت نہیں
ناظرین یہ یقین کہ اس کتاب کا ہر نسخہ لاکھوں بار کا مجرب ہے - کیونکہ بوقت حضرت افسر الاطباء
مرحوم روزانہ آٹھ سو مریض سے زیادہ صدف خانہ سے ہی ادویہ لیجاتے تھے - چنانچہ ایک

شخص ایسی کام پرستین تھا کہ روزانہ ڈاکٹر خانہ افضل گنج کا مرجوعہ آکر بیان کرے اور اکثر ڈاکٹر
خانہ ان کا مرجوعہ ظاہر کرے۔ حضرت اوسکو سستے تھے اور جب ستر نویس سے پہنچتے تھے
کہ چارے وفاق خانہ کالج مرجوعہ کیا ہے۔ کہی آٹھ سو سے کم نہوتا تھا۔ اب بھی کچھ کم دریا
مرغین صدر شفا خانہ یونانی سے یہی ادویہ لیجاتے ہیں جہاں کوئی دوا سے غیر مجرب ہو گیا
تھیں کر دیکھا لگی۔ روغن قنہ۔ برائے قرعہ شائد و اعلیل یا شہریت قند بخوانند بعد
مہ قطر۔ و بر سقہ و زخمنا و نا صور باج کاندہ مفید۔ ششہج۔ روغن قنہ یعنی گندہ بہروزہ۔
اسکے روغن نکالنے کا طریقہ یہ ہے کہ ایک مٹی کی ٹھلیا یا گٹرے میں جبین سورخ یا ریش
نور۔ ورنہ ظرف مٹی بہتر ہے۔ تھوڑی ریگ خام رکھ کر گندہ بہروزہ جس قدر مطلوب ہو ڈالکر
اوسکے قند کے موافق ایک ہانڈی گلی ٹو بائپ دین جس سے گٹرے کا قند بند ہو جائے
اور اوپر کی ہانڈی ٹھلیا گٹرے میں پھنس جائے۔ اب اوپر کی ہانڈی کے سر کے قریب
ایک سولخ کر دین اور آسمین گھوڑے کے بال لگا دین۔ اور ہانڈی اور ظرف مذکور کے چوڑے
مکمل حکمت آٹا لال مٹی وغیرہ سے پکڑے پر لگا کر تہ بہ تہ خوب بند کر دین۔ اب اس ظرف کو

محرقت جب کا کر چلے پر کہیں یعنی سید ہار کہیں
اور نیچے لکڑی روشن کریں۔ بالوں کے ذریعہ سے
روغن مین سے روغن آئینگا روغن آئے وقت
آخر تک آئینہ دہی کریں۔ بالوں کے مقابل چہرہ وغیرہ
پر ظرف رکھ دین کہ روغن اب سین جمع ہو۔

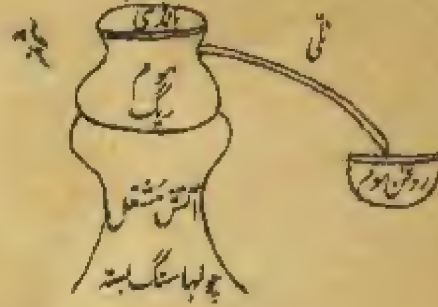
میں ہمیشہ اس طریقہ سے نکالتا ہوں۔

تمام حیدر آباد کے دوکانوں پر روغن قنہ نہیں ملتا۔ حیدر شفا خانہ میں موجود ہے۔ چار ہفتہ کے اول میرے پاس گندہ بہروزہ۔ روغن قنہ صرف ہو چکا تھا ایک صاحب کو سخت ضرورت تھی شہر سے گندہ بہروزہ طلب کر کے روغن نکالے تک اون کو انتظار محال تھا۔ علاقہ میں اکثر اوویہ یونانی ملنا محال۔ بہر حال اونکی ضرورت شدید کی وجہ سے دوکان بےقوت شکیف حیدر آباد سے روغن قنہ طلب ہوا۔ یہ روغن قریب بہ خالص تھا۔ طریقہ روغن گل اور دوسرے ہولو نکات مثل مہتیا۔ چنبیلی۔ کیڑہ وغیرہ یہ ہے کہ کنجد یعنی تل کو گل بنفشہ وغیرہ میں جن ہولو نکات تل نکالتا ہے پرودہ کریں۔ اور چالیس دن تک بہروزہ ہول تازہ بدلتے رہیں۔ بعدہ پیرا سی پرودہ تل کا تیل کولہو سے نکلوالین۔ مغزیات کا تیل ہی بذریعہ کولہو نکل سکتا ہے۔ باقی روغنات مرکبات دوسرے قرا بادین میں ہی موجود ہیں۔ لونگ۔ الایچی۔ جنکا تیل بذریعہ کولہو نکل نہیں سکتا اوسکا آسان طریقہ جو اقم کتاب کا استعمال ہے یہ ہے کہ ایک ظرف طعام چینی لین۔ اور لونگ الایچی جڑ کا تیل نکالنا ہو اوسکو جو کوب کر کے پارچہ ٹل میں رکھ کر کٹورے پر رکھیں اور تین انگشت کے مقابل کپڑے کو کٹورے کے اندر کریں اور کٹورے پر کوئی کاسہ مٹی یا گلی رکھ دیں اور کاسہ کے اوپر ساٹھے کوئلہ کی آگ کریں آگ کی گرمی سے روغن کٹورے میں آتا رہیگا۔ کٹورہ اور رکابی کے جوڑ کو آٹے کا غیر کریں یا آگ بجامت کریں۔ لونگ کا تیل پان میں کتہ چونہ کے سواے ایک قطرہ لگا کر کمانے سے سرزد خیق النفس نفس کو بہت مفید ہے۔ شفا خانہ تعلقہ پالم صرخاص سرکار عالی میں ہمیشہ

مین جہارون کو دیا کرتا ہوں۔ میرے پاس ایک ملازم تھا جواب بلدہ مین ہے روغن نکالتے وقت
 وہ دیکھتا تھا۔ اور جو لوگ اس سے فائدہ مند ہوتے تھے سنتا تھا۔ بہر حال مین ایک بار
 رخصت لیکر بلدہ آیا تھا اس سے ملاقات ہوئی۔ اوسنے کہا کہ آپ کی نوکری مین جھکو لوگ
 کا تیل نکال آگیا۔ ایک صاحب کو دیا دمہ تھا اچھے ہو گئے۔ مہ وصول ہوئے پانچ باقی
 مین اور بہت لوگ اچھے ہو گئے۔ مین ہنسنے لگا اور کہا کہ اگر کچھ گرمی ہو جائے یا دمہ مادہ گرم
 سے جو تم اسکا نوڑ کیا کر دگے۔ اوسنے اس مضمون مین اپنے بیان کا اظہار کیا۔ ہم حکیم عطائی
 مین جھکو حکیم سے نسخہ عطا ہوا عطائی ہو گئے۔ بیمار مے یا بجئے۔ نقصان ہو گا کبخت غور
 علاج چوڑ دے گا۔ اچھا ہو گا۔ ہماری رقم نقد۔ کسی تجربہ کار کو ایک نسخہ حکیم سے عطا ہوتا ہے
 کسی کو تنہا کسی کو تیار۔ بصورت نقصان ہم کچھ دین کر سکتے۔ نفع تو مین ہم مین آخر ہنسنے
 ہوئے اویسی زبان مین مین نے کہا کہ چونکہ وہ ملک کا عادی ہے۔ اسے میان حکیم تجربہ کار
 بے علم ملک کی چلم۔ سیندی کے لٹی۔ دارو کی کلیا قریب پہر گئی کی معجون۔ گا جھک صافی
 قصاب کی چھری کمان تک بیان کر دیں۔ چونکہ انسان کی جان پران کی دوا کا اثر بد ہوتا ہے
 ہم کو رنج ہوتا ہے ورنہ ہلکوا گیا۔ روغن گندک جس سے اہل کیمیا اپنے خیال محال مین کبیر
 بتاتے مین ایک صاحب بیان کرتے تھے کہ وہ انلاک از قسم نلہ مشہور ہے اوکل گھاس
 مین گندک کو خوب حل کریں۔ بعد ایک شیشہ مین رکھ کر گل حکمت کر کے دوسرا شیشہ جس کا
 نیچے کا حصہ دہرا ہوا ہو بعد اس شیشہ گل کے دو تین اونچل کے سوراخ کریں۔ دہری
 آج پر کریں۔ روغن گندک اوپر کے شیشہ کے ہر جانب مین جو کنگر سوے مع ہو گا۔ خیر اب

گندک روغن گندک مشعل اطہا جو ہر قسم کے جرب و حکم جرب غبیش کو مفید ہے وہ یہ ہے۔
 گندک ہار یک پیکر کسی کپڑے پر رکھ کر روغن زردین چرب کر لینا اس کپڑے کو لوسہ کی سیخ
 پر لپٹنا اور پسے مثل مشعل روغن کنجد ٹپکانا۔ سیخ کو کسی پتھر پر رکھ کر دوسری طرف جدھر کپڑا
 ہے دیا سلائی وغیرہ سے روغن کر دینا ایک طرف لگی یا مٹی اس کے نیچے رکھ دینا خود
 دھوئین سے دور زمین و درندہ بال سفید ہو نیکا اندیشہ بلکہ یقین ہے۔ روغن کی بحث کو بت
 معلول ہوا چونکہ اکثر لوگ اسکے مشتاق اس سے ناواقف ہیں مجبوراً لکھنا پڑا اب صرف ایک
 نسخہ اور روغن گندک کا لکھتا ہوں تاکہ زیادہ مفید ہو۔ روغن گندک۔ سببی سفید۔ مار۔
 ایک آپ نارسیدہ امار۔ ہر دو کو جو کو ب کر کے ۴ سیر پانی میں ڈال دو۔ تین روز کے بعد
 مقطر کر کے پکا لو جب تمام گاڑھا ہو جائے تب گندک۔ پارہ۔ نو سادر۔ سہاگہ۔ ہر ایک
 ۲ تولہ۔ اس میں ملا کر خوب کھول کر دو۔ اور گولیاں بنا کر پتال جہیز سے تیل لگا لو۔ روغن موم مغلل
 اولیٰ مرقی اعصاب طلّاء موم جس قدر چاہو زردور جدا علی خالص لیکر۔ اوسکو بورہ کش
 سے بورہ نکالو۔ ایک سبوحہ سی یا گلی میں ریگ خام پر کسو۔ مگر سبوحہ گلی میں سوراخ وغیرہ ہو تو
 تمام تیل جو لے میں رہیگا۔ اوسکے اوپر ایک ہانڈی سبوحہ کے گٹے کے موافق رکھ کر کھینک
 کر دو اور مثل روغن تہ اوپر کی ہانڈی میں سوراخ کی ضرورت نہیں۔ جو تیر گل حکمت پائندہ کرنا
 ضرور ہے۔ سبوحہ کو چولے پر سیدھا رکھو مثل روغن تہ محرف کی ضرورت نہیں۔ اور سبوحہ کے
 گٹے کے قریب ایک سوراخ کرو۔ اس سوراخ میں مٹی سی وغیرہ لگا دو۔ نلی طویل رہے۔ روغن
 نلی میں آئیگا۔ نلی کے نیچے کوئی طرف براسے تھیل روغن رکھ دو لہا ایسا ہو کہ جو طرف کی آنج

باہر نکالے تیز آج کر کو۔ روغن قندین نرم۔ میرے پاس سیو چہ می منہ لی می موجود ہے
 علی اور سیو چہ کے سوراخ کی ٹانگی پختہ ہے۔ ورنہ ٹانگی پگھل جائے تو روغن کیا نکلیگا۔ شکل
 بھی لکھتا ہوں۔
 نقشہ روغن سوم

روغنات کا بیان ختم ہوا اب
 پھر مجربات حضرت امیر الملوک
 صاحب مرحوم شروع ہیں۔

سفوف جریان۔ چال ڈھاک۔ چال مولسری۔ گوند شنبیل۔ موٹیلی۔ جھینڈ۔ گوند بول
 گوند ٹھاک۔ گوند گولڑی۔ غود بریان۔ ہمدادیہ کوفتہ بیختہ سفوف سازد۔ سفوف طین جبت
 زجیر حبس اسال مستعل۔ آسپنول۔ خمر زنجان۔ خمر گنوچہ۔ بار سنگ۔ خمر حاض۔ نشاستہ
 ہر ایک بریان۔ روغن زرد چرب نمودہ با صمغ عربی و گل رومی چہ ہو وزن کوفتہ بیختہ سفوف مذکور
 شرح۔ زجیر چھپ چھپ اگر قنصل یا بس سے ہو کہ اس میں متیس ہو طبیعت تو پاس ہے کہ
 دفع کرے لیکن وہ نہ نکلے رطوبت رودہ نکلے اسکو زجیر کاذب کہتے ہیں۔ علامت یہ ہے کہ
 اگر اسپنول کہلا دین وہ ہی نہ نکلے۔ علاج اسکا گرم پانی پینا ہے۔ اور طبیعت استعمال کرنا
 مثل معوق المتاسی وغیرہ۔ بہر حال زجیر کاذب میں قابضات نہیں کہ سوجھ ہلاکت ہے۔

اگر اتنی شخصیں نمونے کے پر زہر کا ذب ہے۔ یا دوسرے کسی قسم کی ہے۔ کوئی چیز قابض قلیل نہیں
 شرکت ملین مضاعف ندین بہتر تو یہ ہے کہ تحقیق سبب کر کے علاج کریں۔ سفوف ماسک
 الببول۔ گل سرخ ۵ درم۔ کرناج ۵ درم۔ کشنیز خشک ۱۰ درم۔ صغ ۱۰ درم۔ گل ارغمنی ۱۰ درم
 کندر ۳۰ درم۔ جفت بلوط ۵ درم۔ سفوف سازندہ۔ سفوف ذریا میطس۔ مروارید بڑا
 و تھمرہ کشتہ قلمی۔ صندلین۔ ست گلہ۔ سلا جیت۔ گل ارغمنی۔ کثیر ہر ایک ۶ ماشہ۔ طباشیر
 مغز تخم کدو شیرین۔ مغز تخم خیارین۔ زرشک۔ ہر ایک ایک تولہ۔ کافور ۲ ماشہ۔ سفوف
 سازندہ۔ شرح۔ صندلین یعنی صندل مرغ و سفید دونوں۔ کشتہ قلمی بنائیکا بطریق
 ہے کہ کتھل کے ٹکڑوں کو لیکر او سکوتھوڑی سے خوب چپٹا کریں اور چھٹی وغیرہ سے بادام کے
 باریک ٹکڑے جو بورہ کش یا پاتو سے بناتے ہیں اس طرح مقبہ انہی ٹکڑوں سے کتھل
 کے ٹکڑے کتر بن کسی کا سہ گلی پر تھوڑی اجوائن دمی رکھ کر کتھل کے ٹکڑوں کو رکھیں
 اور پھر اجوائن مذکور رکھیں۔ اس طرح تہہ اجوائن و کتھل کی رہے۔ اسکو ایلوین کی یا لکڑی
 کی آغ میں جلائیں گڑھا وغیرہ کرنیکی ضرورت نہیں۔ آغ لکڑی کی ہو تو بہتر ہے بلکہ کچھ لکڑی کچھ
 وہ رہے۔ کتھل کی مقدار کے موافق آغ کی صلت رہے۔ اب کا سہ پر سے آگ نکال کر دیکھیں
 جو کتھل کیل ہو گئی ہے کیل بجائے گی او سکوتا نہ میں لیکر لٹنے سے کشتہ قلمی حاصل ہوگا۔
 اگر تھوڑی کتھل خام رہ جائے وہ آگ سرد ہونے کے بعد سخت گولی بجائے گی۔ او سکود دباؤ
 بطریق مذکور خاکستر کو کشتہ قلمی سوڑا کر میں ہی بقدر مناسب ست بہرہ و دانہ پیل
 و غیرہ کے ساتھ استعمال کرنا سوڑا کر کے لئے بہت مفید ہے۔ اگر صرف یہی استعمال ہو تو

سه زياده نو سفوف تر تباو مقوم معده دافع اسهال - محلل بریاح - در تباو ایک تولد سافو
 هندی ایک تولد شکر سفید ۳ تولد سفوف سازند - سفوف مبارک هبل - باربان - پنج قلاب - برگ
 هر یک ۳ جز - بودینه - گل سرخ - زنجبیل - هر یک دو جز - سفوف بخار بر است پانی سفید -
 و این ۳۰ باشد - دار فلفل ۵ باشد - طباشیر ۹ باشد - دانه هبل ۷ باشد - ست گلو ۱۰ باشد - سفوف
 کثیر - بر است ز جگر در حرارت باشد - کنیز شلخ گوزن سوخته - سفوف سازند - شرج - شلخ گوزن کوشل
 این ۳۰ است روشن کردن خود و جاتی هر یکی دو یکی را که لین اگر کوزه رسد تو بهر جلد این - سفوف
 قلع لب - بر است رقت منی - و در رقت منی باه سفید - تالک کمانا - سسک کمانا - صمغ عربی - شکله
 خار شک کلان هر یک ۱۰ باشد - شکر سفید ۳ تولد ۲ باشد - سفوف سازند - سفوف تر تباو
 کثیری کوفته بینه با شکر آمیزند و سفوف سازند - شرج - اشتناع قابضات - به ضرورت کا خیال
 رسد - سفوف پنبه دانه بهشت رقت و سیلان منی کما در بر رقت باشد - رال سفید - چندا گوند - مغز
 پنبه دانه - تالک کمانا - هر یک ۱۰ تولد کوفته بینه سفوف سازند - سفوف شور و مرکب - بر است سوزنا
 با لسی ششیر بخورند - شور و - در رو سفید - رطله پنبی - دانه هبل - کباب پنبی - مجوزن سفوف سازند -
 شرج - لسی ششیر پنبی دوده یک حصه - پانی ۳ حصه - خوب جوش کریں - سفوف اسپغول بر است
 رقت و سیلان منی که از حرارت باشد سفید غریب سياه ۱۲ تولد - اسپغول مسلم ۴ تولد - کثیره خشک ۳ تولد
 شکر سفید ۲ تولد - سفوف سازند - سفوف ابن ماسویه - بر است ز میر و ج سفید - تخم خلی ۵ تولد
 تخم نهائی ۵ تولد - نشاسته بریان ۳ تولد - صمغ عربی ۱۰ تولد گل ارمنی ۱۰ تولد کوفته بینه سفوف سازند -
 سفوف طباشیر - بر است پ کند و پ صمغ عربی سفید طباشیر ۹ باشد - دانه هبل خورد ۳ باشد

دار قفل ۲ ماشه دار چینی ایک ماشه شکر سفید ۱۶ ماشه سفوف سازند - سفوف و جمع مفاسل
 سورنجان ۲۰ تولہ - سمنار کی ایک تولہ - مغز بادام شیرین ۹ ماشه - پوست بلیا زرد ۹ ماشه
 زعفران و زیرہ ماشه - ترب سفید ۳ ماشه - تخم سفید ۴۰ ماشه - کوفتہ بختہ با عرق بادیان بخورند -
شریت - صدر شفا خانہ یونانی دین ہر ایک شربت مسرور مرکب موجود ہوتا ہے مگر چونکہ
 ہر ایک شربت بنا آسان ہے لہذا بعض دین کوئی نسخہ شربت کا لکھا ہوا نہیں تھا تاہم جنکو خطوط
 ہر قرابادین تھوڑی وغیرہ دین ملاحظہ فرمادین - **شیاف غرب** - صبر - کندر - دم الاخرین -
 و زردت ہر ایک ایک تولہ - مازہ ۶ ماشه - سرکہ ۶ ماشه - شب بان ۶ ماشه - زنگار ۳ ماشه - شیاف
 ضما و محلل اور ام - با بونہ - اکلیل الملک - عنب الثلب - مقل ارق ہر ایک ۱۲ تولہ - ریون چینی
 ۹ ماشه - تخم خطی - سنگند ناگورچی - ہر ایک ۶ تولہ سفوف سازند - ضما و محلل و روم جلر گل خطی
 ۲ تولہ - آرد جو ۳ تولہ - گسرخ ۱۳ تولہ - صندل سفید - اکلیل الملک - تخم کاسنی - تخم کھنٹ -
 نیلوفر - ریون چینی ہر ایک ۴ ماشه - سنبل الطیب ۱۰ ماشه - کوفتہ بختہ با گلکاب و آب کاسنی سینہ
 ضما و نمایندہ ضما و ذات الجنب - آرد جو - بنفشہ - تخم خطی - آرد باقلا - با بونہ - اکلیل الملک
 نخل - جو ہر ایک ایک تولہ - کوفتہ بختہ سفوف سازند - بروغن مناسب طلا نمایندہ -
ضما و براس و جمع مفاسل حار - شیاف مائیا - صندل سرخ و سفید - جفص کی عنب الثلب
 عصا زہ مائیا ہر ایک ۱ تولہ - انون ۳ ماشه - کشنیر خشک ۶ ماشه - کافور ۳ ماشه - درگلاب و سرکہ
 سمنی دین نمودہ یک گرم ضما و نمایندہ - **شرح** - فرودخت مائیا کو کت کر قرص بناتے ہیں -
 بشکل لمبوئی - اور سکو عصا زہ مائیا اور شیاف مائیا کتے ہیں - بہر حال شیاف مائیا لفظ صفا

مرکب زمین ضما و درو گلو - زکچور و ماشہ - بزر الہیہ و ماشہ - جھیرہ ماشہ کو فلفلہ بنہ نہاد نمایندہ -
 عرقیات - عرق بادیان و گاندیان و کاسنی و کامونی و پودینہ و غیرہ مشہور ہیں - صدر شفا خانہ
 میں ہی موجود رہتے ہیں لیکن بہت مشہور ہوئے کے بیاض میں صرف عرقیات مرکبات قلمی تھے
 جو درج کتاب ہمارے ہیں - عرق حیات وافع اس سال و بانی منقہ معده - محل ریح و در مرض بیضہ
 با حب اکسیر بسیار مفید - بادیان - امار - پودینہ - مار بالائی صرخ تسلیم عرق کشند - و بازہ
 بادیان امار - الیچی - مار - پودینہ - مار - زکچور - تولد اضافہ کردہ و آتشہ نمایندہ - شرح عرق حیات
 کا بیان حب اکسیر میں ہو چکا فلاصلہ انیکہ - ہزاروں اشخاص اسکے استعمال سے صحت یاب ہوئے
 ششہ میں جبکہ خاص مستقر بالم میں مرض بیضہ تھا - اتفاقاً مولوی شہر عبد المجید صاحب فرزند
 محنت صاحب بالم کے محل میں بیضہ ہوا - چونکہ واکا ایک خوراک دیتے وقت مرض کی شدت
 تھی اسی وقت کچھ لفع نموا - مولوی شہر صاحب موصوف شفا خانہ بالم میں تشریف
 لائے اور ارشاد ہوا کہ حضرت حکیم صاحب آپکی دوا کے استعمال سے کچھ لفع نموا - بلکہ مریشہ کے
 ہاتھ بالون - روہین اور بیضہ ساقط - اب آپکے پاس جتنی اودہ بیضہ و مرکب اس مرض کی ہیں
 سب کی ایک خوراک دیدہ آئندہ میری قسمت یہ سنکر مجھکو بے اختیار منس آئی - کما کہ حضرت حکیم
 مرض کی دوائے کا محتاج زمین بلکہ مرض کو چاہیے کہ طیب کی دوائے پر عمل کرے آپ پاس ہے
 اس دوا کی دوسری خوراک بھی دیجئے مگر غذا ہرگز نہ دیجئے ورنہ آپ کو دوا نہ ملے گی - مجبوراً مقرر ہوئی
 خوراک دی تھی اور سال میں کمی معلوم ہوئی یہاں تک کہ شام کو آرام نیند آئی اور دوسرے دن بیضہ
 کو صحت کامل ہوئی - عرق ریحان - مفرح - تخم ریحان - مار بطریق معرون عرق کشند -

عرق شیر - جبت بکار کند و آب سفید شیر ۳ مار آب برگ خرد ۳ مار برگ گاو زبان ۳ مار
 سفید ۲ تولد لیمو ۲۰ عدد - نبات ۲۰ تولد - گل نیلوفر ۲ تولد - خاکشیر - آب کدو - آب خیار هر یک ۱۰ مار کشند
 خشک ۲ تولد گل سرخ ۲ تولد - عرق نیلوفر ۳ مار عرق گاو زبان ۳ مار - عرق گلاب ۳ مار - عرق کشند
 عرق شاه لعل - ریاح - ششبی - باضم طعام - دافع ریح البواسیر - زردنب - زرد کبود - اذخرکی - ساسان
 گل سیبوتی - سنبل الطیب - کباب چینی - اشده هر یک ۳ تولد - تخم کاسنی ۵ تولد - دانه میل ۲ تولد -
 عرق کشند - عرق سلطانی - مغوی معده - باضم ششبی - محلل ریاح - سعد - قنصل سنبل الطیب
 جز زکوا - بسباس - دار چینی - بنگر - دانه میل کلان - هر یک ۲ تولد - پودینه ۴ تولد - ادرک - مار
 پوست خرچ ۵ تولد کشند خشک ۵ تولد - اشده ۲ تولد - سرکه مار - زعفران ۵ ماشه - عرق کشند
 عرق ریاح - دافع ریاح غلیظه ریح البواسیر - بادبان - مرزنجوش - تخم خربزه - تخم خیارین -
 سه طکل - گلو - خشک - تخم کاسنی - پودینه - دانه میل کلان - انقیوتون - در صرسته ۲ تولد -
 حفص کل ۲ تولد - سیبوتی ۲ تولد - بکائن ۲ تولد - عناب ۳ مار - مندی ۵ تولد گل گاو زبان ۳ تولد -
 پوست خرچ ۳ تولد - سیبوتی ۲ تولد - آب خرچ ۳ مار - عود عرق ۲ تولد - بنین هر یک ۲ تولد -
 کوبه ابریشم ۱ تولد - برگ بید سیاه ۵ مار - آب گلو - بنمر دق - مار آب کاسنی - مردق - مار
 آب پودینه بنمر - مار آب ترب - مار شنب زرد - اشده عرق کشند عرق کشند - دافع بنمر -
 زنباد - ساق بند - طباشیر هر یک ۱ تولد - گل سرخ ۵ تولد کشند خشک ۲ تولد - آب کدو
 ۵ مار - آله بنمر - عرق کشند عرق آله - مسکن صفا - دافع تب صفراوی - برگ کاسنی ۳ مار -
 تخم کاسنی ۳ مار کاسنی تازه ۲ مار - کاسنی خشک ۱ مار - آلونجار ۱ مار - سر بند ۲ مار عرق کشند

عرق نزل - اصل السوس - عناب - گاو زبان - تخم خطمی - خمازی - ثوبانی - هر یک اماره پستان
 ۱۲ - عرق کشند عرق منقح بار و مفرح - یکن صفرا - مقوی قلب - کشنده خشک - اماره
 منقح هر یک اماره - براده صندل سفید - مار عرق کشند - عرق مصفی کلان - مصفی خون -
 دافع جرب و حكه - و امراض سوداوی و آنشك - انتر چال نیم - چال کینال - برگ شاهنره - سر بهر
 خشت - چایه - پوست بیلد زرد - پوست بیلد کابی - بیلد سیاه - بیلد - آمله مقشر - پوست و دشت
 نمرندی - پوست و دشت جامون - بر نه نیم - نل کشی - گند باری - فلفل سیاه - انیسون و صمغ
 بسته بسفاج منقح - چال سوجنه گل - گل حنظل - گل دباو - میوه گل بکائن - بنج عباس - و بودا
 و آرد - هر یک ۲ درم گل نیلوفر - صندل سرخ - صندل سفید - برگ حنا - و پهامه - گل نیم - سیوی -
 چال بکائن - گلوس سبز - اماره نجوید - گاو زبان - زرد چوب - عشب خرق - برگ مجول هر یک ۱۰ درم
 گل مال - اماره - شب در آب تر کرده صبح عرق کشند - عرق مصفی خورد پوست نیم - پوست پانگه -
 برگ حنا هر یک اماره - شب در آب تر کرده صبح عرق کشند - عرق مصفی انیسونی گل مندی پادیر
 سر بهر - اماره - حنا پوست و برگ - اماره - انیسون و پادیر بسته - شاهنره - مار - براده شیشم - مار - برگ
 پادیر نجوید - مار - برگ گاو زبان - مار - برگ و شکوفه کاشی - مار - براده چوب چینی - مار - براده - و آب مالان تر کرده
 صبح عرق کشند - عرق مدر خلل - انیسون - تخم زخم - تخم خربزه - خار شک - تخم گداز - تخم شلجم -
 تخم ترب - میوه - پوست الماس - بکند - لک زنده گل مندی - تخم شبت - موز مشکطرا - شبنم - پوست خربزه
 بر سیاه شان هوزن عرق کشند - عرق ورم - براسه ورم - سفید - انیسون ۳ تولد - برگ
 ۳ تولد - برگ کوشه مار گل سرخ - مار بود منقح - مار خمر خربزه - مار تخم کاشی - مار - بنج بسکیر - مار -

پنج کاشنی ۵ مار اصل السوس ۵ مار ۵ ریوند چینی ۳ تول ۵ کک مفصول ۳ تول ۵ ریخ کسوفی ۵ مار گنج سیرنی
 ۵ مار برگ خار مار ۵ آب کاشنی ۵ مار آب کوه ۵ مار آب ترنج ۵ مار تخم خیارین ۵ مار سفید الطیب ۵ مار زرشک
 ۳ تول ۵ آب بکر و نده ۵ مار ۵ آب ترب ۵ مار ۵ عرق کشنده ۵ عرق گمیگوار ۵ دافع اوجاع بارده ۵ معده
 محل ریح ۵ عاید ۵ آب اورک میفر گمیگوار ۵ شمد ۵ هرا یک ۵ مار قرقر ۵ تول ۵ عرق بکشد ۵ غرغره
 قلع ۵ پوست کینال ۵ پوست گون ۵ برگ خناب ۵ هرا یک ۵ تول ۵ در آب ۵ مار چوشانیده صاف
 نموده بگل سرخ ۵ ساق نشاسته ۵ طباشیر ۵ بازنگ ۵ تخم خرفه ۵ عدس سلم ۵ عدس سفید ۵ گلزار ۵
 سنگبراحت ۵ گیوه ۵ رسوت ۵ هرا یک ۵ تول ۵ آمیخته غرغره کنند ۵ قرص چمالیه ۵ جت کثرت استنشاق
 گیوه ۵ رسوت ۵ چالیه ۵ هرا یک ۵ تول ۵ مسع عولی ۵ تول ۵ کوفته بخته ۵ بقدر ۵ ماشه قرص سازند
 قرص بنفشه ۵ بلین طبع ۵ دافع ذات الجنین ۵ نشاسته ۵ خطمی ۵ کیترا ۵ بادیان ۵ هرا یک ۵ ماشه
 بنفشه ۵ ماشه ۵ رب سوس ۵ ماشه ۵ بلعاب اسپغول ۵ بعد از دانی ۵ قرص سازند
 قرص ترنجبین ۵ بلین طبع ۵ جت ذات الجنین ۵ سفید ۵ رادیانه ۵ ککاشنی ۵ خیازی ۵ بنفشه ۵ کیترا ۵
 نشاسته ۵ گل خطمی ۵ سفید ۵ گل خطمی ۵ سرخ ۵ بعد از ترنجبین ۵ کوفته بخته ۵ هرا یک ۵ شقال ۵ عا بلعده
 سپستان ۵ عدد ۵ در آب تر کرده شیره بر آورده ۵ مغز قنوس ۵ خیار شنبه ۵ آب مذکور تر کرده مالیده
 صاف نموده ۵ او به سائیده قرص سازند ۵ قرص لک ۵ جت استسقاء سوء القینه ۵ سفید
 محل ریح ۵ بارده ۵ بکر و معده ۵ کک مفصول ۳ درم ۵ ریوند ۳ درم ۵ اسارون ۲ درم ۵ زراوند ۵ جنطیانه
 سفید الطیب ۵ مصطکی ۵ تخم کرفس ۵ انیسون ۵ ناخته ۵ اوزر ۵ ابل ۵ مغز بادام ۵ قسط طبع ۵ فیه ۵ فستقین
 ۵ عا ۵ فلفل ۵ زنجبیل ۵ هرا یک ۵ درم بطریق مذکور اقرص سازند ۵ قرص زرشک ۵ کیر جت

سود القینه و استسقا مفید - زرشک - رب سوس - زرد رود - مغز تخم خیار - مغز تخم خربزه - هر ایک
۳ درم - انستین - ماشه - مصطلی - ماشه - سنبل الطیب - عصاره غاف - فوه - لک - منسول - اسان
فلاح - از خر - شاپورو - تخم کاسنی - تخم کثوث - ربوند چینی - زعفران - طباشیر هر ایک - ماشه - ترنجبین
۲۱ ماشه - ترنجبین - بادور - مارآب - مالیده - صاف نموده بپایزند - و اقراص سازند - قرص ربوند
مفتح - سده جگر - نافع صلابت - دافع استسقا - ربوند چینی - ۳ درم - فوه - ۳ درم - لک - منسول
۳ درم - تخم کرفس - انیسون - عصاره غاف - هر ایک - یک درم - کوفته بخیته - آب - نالغ - و آب - ترنجبین
اقراص سازند - قرص طحال - براسه ورم جگر طحال مفید - گل سرخ - ۳ - توله - طباشیر - ۲ - توله -
مغز تخم کدو - ۲ - توله - مغز تخم خربزه - ۲ - توله - تخم خرفه - ۲ - توله - ربوند چینی - ۲ - توله - لک - منسول - ۲ - توله
تخم کاسنی - ۳ - توله - تخم زرشک - ۳ - توله - مغز تخم خیار - ۲ - توله - زرشک - ۵ - توله - زعفران - ۱۰ ماشه
کا فواید در نمودن میفتد با سکنجبین قرص سازند - قرص طباشیر - بلین طبع - دافع تب - مغز کدو
طباشیر گل سرخ - هر ایک - ۵ - توله - مندل - سفید - توله - مغز کدو - ۲ - توله - مغز پنجه دانه - مغز خیار - ربوند
زرشک - هر ایک - ۵ - توله - ترنجبین - کثیر - هر ایک - ۲ - توله - اقراص سازند - قرص مثلث
ضمادش سکن از جاع بارده - براده مندلین - هر ایک - ۵ - توله - کامری - تخم کاهو - رسوت - صندل
جزء البیض - هر ایک - ۳ - توله - تکریم - توله - اقراص سازند - شرح - چونکه این قرصون کوبشکل مثلث بنامه
هین است اسکانه قرص مثلث است - قیروطنی - محلل - براسه تحلیل درم - و ذات البجنب - بغایت
مفید - کوبشکل بنفشه - با تاج - مقشور - پریا - شان - آرد جو - کثیر - بابونه - اکلیل الملک - سوس - جو
هر ایک - ۲ - توله - در آب جوشانیده - مالیده صاف نموده - بپایگرفته - ۳ - توله - روغن - ۵ - توله - روغن کدو

۵۰ تولد آئینہ جوشانند و بقوام قمری میارند گشتی براسے تنقیہ مواد سده اطفال و تب و غیره بسیار
 سفید گشت ۸۰ ماشه - انجیر زرد ۳۰ ماشه اصل السوس ۸۰ ماشه - ترب سفید ۳۰ ماشه - بادیان ۸۰ ماشه
 سناوکی ۸۰ ماشه - عناب ۸۰ عدد - سوز منقی ۱۲ عدد - گل نبشته ۱۰ تولد - سماک ۸۰ ماشه - بول بلخ
 صبر سقوطی ۸۰ ماشه - ریوند چینی ۸۰ ماشه - مغز الماس ۸۰ تولد - شرح - چونکہ صدر شفاخانه
 کار و صفا هر چه هر ایک دوا کا وزن بیمار دن کو کافی جوینکے لئے لکھا گیا - اطباءے ناظرین
 کو اختیار ہے کہ اصل نسخہ کا نصف - ربع - جس قدر چاہیں بنائیں - مگر اس میں خیال رہے
 کہ ایک دوا نصف لی گئی ہے تو آخر تک ہر دوا نصف رہے - اس گشتی کے استعمال کا بہتر
 طریقہ یہ ہے کہ تمام ادویہ کوٹ چھانکر وزن کر کے - سفوف بنا کر کہیں جس وقت استعمال کی ضرورت
 ہو - الماس کے مغز کو پانی یا شیر مادر میں گھول کر چھان کر یہ سفوف بقدر مناسب عمر اطفال دین
 لعوق باقلا کلان - عناب ۳۰ دانہ - سپستان ۵۰ دانہ - سوز منقی ۳۰ دانہ - اصل السوس تولد
 کل نیلو فر تولد - خشتا ش ۲ تولد - خوابانی ۲۰ دانہ - تخم خیارین ۲ تولد - در آب جوشانیدہ - قند سیاہ
 ۱۰ مار - مغز خیار - مغز بادام - مغز ہلدان - کثیرا گل قطعی - خمازی - ہر ایک ۱۰ تولد رب سوس تولد
 آرد باقلا ۳۰ تولد آئینہ لعوق سازند - شرح - معال گرم و خشونت سینہ میں یہ لعوق مستعمل
 ہے - لعوق سرطان - سر شیم ماہی ایک تولد - گا وزبان ۶ ماشه - سرطان سوخته ۳۰ ماشه - لعوق
 باقلا کلان مرکب ۱۰ تولد - ادویہ لعوق سرطان باللعوق باقلا آئینہ لعوق سازند - نافع تپ دق
 و سل است - لعوق الماس - طین طبع - دافع بلغم - نبخشہ ۵ مثقال - عناب ۳۰ سپستان
 ۵۰ دانہ - سوز منقی ۳۰ دانہ - اصل السوس - درم - زوفا خشک ۲ درم - خشتا ش - سفید ۲ درم

بادبان ۳ درم - ابرسا ۳ درم - کیتل ۳ درم - پرسیاوشان ۴ درم - انجیر ۳۰ عدد - در آب جوشانیده
 صاف نموده مغز فلوس ۲۰ عدد - با قند سفید بقوام آرد و بعد مغز تخم خیار - مغز تخم خرزهره - مغز بادام
 گل خطمی - تخم خبازی - هر یک ۵ درم - با قند ۱۰ درم - کوفته ریخته به لعوق مذکور یا میزند - لعوق لعابی
 جهت سرفه یا اسهال سفید اسهول - بیدانه - تخم خطمی - هر یک لعاب برآورد ۲۰ درم - آب انار شیرین
 آب خیار - آب کدو - خرقه - آب عیشگر هر یک ۲۰ درم - صمغ عربی کثیر - مغز بادام هر یک ۵ توله -
 خشخاش سفید ۱۰ درم - نبات سفید ۱۰ درم - لعوق سازند - لعوق خشخاش - جهت سرفه سفید
 تخم خشخاش ۴ توله - پوست خشخاش ۵ توله - بیدانه - سپستان - اصل السوس - عناب هر یک
 ۱۰ توله کوفته در آب جوش داده صاف کرده شکر سفید میخته - مغز کدو - مغز تخم خیار - صمغ عربی
 هر یک ۱۰ توله افزوده بقوام لعوق آرد - مطبوع افستین - دافع ریاح معده و جگر و
 اسهال طبع رطوبات - لزجه معده و اسهال طبع علت مراقبه در یلح بواسیری - افستین ۳ توله
 گل سرخ ۵ توله - تربید سفید ۲۸ ماشه - شادنج ۷ ماشه - اوخرکی ۶ ماشه - سنبل الطیب مصطکی
 فارابیون - صبر هر یک ۷ ماشه - شرح مطبوع جوشانده که گفته این - صد شفا خاندان
 روزانه به مطبوع همی صرف هوتا تھا - چونکه عرق نہیں ہے مطبوع ہے دوسرے دن خراب
 ہو جائے گا - رکنا منظور ہو تو ان ادویہ کا عرق کینچکر کریں - مطبوع زوفا - نافع سرفه
 نزل بارده - شفع بلغم - منق صدر - عناب - سپستان - گادوبان - اصل السوس - هر یک ۵
 پرسیاوشان - انجیر زرد - زوفا - هر یک ۵ توله - معجون معیار البدن - دافع یلح بواسیری
 و تبش بشرطیکه مزاج مرطوب یا سرد باشد - پوست بلبله کابلی - بلبله سیاه - آمله - هر یک ۵ مار

طبا شیر ۳۳ تولد قفل سفید قفل سیاه - دار قفل - و - قفل مویه مصطلک مغز املی
هر یک ۱۳ تولد - شکر سفید ۴ مار معجون سازند معجون باسک البول - کندر - کبریا - زیزع
شونیز - دانه بیل - عود صلیب - دار چینی - سندی سفید - پوست بیرون بسته - هر یک ۲ ماشه
صل مصفی - ز مار معجون ندر - براسه اقتباس طشت سفید - انیسون - تخم کرنس - زازداد
پودینه مشکطرا - مشعج - هر یک ۱۰ درم - دار چینی - اسافدن - ابل - هر یک ۱ ماشه کوفته
میخته بصل و چند توام آرند - معجون بخلج - دافع مایه بولیا - دصرع و جمع امراض سوداوی
دماغی مثل - سودا و بقرم غلیظه - نافع قولنج و براسه اقتباس الرحم بالخاصه سفید - پوست بلبل
پوست بایله - آله مقشیر لیلہ یاه - هر یک ۲ جز - تربید - بسفاج - انیسون - اسطوخودوس - کونث
میخته بصل و دمنند مجرود و معجون سازند معجون و بید الور و جهت اقسام صلیح بارد
و منع صعود انحر و طنین و دوی و ضعف معده و بگرد انواع استسقا - و تقطیع سده بگرد و تحلیل
سائر اهرام نافع - بنیل الطیب - طباشیر - زعفران مصطلک - دار چینی - الزهر - اسارون - قسط شیرین
عصاره غانت - تخم کثوث - توکک مقبول - تخم کاسنی - تخم کرنس - زراوند طویل - حب بلسان -
قرنفل - قفل عود هر یک یک جز - گل سرخ اقلع - سه پاک کیا هوا برابر سب ابر - اک - عسل
سه چند معجون فله اسفه - جهت امراض بارده و دماغی مثل قلع و دیان و غیره - و براسه تقویت دماغ
و حفظ فم و تغیر و زیادهای عقل نافع مولد اشتیاق طدام مقوی باء مزید منی - منشط و مضیق و
محس لیل و طیب و بان - قاطع بقرم - دافع سلس البول و وجع مفاصل و قولنج بطنی و یکی و سنگ
و مثانه - موافق بهر و دین مضر محررین - امصلع - شیر تازه و سکینین - زنجبیل - قفل - دار قفل -

داجینی - آملہ - پوست بلبلہ - شہ بلبلہ - ہندی - زرد اندر مدحرج - ثعلب مصری - مغز حلقوہ - جج باہور
 ناچیل نازہ ہر ایک ۵ تولہ - تخم باہور ۲۰ تولہ - سرز منقہ ۵ تولہ - اصل سفوفی ۵ و چند یا سہ چند -
 نوشدارو - گسسخ ۶ درم - کسد کوفی ۵ درم - قرقل ۳ درم - مصطلک ۱ - سارون - سبیل الطیب
 ہر ایک ۳ درم - قاتلہ صقار - قاتلہ کبار - خرفہ - زرب - بسباسہ - ہر ایک ۲ درم - جوڑ پوانہ - عطر
 ہر ایک ۳ درم - آملہ - مقشہ - اطل - عسل - ۹ تولہ - قند سفید - ۹ تولہ - خرفہ ۲ درم - بقوام آرنہ -
 سفیدی و مانع و معده و بکر - وجہ خفقان و سوء التقینہ سفید - مانع جوانی نشاط آور - از
 افعال و خواص نوشدارو است - میزان دریافت مزاج نسخہ حیات مرکبات فرض کر کے ایک نسخہ
 میں گل بنفشہ ۵ ماشہ ہے اور بادیان ۳ ماشہ - اصل السوس ۳ ماشہ - اور گل بنفشہ سرد درجہ
 اول میں سہ اور درجہ دوم میں - بادیان حار بخشنہ گرم درجہ دوم میں سہ اور یا بس یعنی خشک
 درجہ اول میں سہ اصل السوس طریقہ و خشک ہر درجہ اول وزن ہر ایک کا ہی تخمیر ہو چکا - اب
 ہر کو مجموعی حیثیت سے نسخہ کا مزاج معہ درجہ مطلوب ہے کہ یا عتبار عرات و برودت وغیرہ و
 باعتبار وزن فعل و انفعال کے بعد مزاج معہ درجہ کیا حاصل ہوتا ہے اس نسخہ کا مزاج معتدل
 کہنا جاتا ہے جس نسخہ مرکب کا یا ہو اسی طریقہ سے مزاج معلوم کرو - اور نسخہ تجویز کو ۲ کے بعد
 ہمیشہ اسکا خیال رکھو - گل بنفشہ - بادیان - اصل السوس
 ۵ ماشہ ۳ ماشہ ۳ ماشہ

اب حرارت و برودت و رطوبت و میوہ کے درجہ وزن میں ضرب دیکر دریافت کرو بیشہ بادیان
 حار ہر درجہ دوم ۳ ماشہ کے ۳ کو ۶ میں ضرب دیا ۱۸ درجہ حاصل ہوئے اور اصل السوس ہر درجہ دوم ۳

۸ = ۲۸۴ آٹھ حاصل ہوئے چہ او آٹھ کو جمع کیا اس لئے کہ دونوں حرارت کے درجہ
میں ۱۴ ہوئے۔ اب برودت کے درجہ معلوم کرو اس میں صرف کل بنفشہ درجہ ۵ ماضیہ ہے
۵ کو ایک میں ضرب دیا وہی ۵ درجہ ہوئے۔ لہذا برودت کے ۵ درجہ ہیں۔

اب رطوبت کل بنفشہ مرطب بدرجہ دوم ۵ ماضیہ پس ۵ کو ۲ میں ضرب دیا ۱۰ درجہ رطوبت
کے حاصل ہوئے۔ اب رہے درجہ یوست۔ بلو یاں خشک بدرجہ اول ۳ ماضیہ یعنی ۳ درجہ
اصل السوس خشک بدرجہ اول ۴ ماضیہ یعنی ۴ درجہ بحرین اور ۴ = ۱۶ درجہ یوست کے
حاصل ہوئے اب حرارت و برودت و رطوبت و یوست کے درجہ حاصل ہو گئے۔ پس زمین کی تقریبی
کرو یعنی اگر حرارت کے درجہ زیادہ ہوں تو برودت کے درجہ کم کرو۔ اگر برودت کے درجہ زیادہ ہوں
تو ان سے درجہ حرارت کم کرو اسی طرح رطوبت و یوست میں بھی زیادہ درجہ سے کم درجہ رہتا
کو کہ جو باقی رہیگا جس کے زیادہ درجہ سے وہ باقی رہیگا۔ مثلاً اسی نسخہ میں حرارت کے ۱۰ درجہ
ہیں برودت کے ۵ لہذا حاصل تفریق ۵ درجہ حار رطوبت کے ۱۰ درجہ ہیں یوست کے ۱۶
اسکے حاصل تفریق ۳ درجہ۔ رطب اب ۹ اور تین دونوں کو تعداد اوویہ یعنی اوس نسخہ میں
جس قدر دو چار و س پندرہ اوویہ ہوں اوویہ تقسیم کرنا اس نسخہ میں ہر ایک بنفشہ بار یاں۔
اصل السوس ۳ و دوا تین ہیں لہذا ۵ درجہ حار کو تین تعداد اوویہ تقسیم کیا خارج قسمت ۳ درجہ
حار ۳ درجہ رطب کو تین تعداد اوویہ تقسیم کیا خارج قسمت ۱ درجہ رطب لہذا یہ نسخہ حار بدرجہ ۳
ہے اور رطب بدرجہ اول۔ مکرر مباحثہ یہ ہے۔

کل بنفشہ ۸ - بلو یاں ۳ - اصل السوس ۳
۵ ماضیہ ۳ ماضیہ ۳ ماضیہ

۱۴	درجه حار	۱۰	درجه رطوبت
۵	درجه بارد	۴	درجه یخ بستگی
۹	باقی درجه حار	۲	باقی درجه رطوبت

درجه حار ۳۴ قندهار اودیه = ۳۴ درجه حار ۹ درجه حار ۳۴ قندهار اودیه ۱۰ درجه رطوبت
 تکرار ضروری مضجات صفرا - آلو بخارا - عناب - سپستان گل - نیلوفر - تخم کاسنی - تخم خیارین
 تخم خطمی - تخم خبازی - بیدانه گل - بنفشه - عناب - الشلب گل - گاو زبان - مضجات بلغم - بادبان
 پنج بادبان - پنج کاسنی - تخم کرفس - پنج اذخرکی - انیسون - پنج کبر - اصل السوس - قشعر - سیاه
 زوفا - انجیر - موز منقی - تخم خطمی - اسطوخودوس - گل قند عسل - شکاکی - باد اورد - برنجاسف
 سنبل الطیب - بابونه گل - بابونه - شکببین - ابریشم خام - مضجات سودا - عناب - سپستان
 شاهین - چوئیده - سرسبک - موندی - برمدلی - پوست درخت نیم گل - نیلوفر - اسفنج - انیسون -
 براده شیشم - براده آبنوس - چوب صینی - نیل کشته - ابریشم خام - باد بنجویه - اودیه - سکن چوش
 خون - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی - تخم کاسنی
 شربت عناب - منفع تب صفراوی - آلو بخارا گل - نیلوفر - تخم خیارین - تخم کاسنی -
 براده انگل بل تازه - سسل صفرا - ترنجبین ۲ توله - شیر شست ۳ توله - تمر بندی ۳ توله - مغز فلفل
 خیار شنبه - از ۴ تا ۵ توله - روغن بادام ۳ ماشه - تبرید - لعاب بیدانه - لعاب ریشه خطمی - تخم خیارین
 عرق گاو زبان - شربت نیلوفر - منفع تب بلغمی - گاو زبان - اصل السوس - موز منقی - پنج کاسنی
 بادبان - شربت بزوری - در آب جوشانیده - صاف نموده - خاکشی - پاشیده - پوست

اگر تپ باغمی فالص باشد - تخم کثوث - گل غافت - استنین - برنجاسف - اضافه نمایند -
 مسهل تپ باغمی در نسخ منفع بقیع خاکشی و شربت مغر فلوس - غبار شنبه شکر سرخ - روغن
 بادام شکر یک کنند - تبرید - مویز منقی - گلکند - و عرق گاوزبان - تخم ریحان - کنوبه پاشیده
 با شربت زرد سی مستعمل بخوراند - منفع تپ سودای فالص برگ گاوزبان - مویز منقی -
 افقیمون - شاتره - بادرنجبویه - بقیع افقیمون جوش داده صاف نموده - شربت غناب با سکنجین
 افقیمونی آمیخته نوشند - اگر تپ سودای بشکرت طحال باشد - از منفع مذکور تخم سنبلالو - برگ خا
 اضافه نمایند و بدهد ایوم مسهل بدند بدین طریق که بوقت خواب حب لاجورد و عرق بادرنجبویه یا عرق
 بادیان بخوراند - و علی الصباح - مطبوخ افقیمون بخوراند - تبریدش تبرید تپ باغمی است -
 نسخ حب لاجورد - لاجورد منسل ایک باشد - کبر ایک باشد - ترب سفید ۳ باشد - حب النیل
 ایک باشد - پوست ایل زرد ۳ باشد - ایل سیاه ۳ باشد - بسفلج ۴ باشد - ایارج فیقر ۴ باشد
 ادویه کوفته و بجته و بر روغن بادام چرب نموده ایارج فیقر ۴ باشد - آینه عرق گاوزبان جویبارند
 نسخ ایارج فیقر - سنبل الطیب - دارچینی - سیخ حب بلسان - عود بلسان - مصطلک - اسارون
 زعفران - هر یک ایک جزو یعنی مساوی الوزن - صبر قهظری یعنی ایوه دو چند ادویه در معرفت صفا
 ادویه مغروه - اکال - خورد که عضو - و آن دوا یک باعث فرط قوت جلد و تحلیل - تفریق اجزا و جبر
 اعضا نماید مثل زنگار - از دردت - نمک - اشنان - سیندور - نوره - توتیا - موار سنگ - براده
 جاذب اس کشنده - و آن دوا یک باشد اخطا و رطوبات ماسوس خود و بظا هر جلد باشد
 حرارت و لطافت خود مثل چند بیدستر و شیطرن و غیره - جالی - دوا یک پاک کند رطوبات از

عضورا مثل - انزروت غسل - ابل شور - نمک - نبات - فنج - ایرسا - حب بلسان - جامد -
 دوا یکد اخلاط رقیقه را بسته گرداند - سوم - نشاسته - کبریا - کیتل - حکاک - دوا یکد بوجه حدت خود -
 جذب کند سوسه مسام اخلاط گزنده فارش کننده را و بحدیکه زخم نماید - رابع - پیچنه بازگرداننده
 باره و آن دوا یکد - اخلاط سائله را از ریشین سوسه عضو مایوف باز دارد - کامونی - گلنار - فوفل
 کشنیز خشک - قائل یعنی کشنده - و آن دوا یکد بوجه ضدیت خود روح حیوانی و قوی را فانی
 گرداند - و منجر بملاکت گرداند - فیون - سم الفار و هر اقسام زهرها - قاتلات کرم شکم - دوائی کرم شکم
 - ابلاک کند - بانه بزرگ - زوقائ خشک - جمده - انسین - پودینه - کیمیل - شیخ - شونیز -
 برگ شفتالو - ترمس - کرویا - قابضات - پوست قریج - پوست سنگدان - جفت بلوط -
 پوست برون پسته زرشک - حب الآس - باقلا - طباشیر - دم الاخوین - گلنار - بسد - جوز سماق -
 عدس - بار نمک - اذخر - جوز السرو - مغز تخم جامون - مغز تخم انبه - مصطکی - نمود - برنج - مائین
 مازو - کندر - کبریا - نشاسته - قاشق - دوائی خواشنده پوست مثل زراوند و قسطا و غیره کاوی
 یعنی داغ کننده - زاج - قلع قطار - لاق - دوا یکد بقوت حرارت جوشده است لغزو خود و عضو
 تفرق اتصال نماید مثل غرل و غیره - مانعات احلام رویه - دوا یکد از دیدن خوابها و پریا
 ایمن دارد - سنگ بلور - چوب زیت در گلو آویختن - شب یانی زیر سر داشت خفتن - مانعات
 نزف الدم و نفث الدم و اسهال الدم - دوا یکد حبس خون بینی دران و غنن اسهالی
 نماید - دم الاخوین - مصطکی - جوز السرو - کشنیز خشک - زرشک - سد حصص - زره - کافور - سیخ آبک
 گیر و جفت بلوط - بار نمک - کبریا - نشاسته - بزرنج - شادانه - گلنار - کندر - مازو - گل رزمی - پیچنه

دوايکيکه توليد ماده مني - ورياح منقطه - مجاری اعصاب - و اعضا کے تناسل نموده - قوت جماع بخشد -
 درنجبيل - غریبه تراج - تخم مرغ - عصقور - و سینه خصوصاً دماغ او که بوقت آمیزش شربت او باشد -
 انگور - تخم گندم - کنجد - مقشعر - کرفس - لب سباسب - شلجم - گوشت بزرغالک - کتیرا - دارچینی - مغز بادام - مغز
 جوز - مغز پلنگوز - پشیر بابستر - جرجير - مشک - حب الزلم - ملطیت - خولجان - شلب - عسری -
 زربنا - سود بنجان - شفاقل - نستق - قزق - شط - نخود - تخم بلبلون - سقندر - لوبیا - مغز ناریل
 تخم ترب - تخم باریز شیر گاؤ - روغن گاؤ شیر برنج - باشکر - بودیدان - حسن مرغ - سفید - توروی
 و سفید - سوسلی سیاه و سفید - عاقر قرحا - مصطلک - تخم گندنا - دار فلفل - اشند - اسارون -
 مر و ارید - عبت الحمید - شیریش ماهی - مجفف - و دانه خشک کننده رطوبات عضو - صدف
 سوخته - فرماے سوخته - انزروت - اشند - مر و ارنگ - صبر قوتیا - سندوس - محرق -
 دوايکيکه بوج قوت حرارت و نفوذ نمود رطوبات عضو را تحلیل نماید و احداث احراق و تامل نماید -
 زردیون - زرنج - رنگار قوتیا - نوره - محلمات رویه - دواے موجب خوابهاے پریشان -
 پیاز خام - شرب - باد بنجان - باقلا - لوبیا - گندنا - قبیط - محلل - دوايکيکه بقوت حرارت خود خارج کند
 اخلاط چسبده - معضورا - زردند - مرد نجوش - جند سیدستر - اکلیل الکک - سوسن - ترس - بابونه
 خطنی - جعد - پیسیادشان - برنجاسف - مرج - اسارون - تمام - اشق - پیاز مصلی - فانت -
 خروع - جاد شیر - اقوان - زفت - اذخر - باقلا - گاؤریوس - خردل - داربلد - شبت - صبر - تخم -
 دوايکيکه بقوت گرمی و جذب خود سرخ گردانند عضو طاہر را - خردل - فودنج - انجیر - لاله افغانی - مخدر
 دوايکيکه مساوات عضو نموده از نفوذ روح نفسانی دران مانع آید یا روح نفسانی را کشیف کند

و از حس و حرکت باز دارد. افیون. اسبند کچله. پنج شاخه. برگ تخم شهاب. شوکران. قزقل
 جوز مثل. بزر الیچ. کاکج مخزجات جنین. ابل. زراوند. تخم کتان. سینه. فلفل
 یوزیان. پرسیاوشان. خربق سیاه. زیره سیاه. مخزجات میثمه پرسیاوشان. تخم کرفس
 بیخمال کبوتر سینه. شونیز. برنجاسف. جند بیدستر. ایرسا. ابل. ازین او و بهر دو که باشد سائید
 و در رحم ظهور کردن و بعضی نوشیدن. مدرات بارده بول. خار شک. تخم خیارین. گل خیر و.
 آب کاسنی. تخم خرد. آب کدو. آب خیار. آب تربز. تخم کاسنی. آب لیو. مدرات حار و بول
 تخم گداز. پرسیاوشان. سنبل الطیب. الماس. بادیان. کباب چینی. قسط شیرین. زعفران
 سینه. انیسون. زوقاسه یا بس. سداب. اسارون. حمو و لیسان. ابل. برنجاسف.
 کرفس. شونیز. پودینه. ناسخواد. نهارسی مدرات حیض. پرسیاوشان. کباب چینی. سینه
 حل. بزرگ کابی. شونیز. ابل. قسط شیرین. برنجاسف. خطیانا. جاقوشیر. زعفران. باره
 زوقاسه خشک. آب نخود. اسارون. سداب. پوست الماس. سدر. خام. کرفس. جوده
 مر و پوش. ناسخواد. ترمس. مدرات جروح گل مخموم. سنگباجت. اشهد. دم الاغین.
 کثیر. صبر گلنار. انزروت. کنیر سفید. موم سفید. روغن گاو شسته. زیره سیاه. رال. بلوط
 آب مسان الحلی. مسکن دواس که در و باره انگین. د. افیون. پیه بط. سپیده و تخم مرغ
 منقشات. کثیر. صف عربی. مبل سبلات من سب ضرورت شدید سبل سخت نین.
 لطیفه. هارے است و ناضل اعلی حکیم کامل و اکمل معلم اول حکماے حمید را باد عالمیاب حضرت مولوی
 حکیم محمد منصور علیخان صاحب مظلایان ایک لطیفه بیان فرماتے تھے کہ ایک حکیم صاحب

تجربہ کار بے علم نے ایک مریض کو دوائے سہل دی اور بیمار کو تاکید ہوئی کہ ساعت بساعت عمل سہل
 مجھ کو مطلع کرتے رہنا۔ مریض نے حسب حکم حکیم صاحب سہل کا استعمال کیا صبح کو بجز استعمال
 سہل کے ساعت کے بعد مریض کا ملازم حکیم صاحب کی خدمت نقاب خربت میں حاضر ہوا۔
 عرض کیا کہ جناب حکیم صاحب مریض کو دوست ہوئے حکیم صاحب نے کہا کہ اچھا ہوا آنے دو
 ۱۔ ابجے دہی ملازم حاضر ہوا۔ اور کہا کہ حضرت بیمار کو ۱۲ اجابت سے بہت نا توانی ہو گئی۔ حکیم صاحب
 نے کہا کہ موزی کو نکلنے دو کچھ مضائقہ نہیں یہ دوائے سہل ہمارے خاندان کی سہل کمزور
 ہے۔ ہزاروں اشخاص کو دیکھی ہے۔ دوپہر کو پہر ملازم مریض حاضر ہوا کہ ابھی حضرت حکیم صاحب
 مریض کے ہاتھ پاؤں سرد ہو چکے۔ فرش سے بیت اللہ لٹک جائے کی حالت نہیں۔ بستر پر اسہال
 بے اختیار جاری۔ پہر حکیم صاحب نے کہا کہ تمہارے کہنے سے مجھ کو باغضات دینے کی ضرورت
 نہیں۔ ہماری دوائے سہل کو شے قابضات کی ضرورت نہیں۔ میں یہ سہل بھی لوگوں کو مقداد میں
 جو انون کو سال گولی دیتا ہوں۔ یہ مریض نوجوان ہے فکر کیا ہے۔ خیر تین پہر کو ملازم مریض معہ
 چند مٹلہ دار حکیم صاحب کی خدمت میں حاضر ہوئے۔ اور کہا کہ آپ کا بیمار آپ کی دوائے سہل
 اور البقا ہوا۔ حکیم صاحب نے کہا کہ اچھا ہوا جو صرحت جان گئی۔ نہیں معلوم اگر مریض ہلاک ہوتا
 تو یہ مواد فاسد کیا کرتا۔ شرح ۵

ور عدم از دست او ہر یک الیم اگر حکیم اینست لعنت بر حکیم
 مسہلات صفر آلو بخارا۔ ہلد زرد۔ گل منشد۔ گل سرخ۔ ترندی۔ برگ سناب۔ ترنجبین
 شیر خشک۔ مغز فلوں۔ آفتقین۔ سنو نیا۔ شاہترہ۔ صبر۔ بلاب۔ شہرہ۔ ماذیرون۔

مسهلات بلغم غاریقون - شحم خنظل - تربیدفید - ماهیزهرج - حب النیل - حل - لبغ - لاج
 ریوند چینی - زنبیل - مغز تخم بیدامیر - عقل الذوق - روغن میدا - انجیر - مغز قلو - حب الطین
 فرفون - مسهلات سودا - اقیقون - اسطوخودوس - بالنگو - بلبله سیاه - جگر لاجورد - حجر اژدری
 بلبله کابل - زنا - کی - تخم کثوث - لبغ - لاج - غاریقون - حب النیل - ایاج - فیکرا - مسهلات قلاوت
 دوا یک که با شمش و شمع قلع با سالی شود - سیلور - گندار - شحم خنظل - بیج نیلور - طبله - عصاره
 بازنگ - عصاره کامون - شحم شمش سیاه - حمل کردن - سنگ مقناطیس - قطعه کلان
 پوست چپ زن و اشقن - بعد بر زانو راست بپن - دایمینی خوراندن - روغن کفشد -
 بالعب - تخم گمان - آینه قبل را با آن چرب نمون - مستی دوائی که اشتباه طعم آرد - عرق لیمو
 پوست ترنج - سکنجین - سفر علی - سرکه زرشک - پوست لیمو - نخل - شک هندسی - مصطکی
 خولجان - قاتل - شیر شتر - مصلح دوا یک که اصلاح مغز دوائی دیگر نماید - مثل زعفران
 برائے افیون و آله برائے هندی - مضرات باه - فرخیشک - کاسنی - کاهو - کشیر - سیخام
 بیج نیلور - ایرسا - قط هندی - شحم شمش سیاه - بقله سیاه - حامض - کافور - تمر هندی -
 آلو بخارا - لیمو - موم - شک - آب سرد بسیار نوشیدن - خصوصاً وقت صبح نهارد و بعد جماع و جمیع
 اشیا که ترش - مضرات بصر - عدس - خرفه - حامض - کرنب - کاهو - گندنا - کثرت جماع
 و در تاب آفتاب یا قریب آتش بسیار نشستن و بسوی آفتاب و چیز طبع و تابان
 نظر کردن - مضرات جگر - خرم - انجیر - نارنگی - سرکه - شهید - بلبله سیاه - بپاسه حب البان
 آب سرد و در شیشمان مضرات دندان و لثه - غیر خصوصاً شیر شتر - ترب - اثنان

آب شور - آب برف اشیا که ترش و چیزهای گرم خورده نور آب سرد نوشیدن - مضرات
و مایع خلطیت - خشکاش - اجاص - بلبه کابلی - تنباکو - شربت مضرات معدده - کنگره - عدس
ما و الشیر - تخم کتان - عنب - تخم کتان - گل معده - اورک - بوق - انجیر - جسد - حرم - حمام -
پنیر کینه - آب گرم - معدلات خون - تخم کاهو - تخم کاسنی - آلو بخارا - برنج نذی - براده آهوس
برگ نیم - براده شیشم - گل نیم - گل نیلوفر - گل بنفشه - شربت صندل - شربت گند - عرق بادیان
گل سیخ - آب لیونیک - شربت عنب - از العمل معدلات صفرا - کاسنی - خرفه
اسفول - تخم خیارین - کشتیر - صندل - تخم کاهو - کافور - بهدانه معدلات بلغم - بادیان
انیسون - کون - دارچینی - اصل السوس - قاقله - مویز - برنجاسف - بنبل الطیب - خبازمی
خطمی - معدلات سودا - سپستان - گاو زبان - تخم خرفه - اصل السوس - انیسون
انجیر مویز - تخم خشک - معطس - دوات که تحریک مواد داخل کرده - آنرا به عطسه دفع نماید -
تنباکو که بکشی و به معطش و اینکه شکلی آرد مثل تمام اشیا و گرم خشک - معض - دوا یک فاسد نماید مزاج
عصورا و بد بو کرداند - از راح و رطوبات آئیده بسوس آنرا - زیر پنج - ناسیا - مضمت
دوا یک سنگ کرده و مثانه را بریزاند - اسارون - برنجاسف - حجر الیود - سنگ سرماهی
را و عرق - تخم خرفه - پرسیاوشان - با و ام تلخ - خار خشک - بادیان
سنگ سیاه - سد - کینج - مفتوح - دوا یک سده بکشد - اوف
شاهتره - فاریقون - انیسون - انستین - اسطوخودوس - لهرسار
کباب - عود - فستیمون - ترمس - رانز یا نه صمتر - بسباسه - کرنس -

چون کشت - جادو شیر - جنطیان - ماشا - حرل - زیره کرمانی - ناسخاوه - دارون - دارچینی - زعفران
ناراضیا - کشت - درخت - تخم گداز - زنبیل - زراوند - وارنفل - سداب - سیحه - قطره یون
کوبه - مفرحات اورام - بصل - زنج - حوت - پنبال کبوتر - آهک - قلفظار - سیسیر - تروحات
قطره مایون - زرفیون - مفرحات - زعفران - ابریشم - زنفل - صندل - شکک - انقار - الطیب
سیله - سنبل الطیب - امرو - اترج - انارین - آله - شکوفه لیو - پوست لیو - مرجان - بنج - مرجان -
بمشایج - برگ تبول - زهره - عطانی - لاجورد - گل سرخ - ترهندی - طباشیر - عود - مروارید - پودینه
نهام - یا قوت - سنگ یشب - سنبر - ورق طلا - ورق نقره - مغز پوسته - پنبین - بسد - سیب -
بسی - انجیر - جدور - بادریج - بانگو - دارچینی - زرنباو - سنبل الطیب - سعد - شقاق - قلع - شکک
قاندک - کبریا - گاؤزبان - کشنیر - شکک - سوسن - نارنج - آله - اشند - بادریج - آله - گل چاندنی
کندر - کثیر - عرق کیرژد - عطریات - اسطوخودوس - مقطع - دوایک - میان - اخلاط - طریقه - طبع
عضو - طریقه - بدن - نفوذ کرده - از اطا - تعریف - در قوام - رفع نماید - خروار - سکنجبین - غیسره -
مقروح - دوایک - رایت - جلد - افکار - در عضو - تخم پیدا نماید - زنج - لاج - پنبیل - سیر - پیاز - حرف
سگر - کبوتر - آهک - قطره - پودینه - مایون - سداب - راسن - زرفیون - لبن - سنج - مقی - دوایک - انقار
ناراضیا - یک - از آن - را از - معده - و حال - آن - در - میان - آورده - از راه - قی - رفع نماید - تخم - ترب - آتش -
آب - شربت - تخم - شربت - اصل - السوس - غیر - متشتر - بنج - خربزه - شکک - خربق - خسرو - دل - جوز - لعل
آب - که - در - کندی - آب - گرم - مایون - لوبیا - سرخ - اشتر - فار - و غیره - مقیات - صفرا -
سکنجبین - قندی - آب - شکک - جو - آب - اسفناج - یا آب - خمازی - حل - کرده - بگرم - نوشیدن - مقیات

بلغم تخم ترب - تخم شنب - با نمک شود بکوبند و با عسل بپزند و آب نیم گرم در کنند - بکیر نه
 ترب بشکافند و خربق سیاه در رسد بپزند - پس آن ترب را در سکنجبین تر نمایند - یک شب - بعده
 آن ترب بخوراند و سکنجبین عسل با آب لوبیا آینه عقیق آن بپزند - مقلی بلغم و صفرا - سکنجبین عسل
 با آب ترب و نمک نوشیدن - مقلی که صفرا و سودا و بلغم بر آرد - پنج سوسن تراشیده نیکو فست
 با تخم شنب و خبازی و کشک چه همه را در یک کاسه آب جوشانیده صاف مزه - شربت اقیقین
 آینه طبر که انگور سی ترش کرده نیم گرم بپاشاند - فائده - تا ضرورت قوی نباشد - خربق سیاه
 استعمال نباید کرد که سمیت دارد و گاهی خنق آرد - و ایضا بے ضرورت قوی غیر مفاد و قی را
 قی نباید فرمود - مقویات بصر - مشک - آله - زعفران - بلبله زرد - بادام شش پیرین - بنفشه
 بادبان - صدف سوخته - ابریشم سوخته - شبنم - مرج سیاه - مرادید حل کرده از میل زنده بپوشم
 استعمال کردن و نظریه بوسه متاب مزون مداومت سر - مقویات دماغ - مرادید آله -
 بهار به - بهار سیب - بهار امرو - گل سرخ - مارالور - نارنج - بلادر - بندق - بالنگو - زنجبیل
 سعد - سنبل الطیب - مشک - عود - عنبر - قالیه - قزفل - کندر - روغن عنبر - و باغ جیوانات
 گوشت ماکیان - دراج - و شیریش - مقویات دل - امرو - انار شیرین - آله - ترندی
 سیب - صندل - لهاغیر - گل منوم - ریاس - بید کبریا - کافور - گاوزبان - کشنیر - خشک
 گل سرخ - مرادید - نیلوفر - نارنج - بلبله - باقوت - ورق لوز - ورق طلا - قش - اترج - اسطوخودوس
 ابریشم - یمنین - بسا - بالنگو - بادریج - جودار - دارچینی - ورنج - زرنباو - زعفران
 سنبل الطیب - سعد - میله - شقاق - عود - عنبر - زنجبیل - قزفل - قساقله - لاجورد

مقویات جگر کاسنی - انار - اشنة - اطهار الطیب - جوز بوا - حماما - حب ملسان - واریچینی
 عافت - قرنه - قرفل - کثوت - مصطلک رومی - سنبل رومی - بدانند که ضعف جگر بیشتر از سردی
 و تیزی میباشد - لهذا دویہ مقوی جگر اکثر مازند - مقویات معدہ - آله - انار دانه - هلیله
 سماق - سفرجل - طباشیر - گل سرخ - هلیله مرابا - ازخز - پوست ترنج - بالنگو - جوز بوا - واریچینی -
 زرنباد - سعد سیلنه - ساقی هندی - خرفه - قرفل - قاتله - کندر - کردیا - مصطلک - مشکطه
 لنتاع - نمود - مقویات دندان ولته - شب - سی - پوست هلیله - زوفل - عاقر قرع -
 زیره سماق - گلاب - گندار - کندر - سعد - عصف - شاخ گوزن سوخته - مائین - مصطلک -
 دانه الیمچی - فلفل سیاه - کیس - طباشیر - استخوان هلیله - زرد سوخته - بهلاوان سوخته - بندر
 انزروت - شکر احمت - عدس مقشر - تمندی - مرکب - پنج مرجان - پنج نسنه - قسط شیرین -
 مرادید - پوست مولسری - بجز دقتی - تخم سرس - مشک - راکب - زرنب - کف دریا - برگ مور
 کباب - تاجا کو سوخته - ملطفت - دوائیکه اختلاط غلیظ را رقیق گرداند - و قطع نماید - آبل - سطر و
 ازخز - اقوان - انجوره - ایرسا - انجیر - بالونه - پودینه - حمام - سرکه حب ملسان - جندبید ستر
 شده - جده - حرل - خردل - واریچینی - زوفاسک - خشک - سداب سیر - زراوند - صستر عاقر
 قرط - پنیکشت - ناغزاه - وح - بنام مشکطه شیع - بادرنجبویه - ممسک - دوائیکه مساکله
 و منی را از خراج سرعت باز دارد - اقوان - جوز بوا - بیربوتی - گوگل - تنسم و بتوره -
 اجوائن خراسانی - قرفل - فلفل - بسباسه - زعفران - مصطلک - واریچینی - زرنبیل - کافور -
 مشک - عاقر قرع - مشکونه درخت نیلان - و بتوره - ست گلوه - ملذذات جماع - دوائیکه

مردی ازین یابرد و در وقت جمیع لذت بخش در قنصل و در چینی کباب به عاقبت فرما. مینج - نرم
 کوفته با عسل و زنجبیل - پودره سبزه - وقت حاجت قدس از آن بهاب و پس - بر ذکر
 مالیه و شوق جمیع شود و سوسن سائیده بروغن یا سمن آینه بدستور که کور طلائع و لون
 بر پودری - سیاه - کافور بنیال کیو و معطیات قضیه سیاه و دایمیکه ذکر اعظم و در از من است
 خراطین - عاقر قرحا - پوست کبک سفید - سوسپ - قنصل - جوز برا - دار مغنی - زعفران - دواست
 مالش روغن زیت و روغن مورچه و باب کرفس کمرشستن - و روغن کوسه کمر چرب
 نموان - و خراطین - با غلغله خشک - بروغن سوسن سائیده مالیدن معنی قنصل قبل دوا یک
 فرج نماند بکند - پوست بکالن - پوست ناز - پوست مولد سی سائیده و پیاز چربیده
 برداشتن - با جوی - با کافور و عسل - اس نموده بفرج طلاء کردن - و جمیع اجزای پودل - اسفنج
 کجایه - گوگرد - تخم قره بند سی کوفته بمینت قدس و فرج انشاندن - و پودری بروغن تا سه روز
 به تمام مخصوص مالیدن منبت و آنرا هم نرنگیند یعنی دوا یکدفعه دارد و جراحت را سخیل
 گوشت صالح گرداند - و الاخوین - کثیر استوم دوا یکدفعه خواب آرد - کاهو - افیون - شبمت -
 تخم خشکاش - گل خشکاش - زعفران - گل معصفر - قنصل - جمانا - گل بنفشه - کشیز تر - آتش جو - خیر
 بادام - روغن بنفشه - روغن بادام - روغن گل - با بونه مهزل دوا یکدفعه لاغری بخشد مثل لک و غیره -
 مولد است منی - سوسنجان - پیاز حب الزلم - سمن - بوزیدان - بادام - پوست - تخم سکنجبین -
 شکر - بنفود - بالون - اندر - نایجل - تو درمین - زنجبیل - مشک - زعفران - تخم گند - شقاق
 شیر که با شکر گوشت مرغ و بلبل - ناشفت دوا یکدفعه جذب بلوبات نماید تا که یک پیده اسفنج و غیره

تایخ طبع از برادر محترم جناب میرزا علی سید نواز شریف صاحب حکیم سندیافته سرکار عالی

وہ حکیم نامور احمد سعید	ہے مطلب کا جسکے شہر و جاہ سما
تھے جو اپنے وقت کے شیخ اکبر	جن سے ہوتی تھی مریدوں کو شفا
اوس مقام نے اپنے فیض سے	طب یونانی کو زندہ کر دیا
تجربات اوسکے جتنے اور کونام	جمع میر سے جوئے بھائی اکیا
نام نامی جسکے ہے ناور علی	صاحب فہم و زکا طبع رسا
یہ قرابا دین ہے ناور واقعی	اسمیں لکھی ہے مجرب ہر دوا
لعد اب کتنا ہے بہر سال طبع	کیا ہی اچھا نسخہ صحت لکھا

تکملہ در بیان چیز باک کر تھیل و اصلان افلاک نامیہ از ہمہ بدن یا از عضو سے واحد ہے وار و شدن
در مدہ شمع و پیرینہ خشک یا تر۔ لفظ آنکچیز سے رقیق و شہور شدہ بخند و جویندہ معوطہ یا انچہ
در بنی چکانند۔ نفوخ۔ انچہ در بنی رسند۔ و جو را پنے در غلش چکانند سفون۔ آنکہ او یہ سائیدہ بر وزن
مانند۔ قطور۔ انچہ در گوش روگیر شگافا چکانند۔ نطول۔ اپنا زائعات بر ظاہر بدن بر وزن۔ از فاصلہ
بے توقف و کلسے بر وزن و آنکباب نیز اطلاق کنند۔ مکوب۔ آنکچیز سے سائل از فاصلہ بر بدن بر وزن۔ وقت
آنکباب۔ بخار آب گرم۔ بدن رسانیدن خوردہ جا پچیدہ و سرگرم ساختہ۔ چنانچہ برائے تعریق کنند۔
یا بخار او یہ گوش رسانیدن۔ کما و۔ آنکچیز سے گرم عضو نہند و چون سرد شود باز گرم نمودہ بکند اند خواہ بخار
خشک بود یا تر۔ تر سنج۔ آنکچیز سے تر بر بدن بمانند۔ تدمین۔ آنکہ روغن مانند۔ حقنہ۔ آنکچیز سے سائل در حقنہ
ساختہ در دروہ رسانند۔ یا در شاندہ در درجہ رسانند شافہ۔ انچہ در از ساختہ در و بر پا در قبل بر وارند یا

آب سائید و چشم کشند فقیه آنچه در از ساخته در بر یاقبل بنهند یا در گوش یا در بینی یا در جراحت در از تحمل
 نکند بر لبها و آلوده و قبل یا در بر بردارند فرزند حمد لیکه مقصود بفرج زن باشد گسل اسپیکل چشم کشند
 بر و و از وی سر که آنها را ترتیب کرده باشد و چشم استمل نمایند فرو و آنکه او به خشک بسایند و چشم را بر جراحت
 پاشند بخور آنکه او به را بسوزانند تا به آن بدلغ برسد یا و و آن با غصه و هندی ضماره و طلا معروف شود
 آبریزان آنکه در آب گرم بپزد که در و سوس گل خنثی و گل بنفشه و بابونه و برگ بید و امثال اینها یا مرکب
 چو شامیده باشد یا با آب گوارانند بنویسند که تا از آن در آب بود در تبهاست گرم که بواسطه از آنکه صداع و بخار و باغ بکارند
 یا که سر را بطرف پشت مائل دارند تکیه داده و حجاب در پشت در پیش گذارند تا بگذاران بدلغ رسد که بعضی جای
 که از گرمی بخار و غلغل و غلغل و غلغلان عارض شد بستر و سا قها و المیدن که با در جذب ماده از سر قایم مقام
 پاشود است بلکه در بعضی وقت مانع تر لیکن باید که بستر از این ران آغاز کنند و کشادان از جانب قدم و
 بگام کشادان پاشد را در آب گرم نهند تا بخار بخندیم باز عود کنند

تکلیف نادر یعنی ده مرکبات و جوایات حکلی نقل شاگردان خاص کوهی است پطی طحال مشق زراوند و ح
 رسوت کشید هر یک آنکه با سر که ضار نمایند تریاق را بعد بر لیس در و در و و عرق النساء و سوس و سوس
 جلیقانه زراوند حب الغار مرز هرزان یا سوس چند شنبه بر شند جوایش فودنج کلل کاسر ریح مقوی معده
 مانع اسهال که از ضعف معده باشد و صطکی سعد کوفی انار دانه و انیسون الی ای سر هر یک هم توله عود غرق و جوی
 سماق پود و هر یک توله کوزه غرقه صلی الله علیه و آله جوایش سازند جوایش زنجبیل طین طین و افق
 مقوی معده با غلغلام ریح بیضه زنجبیل و موم صندل و موم الی ای خوردن موم جوایش ام زعفران ام بایس
 موم و قند سفید یک مثل جوهر سوزاک در یک پودر چرخ و غرض زرد کشته سازند یعنی در و و سنگ گل در است

[illegible]

حب خافش - دافع حمیات بلغمیه و سوداویه - خافش - پوست پیله کابی - میر سیاه هر یک
 ۵ توله حب اعجاز - دافع سعال - رب سوس ۴ توله - افیون ۱ توله - صمغ عربی ۲ توله - مرکب ۲ توله
 سلاس ۲ توله حب سیاه آتشک - گندک آله سار - ماشه - تیلیا ساگه ۶ ماشه - سیاب
 ماشه - حب السطین ۱ توله - حب سازند - خمیره مروارید - مقوی طلب دافع اختلاج
 مروارید ۳ ماشه - کهر ۱۰ ماشه - بند ۱۰ ماشه - صندل سفید ۳ ماشه - مصطلک ۱۰ ماشه - مشک
 ۱۰ ماشه - منبر ماشه - ورق طلا ۱۰ ماشه - ورق نقره ۱۰ ماشه - گلاب رنار - نبات - نار -
 خمیره صندل - براده صندل سفید ۳ توله - عرق گلاب ۲ شیشه - شک سفید ۱۰ توله -
 خمیره گاوزبان عنبری - گاوزبان - کشنیز خشک - ابریشم - بهمن سفید - تخم بالنگ
 تخم زنجبشک هر یک ۱ توله - منبر شهب ۱۰ ماشه - سوسه عنبر به ادویه در دوسیر آب
 مشب تر داشته صبح چو شانیده تا نلث بهاند نبات سفید - نار - عمل مصفی آثار - ورق
 طلا ۱۰ ماشه - ورق نقره ۶ ماشه با عنبر مذکور خمیره سازند - خبث الحدید - برائے هبال
 معدی و تقویت معد و مکر و قدام و برص و امراض خیانت با در وقت مناسب مفید است -
 خبث الحدید - را بریان کرده در سرکه هفت نوبت سرد کرده سفوف سازند -
 حب تنفر و سخطائی - برائے دار الغیل مفید - مرکب - کندر - ریوند چینی - بقل - مصطلک -
 سکنج - صمغ عربی - صبر زرد - جند بیستر - اشق - جاوشیر - زهره گاؤ - قسطمخ - ایرسا -
 زعفران - گند بهر دزد - قرد مانا - پوست بچ کبر - جزر کتان - تخم طبله - کرنب - جدوار
 زرد نیاد - شمشیر - سد کوفی - گل ارمنی - طرفیون - قرنفل - سلیند - مشکطه شمع - چرائه

برگ خاشاک - برگ سرو - برگ سداب - گل سرخ - برگ مورد - برگ گلدان آب خوش
 واد و صاف ننوده ادریه هموزن کوفته بینه اتراص سازند و نماد نمایند حسب تپ سرفه
 رب سوس - خشاکش - تخم جوز مائل - هر یک اوله - افیون ۳ ماشه - زعفران ۳ ماشه - سنگه ۱ ماشه
 و در عرق برگ تنول حل کرده حسب بقدر مایش بندند - حسب ربلو - تخم کاجو - صمغ عربی نشاسته
 بزر الیچ - افیون - هموزن حسب بلعاب بیدانه بقدر شود - برای سرفه شدید و ضیق النفس
 حسب هیضه و باضمح - گل درخت دار سفید - سبج کھار - آبک آب نارسیده - بچ سرخ
 هموزن کوفته بینه حسب بقدر شود و بندند - حافظ الصحت - برای نزل و ذات البیض
 کثرت بول و تپ مفید - دار نفیل اوله - دار چینی - جوز بوا - مصطکی هر یک اوله - کندر و کتو
 جوز مائل و توله - شهبه اوله - همه جزا کوفته بینه در عمل مصنی میزنند - و و المسک علی
 مقوی قلب و جگر - رافع خفقان بار و مراح قالج و لقوه و تشنج - مر و ارید - کهر یا - هر یک
 ۲ توله - بهمن سفید - سنبل الطیب - قنفط - سافرج هندسی - اسشنه - قاقله - هر یک ۱ توله
 نفیل سفید ماشه - زنجبیل اوله - مصطکی و ماشه - مشک و عنبر هر یک اوله - شهبه و چند -
 و واکے موچرس - برای سیلان رحم در طوبتش مفید - گل و ما و ۳ ماشه - موچرس
 ۳ ماشه - موصلی سفید و سیاه هر یک ۱ ماشه - شستاور ۱ ماشه - گو کبر و ۱ ماشه - عود غرق
 ۳ ماشه - صمغ عربی ۳ ماشه کوفته بینه سفوف سازند - و واکے سبزر - مانع تب لرزه
 پوست خشاکش - بھنگ - هموزن قدر غراک ۳ سرخ قبل از نوبت - و دیگر - پوست خشاکش
 بھنگ - گندک اوله سار - هر یک اوله - بھنگ ۲ ماشه و واکے نفث الدم

شاخ بزخاکتر نود و بخور اند - و اول ملک معتدل - و مروری ۳ باشد - کهر با باشد
 گل سرخ - طباشیر - کشنیر خشک - گاو زبان هر یک ۱۰ تولد - مشک خالص ۱۰ باشد - زرنیاد ۱۰ باشد
 شربت سیب ۸ تولد - و واسطه عقیق - عالس دم طمست - کشته عقیق مفید است
 و واسطه خارش - کید ۲ جزء برگ خا اجز - سیاب ۳ جزء - نیله ۱۰ تولد بریان ۳ جزء -
 روغن بابونه تر نخل ریان - دافع او جلع بارده - بابونه اسیر - روغن کنجد ۳ سیر -
 روغن برفقت برگ - برائے وجع مفاصل مفید - آب برگ مدار - برگ بکامین -
 برگ بشیر - برگ شنبهالود - دمنوره - رقوم - برگ لکھی - هر یک از آب برگها ۱۰ تولد - باروغن
 کنجد ۳ سیر - چوشانیده صاف نموده بگیرند و مالش نمایند - روغن چوب چینی
 برائے وجع مفاصل مفید - چوب چینی - نثار - سورنجان - نثار - رسوت - نثار - برگ حناء - نثار -
 روغن کنجد ۲ نثار - روغن دیو دار - برائے فربه و سقطه مفید - آئینی بلد سی - اصل السوس
 دار بلد - دیو دار - هر یک ۱۲ تولد - و بهو النساء - نثار - روغن کنجد ۲ نثار - روغن برابنور مفید -
 سنگجاست ۴ تولد - و دار رنگ ۳ باشد - کید ۳ باشد - رسوت ۳ باشد - روغن کنجد ۳ تولد یا
 روغن کمرنج ۳ تولد - روغن کافور - رافع او جلع - الالمی ۴ تولد - تر نخل ۱۲ تولد - کافور
 - نثار - روغن کنجد ۲ نثار - روغن کپله - دافع وجع مفاصل و استرخا و تشنج و امراض عصبانی را
 بپزند - عاقر قرحا - تخم دمنوره - اجوان دلیس - اجوان خراسانی - انیون - کهنکلی سفید - کپله
 کثیر سفید - هر یک ۳ تولد - مالکتنی - نثار - کلو بنجی - نثار - باشیر گاو - نثار - مسدود تر کرده باروغن
 کنجد ۱۰ نثار - چوشانیده روغن سیر - برائے اندامال قوه گوش و دیگر زخمها مفید - عصاره برگ

برگ گد برگ سنبالو - باروغن کچد - روغن دروگوش - چوب پنبی - مرزنجوش -
 بند البنج - دست خشمش - بیج امدان - هر یک اتولہ - روغن کچد - نار - ویکر - برگ اڈلا
 برگ آگ - برگ سنبالو - روغن کچد - روغن قرصہ گوش - چالیہ کبہ ۲ عدد افیون -
 ۲ ماشہ - کف دریا - سیندور - کتہ سفید ہر یک ۲ ماشہ - روغن کچد ۲ تولہ - سفوف زحیرہ
 زیرہ سفید ۴ ماشہ - اجوان ۵ ماشہ - افیون ۲ سرخ - سفوف ابیض برائے سوزاک
 شورہ - رال ہمزون سفوف ابیض برائے جریان مفید - پوست ہیندوہ کہ بعد آوردہ
 شدن بچہ باشد از تنک آب و نرشار صاف نمایند و غشائے اندرونی دور نمایند و بنظر
 گلی گل حکمت تودہ بسوزانند و خاکستر نمایند - شرح یہ دو اجریان کو دور کرنے کے سوائے
 درین سلسل البول و ذیابیطس و بول الفاض کے رخ کر نیکی لمبھی مفید و مجرب ہے -
 سفوف زحیرہ صادق - رال سفید - کتہ - نیلگری - تخم کزنجبر - ہمزون - سفوف زرد -
 سفوف مامیران - برائے سوزاک مفید - کہیت زرد - گلزار - زراوند - کچد مقشر
 ہر یک ۳ تولہ - طباشیر ۴ تولہ - تخم خرفہ ۳ تولہ - سمت بہروزہ ۴ تولہ - افیون - کتہ در -
 سمع عربی - زرشک ہر یک ۲ تولہ - مامیران ۱ تولہ - شکر سفید ۳۳ تولہ - شرح - سمت بہروزہ
 بنائے کا طریقہ یہ ہے کہ - گندہ بہروزہ بقدر مطلوب ہو - پارچہ پر رکھ کر اس پارچہ کو کسی
 ظرف گلی وغیرہ پر رکھ کر لمبے پردہ پادین - بانڈی مین نصف پانی رسبہ اور بانڈی کے
 نیچے آگ روشن کریں - آگ کی حرارت سے گندہ بہروزہ جگ کر کپڑے مین سے پانی مین
 آجائیگا - پھر اسکو بانڈی کے پانی مین سے نکال کر بدستور مابین کپڑے پر کہیں - پھر وہ آگ کی

گرمی سے ہانڈی میں آجالیگا۔ اسی طرح گرم اور صاف کرتے رہیں۔ یہ بات شک کہ گندہ بہرہ
 ست بہروزہ بنائے۔ اور قابل سفوف کرنے کے ہو جائے۔ سفوف سلاجیت
 برائے سوزاک مفید۔ کیتراہ تولہ۔ مصطلکی۔ کندر۔ ست بہروزہ۔ ست سلاجیت۔ گل ارمنی
 ہریک ۲ تولہ۔ تخم خربزہ۔ تخم خرفہ۔ کتہ سفید۔ نشاستہ۔ ہریک ۱ تولہ۔ شکر سفید۔ ہم تولہ۔
 سفوف نفث الدم۔ برائے نفث الدم و سل و رعاف و تھیز مفید۔ کیتراہ۔ رب س
 نشاستہ۔ افاقیا۔ گھٹار۔ تخم ظمی۔ ہریک ۴ ماشہ۔ خشتاش۔ اماشہ۔ سرطان محرق۔ اماشہ
 باقلاہ ماشہ۔ گل ارمنی ۱ تولہ۔ دم الماخرین ۱ تولہ۔ منہر بہید اندہ ماشہ۔ منہر تخم کدو شیرین
 ۴ ماشہ۔ منہر بادام شیرین ۳ ماشہ۔ منہر تخم خیار ۴ ماشہ۔ منہر تخم خربزہ۔ براؤہ۔ ریتہ القیس۔
 صمغ عربی ہریک ۴ ماشہ۔ سفوف سوزاک۔ کیتراہ۔ مصطلکی۔ کندر۔ ست بہروزہ
 ست سلاجیت ہریک ۳ ماشہ۔ گل ارمنی ۱ ماشہ۔ صمغ ناگوری۔ کتہ سفید۔ ہریک ۳ ماشہ
 نشاستہ ۴ ماشہ۔ خشتاش ۳ ماشہ۔ اجوائن خراسانی ۳ ماشہ۔ شکر سفید ۱ تولہ سفوف
 مقلیا تا۔ برائے اسہال بواسیری و زہیر مفید۔ تخم ترہ تیزک ۴ م۔ زیرہ ۱ تولہ۔ تخم کتان
 ۲ تولہ۔ تخم گندنا ۱ تولہ۔ ہلیہ سیاہ ۱ تولہ۔ مصطلکی ال۔ بروغن گاؤ بریان کردہ سوائے تخم ترہ تیزک
 ہمہ ادویہ کو فیتھہ تخم ترہ تیزک مسلم آمینہ سفوف سازند۔ سنون متوسطہ طفل کو
 شکر اجت۔ نمک سانہر۔ مانگی۔ کباب چینی۔ مصطلکی۔ زنجبیل۔ تیناکہ۔ چترکی۔ ہیزن
 سنون کلان۔ عاقر قرحا۔ چترکی۔ کرمانج۔ ۳ ہریک ۳ تولہ۔ پادست انار۔ بازہ
 سبز کندر۔ گھٹار۔ گل صمغ کف دریا۔ ہریک ۱ تولہ نمک لاپوری۔ اماشہ۔ خشک بانی اما

خاکستر صدف کاشه - بیهلک کاشه - خرف پنبی ۱۰ تولد - پنج سوسن - طباشیر - تخم خرفه - نشاسته
 بریک ۳ تولد - کثیرا کاشه - سفوف قلیح - طباشیر - واند هیل - جو سوخته - کتبه سفید - هموزن -
 سفوف اسهال کبیدی - دم النخین - طباشیر برون - صمغ عربی بریلان - فراطیش
 منزه حب الیاس - کبریا - زرشک - سماق - مغز بیدار - کثیرا - پنج انجمار - اقا قیام بریک - اماش
 پوست خشتاش ۳ سسج - افیون - پنج زعفران - امینج - کافور - انجود - بارنگ مسلم ۳ ماش
 سفوف یازده ادویه - باضم طام - پوست بلبله زرد - بلبله - آمله - بادیان - زنبیل
 قنطاریل - وار فلفل - سنا - اجوان - شیطان - رنگ لاهوری - هموزن - منون تریاق الانسان
 عاقر قرحا - زراوند - مرج - رسوت - خشتاش - هزار پنج - گنده بهروزه - بریک هموزن - الیضا -
 پوست خشتاش ۵ تولد - عاقر قرحا ۵ تولد - زراوند ۳ تولد - هزار پنج ۵ تولد - میبله سائله ۵ تولد
 بهروزه ۳ تولد - شش منون تریاق الانسان که بهبه و لونان نسج و افغ در دندان چین
 سرخ وارو - برائے حیات باره مفید - شکر ۲ ماشه - تخم بهروزه - اولد - غوراک برآ
 مردمان ۲ سرخ - شیاو شیر خشک - رده چشم را مفید - شیر خشک - بکجوت - افیون
 هموزن - عرق بنجار بلغمی - اندامولی - بطریق معروف عرق کشند - عرق اختناق الحرق
 اولد ۴ تولد - کابو - تخم خرفه - گروه سماق - سمدل سرخ و سفید بریک - اولد - نیلوفر - عناب
 شبداء - تخم شبت بریک ۵ تولد - خشتاش - اولد - درون عرقی ۱۰ تولد - طباشیر ۲ تولد -
 حل سسج ۲ تولد - ادویه و آب ترکه و عرق کشند عرق ما القرح - که در سه بشیرین
 انار - خیار - انار - عرق قاطع استحا صند - ازبرک و شلج و بار و رخت اتون عرق کشند

قرص ریوند - مغنہ ہلکہ - دافع استسقا - دیونہ بینی - فوہ - ایک منسل ہر یک ۳ تولہ
 تخم کرفس ۲ تولہ - انیسون - عصارہ خافث ہر یک اولہ - قرص قرصہ مثانہ - منہ تخم خربزہ
 وخیار وکدو سے شیرین ہر یک ۲۰ درم - صغ عربی - دم الاخوین ہر یک ۱۰ درم - افیون ۳۰ درم
 تخم کرفس ۱ درم - باشریت خشتاش بدہندہ - قرص کالنج - برائے سوزاک مفیدہ تخم خیار ۱ درم
 تخم کالنج ۳ درم - تخم کرفس - شہداند - طین ارنی - صغ عربی - دم الاخوین - ہزار لہج ہر یک ۲ درم
 افیون ۱ درم - باشریت خشتاش بدہندہ - قصر مہج - شربت خشتاش بنائے کا طریقیہ یہ ہے کہ
 تخم خشتاش پیسکر شیعہ کالہ لین - اور قند کو ٹھنڈہ قوام کریں - جب قوام تیار ہو جائے - آگ سے
 اتار کر جب تک قوام گرم رہے شیر خشتاش کو قوام قند میں ڈالیں - اور کچے سے ملا کر نرم گ
 پر رکھیں تاکہ دوبارہ قوام ہو جائے - قیروطی ملیں - برائے دافع بواسیر و اعضا و تشنج
 یا اس مفید گل خطمی - با قلا - آرد جوار ہر یک ۵ تولہ - گل بنفشہ ۱۰ تولہ - روغن کنجد ۳ ناروم صاف
 مغنہ ساق گاؤ ہر یک ۳ نار - قیروطی سازندہ - قیروطی قرصہ بینی - گل بنفشہ ۵ ماشہ در آب
 جوش دادہ صاف نمودہ لعاب بہداند ۵ ماشہ - موم سفید ۳ ماشہ - روغن کنجد ۵ ماشہ یا مینرند -
 مطبوخ سنخار - برائے بخار بینی و صفراوی مفید - گلوسے تازہ یک حصہ - ہزار و لہ نصف
 اصل السوس ربع حصہ مطبوخ نمایند - مطبوخ نزلہ - برائے نزلہ حار مفید - بیوس گندم نصف
 اصل السوس ربع جزو - در آب بچو شانند - معجون کمون - محلل ریا ج - مقوی معدہ و جگر
 ہاضم شتہی - دافع قبض - سنبل الطیب - عود بلسان - دارچینی - سلیزہ - حب بلسان ہر یک
 ۳ مثقال - روغن بادام ۳ مثقال - پورہ ارنی - اشغال - نفل سیادہ - ۳ مثقال - برگ سداب ۳ مثقال

زخمیست هم شقال - زیره سیاه - اشقال - تره سفید مجوف و تشقر برابر باشد - چند معجون سازند
 مفرح اعظم لولومی - موافق جمیع اوجیه - مقوی معده و جگر و ریج البواسیر - شامیه -
 با استنجویه گل گاوزبان - برگ تنبول هر یک - اشقال - بهمن سرخ و سفید هر یک - اشقال
 لاجورد - اشقال - طباشیر - گل مختوم - زعفران - کباب عینی - درونج عقری - زرنب - زرنباو
 هر یک - اشقال - پوست برون پسته - پوست بلبله - دانه هیل هر یک - اشقال - در جان
 که با هر یک - اشقال - اگر غرق - صندل سفید - ابریشم مفرح هر یک - اشقال - بشکر سفید - انار
 آب سیب - آب زرد شک - آب ترنج - آب لیمو - آب انار - آب انگور هر یک - انار - مروارید
 درق نقره - ورق طلا - یا قوت هر یک - اشقال - آب بهی - گلاب هر یک - انار - معجون
 فنجنوش - براسه دشته و فالج و لقوه و تشنج بسیار مفید - مقوی معده - رافع اسهال -
 بلبله سیاه - توله - پوست بلبله - آله - فلفل سیاه - دار فلفل - سعد کوفی - شیطرج هندی -
 سنبل الطیب - تخم کرفس - خبث المهدیه هر یک - ۲ توله - تخم شنب - ۱۰ توله - سرکه انگور یک شیشه
 روغن بادام - ۷ باشد - مفرح علی رضا - براسه لطیفه حرارت قلب و جگر و صفقان و سکین
 التباب مفید - یا قوت رماتی - ۲ جبه - مروارید ناسفته - گل ارمنی - طباشیر - که با براسه شمع -
 گل گاوزبان هر یک - ۳ باشد - ورق نقره - کافور هر یک - اما شیه - تخم خرفه - اما شیه - با شربت
 فواکه و قوام قند سفید جارش سازند - معجون آمله - براسه ضعف معده و اسهال و رازی
 آمله - توله - تخم کشمش - ۷ باشد - خنجر گل - صدف سوخته - مصطکی هر یک - ۳ باشد - دانه هیل - عود
 هر یک - ۳ باشد - آب لیمو - توله - قند سفید - نار - معجون سورنجان بر آله و معجون مصل مفید -

سورنجان - اتولہ - سناہ تولہ - زنجبیل - اسارون - زمرہ سیاه - دار فلفل ہر ایک ۲ تولہ - باقند
 دو چند بٹہ آرنہ - مسفرح بارہ - گل سرخ - طباشیر ہر ایک ۳ درم - کشنیز خشک اور م
 برہندہ داشتہ - مروارید لا داشتہ - کبریا لا داشتہ - کانورہ سرخ - شربت سیب سے چند -
 معجون امین - پنج جلابہ گل سرخ ہر ایک ۳ تولہ - سناہ کی ۸ تولہ - شہد خالص ۸ ۳ تولہ -
 معجون بقراط - مقوی مدہ و جگر - باضم طعام - واقع ریح - تخم کر فس - تخم گداز - تخم شبت
 کشنیز خشک ہر ایک انار - ناخواہ - اگر غرق ہر ایک ۵ تولہ - دار فلفل - بسباس - زنجبیل - دار فلفل
 ہر ایک انار - شہد لا مار - معجون عشبہ برائے فساد خون و آتشک و امراض سودا و صفی
 عشبہ مغزی - سناہ - بسباس - گل سرخ - ہر ایک ۶ تولہ - چشمتیم - شاہترہ ہر ایک ۵ تولہ -
 چوب چینی ۳ تولہ - قند سفید - صندلین ہر ایک ۳ تولہ - باس چند غیرہ برائے آئندہ معجون سازند
 معجون چوب چینی - برائے فساد خون و آتشک سفید عشبہ مغزی ۶ تولہ - بسباس
 گل سرخ - چوب چینی - صندل سفید - سناہ - پوست ہلیلہ زرد - بادیان - باہجی - کباب چینی
 دار چینی ہر ایک اتولہ - نبات - انار - معجون سنگدانہ - پوست سنگدانہ - پوست ہرون
 پستہ - الہیجی - مصطلی - کندر - غنچہ گل - پودینہ - ساق ہر ایک ۲ درم - فلفل سفید - دار چینی
 ہر ایک ۱ درم - کوفتہ بختم برون پستہ سرشتہ باقند سفید و چند معجون سازند - شش
 باقند سفید و چند معجون سازند - سے - یہ مطلب ہے کہ تمام ادویہ کے اوزان کے مجموعہ سے
 قند سفید کا وزن دو چند رہے - اور ہر ایک جوارش و معجون میں یہ خیال رہے کہ تمام ادویہ
 کرٹ چھانکر کھین - اور قند سفید کا قوام کر کے ادویہ مذکورہ ملا دیں - شہد ہو تو وہی ملا دیں

اور فرق جوارش اور معجون مینا یہ ہے کہ اجزا جوارش کے اکثر خوش ذائقہ اور خوشبو ہوتے ہیں
 بخلاف معجون کے کہ اوہ معین برتید نہیں ہے۔ فرق دوسرا یہ ہے کہ قوام بعض جوارشات کا
 بہت غلیظ کرتے ہیں۔ بخلاف معجون کے کہ قوام اس کا اس حد تک نہیں پہنچاتے۔ معجون
 سنگدہ مقوی معدہ ہے اور دافع اسہال۔ معجون دھوم دھام۔ مقوی باہ۔ آرد مچسکا
 آرد سنگھارہ۔ آرد ماش۔ آرد کنوچہ۔ صمغ عربی۔ نشاستہ۔ ہر ایک ۱۰ تولہ۔ پوسٹ پیچ آؤٹ کٹا
 سالکھانہ۔ مصلی سیاہ۔ مصلی سفید۔ ہمیشہ۔ گوند ڈھاک۔ مغز تخم اوٹنگن۔ رتن جوت ہر ایک
 ۱۰ تولہ۔ زنجبیل۔ دار فلفل ہر ایک ۱۰ تولہ۔ دار چینی۔ دانہ بیل ہر ایک ۱۰ ماشہ۔ قرنفل۔ زعفران
 ہر ایک ۵ ماشہ۔ جوز بوا۔ بسا ہر ایک ۵ ماشہ۔ مغز نارجیل۔ مغز بستیہ۔ مغز چنوزہ ہر ایک
 ۱۰ تولہ۔ مغز اخروٹ ۴ تولہ۔ مغز بادام ۲ تولہ۔ مرثاک خالص ۴ ماشہ۔ روغن گاؤ ۲ تولہ
 شیر گاؤ ۱۰ ہیر۔ مصل مصنوعی ۱۰ تولہ۔ نبات سفید ۱۰ تولہ۔ شرح آئے گوگہی مین بہو نہیں
 اور دودھ کا کپڑا بنا کر قوام مین اشیا ملا دین۔ مرہم حیات موم ۵ تولہ۔ کافور۔ سیندور
 ہر ایک ۱۰ تولہ۔ روغن کنجد ۲ تولہ۔ روغن گرم کردہ و تیل کہ جوش زند سیندور انداختہ کچھ زند
 تاسیہ شود۔ بعد ازان دیگچہ فرو آور دہ موم انداختہ کچھ زند تاسر د شود۔ مرہم نورہ
 برائے سوزش آتش سفید۔ اکب آب نارسیدہ۔ تار۔ روغن کنجد انار۔ مرہم زنگار۔ زنگار
 انار۔ بہر وزہ۔ تار۔ مرہم واخلیون۔ روغن گل ۴ تولہ۔ مردارنگ ۱۲ تولہ۔ تخم فلفل
 اسبغرل۔ تخم کنوچہ۔ تخم کتان۔ تخم حلب ہر ایک ۳ تولہ۔ شرح معجون کو ایک رات
 پانی مین بیکر کر صبح کو لعاب غلیظ نکال لیکر اور مردارنگ باریک پیکر روغن مین ڈالکر لگا

پیکر اگر کسی چیز سے ہلاتے جائیں تاکہ روغن مردارنگ کیساتھ بہہ نہو جائے جب روغن سیاہ ہو
 طرف کو آگے اوتار کر لعابات مذکورہ اوسین ڈالکر جوش کریں سیاہنک کو غلیظ ہو جائے اور ہلاتے
 رہیں یہاں تک کہ مرہم ہو جائے یہ مرہم واسطے انفراج ورم وخراج و صلابات و انزال جراحات
 بہت مفید ہے۔ مرہم کا فوری برائے زخماںے حادہ و آتشک مفید۔ کافور ۲ ماشہ۔ رسکپور
 شکر گوت۔ مردارنگ ہر ایک ۳ ماشہ۔ کتہ سفید ۵ ماشہ۔ الائچی سفید ۳ ماشہ۔ سفیدہ کاشغری ۱۰ ماشہ
 رال ۱۰ ماشہ۔ موم زرد ۱۰ تولہ۔ روغن زرد ۱۰ تار۔ مرہم گلانی برائے انمال جراحات جدید و قديم
 مفید۔ برگ نیم ۲ تار۔ روغن گاؤ ۱۰ تار۔ سفیدہ کاشغری ۱۰ تولہ۔ کافور۔ رال سفید ہر ایک ۱۰ ماشہ
 سیاب۔ چوب چینی۔ شب یمانی ہر ایک ۱۰ ماشہ۔ شکر گوت ۱۰ تولہ۔ مردارنگ ۱۰ ماشہ۔ سیندور ۱۰ ماشہ
 کتہ سفید ۱۰ تولہ۔ نیکہ توتہ ۳ ماشہ۔ موم زرد ۲۶ تولہ۔ مرہم کیلہ۔ برائے جرب و ککھ مفید۔
 انزروت ۱۰ تولہ۔ توتیاں ۳ تولہ۔ مہندی ۱۰ تار۔ کیلہ ۱۰ تار۔ روغن کچھ ۱۰ تار۔ مرہم حنا
 برائے زخماںے حادہ مفید۔ شکر گوت۔ کیلہ ہر ایک ۱۰ تولہ۔ سفیدہ ۵ تولہ۔ کتہ سفید ۲ تولہ۔ برگ حنا۔ موم زرد
 ہر ایک ۱۰ تولہ۔ روغن کچھ ۲ تولہ۔ مرہم سیاہ۔ سفیدہ ۸ تولہ۔ موم ۵ تولہ۔ سرکہ انگوری ۵ تولہ۔
 روغن کچھ ۱۰ تار۔ مرہم آتشک۔ رسکپور۔ سیندور۔ مردارنگ۔ پوست اندرون و زخمت تیز
 پوست اندرون و زخمت کثیر۔ ہر ایک ۱۰ تولہ۔ سفیدہ۔ کتہ ہر ایک ۲ تولہ۔ گچی سفید ۱۰ ماشہ۔ موم زرد ۱۰ تولہ
 روغن کچھ ۱۰ تار۔ فقط اتام کتاب مرکبات صدر شفاخانہ یونانی سرکار عالی۔ مہجرت حضرت مولوی
 حکیم احمد سعید خان صاحب مرحوم افسر الاطباء اول۔ از تالیف میرزا در علی رعد حکیم سید فتنہ
 سرکار عالی و طبیب شفاخانہ سرکاری تعلقہ بالمصر خاص خلع پیرینی۔

قطعه تاریخ طبع قسرا بادی نادر

بشد مطبوع این نادر کتاب من
نوشتم رعد سال افتتام او

قرا بادی نادر قاصد صحت
۱۳۱۴
قرا بادی نادر مقصد حکمت
۱۳۲۵ هجری

کتابه میر نادر علی رعد
۱۳۱۴

میر نادر کتاب قرا بادی نادر

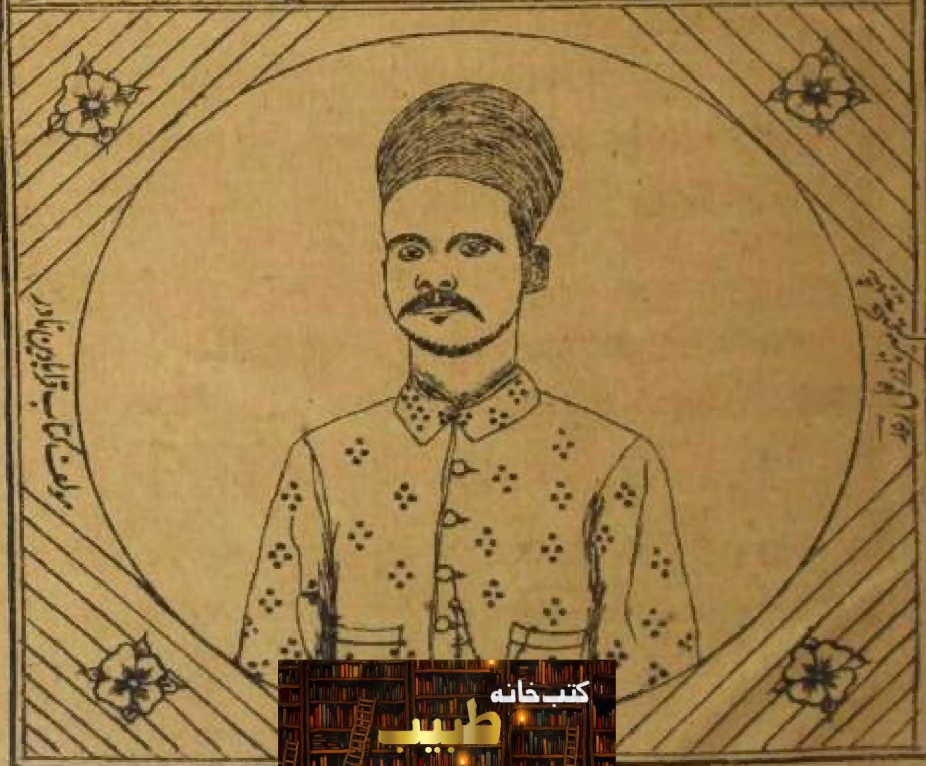
میر نادر علی رعد

قطعه تاریخ طبع قسرا بادی نادر

بشد مطبوع این نادر کتاب من
نوشتم رعد سال اقامت او

قرا بادی نادر قاصد صوت
۱۳۱۴
قرا بادی نادر مقصد حکمت
۱۳۲۵ هجری

کتبه میر نادر علی رعد
۱۳۱۴

صحت نامہ قرا بادین نادور

نمبر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	کیفیت
۲	۱۶	زہر	زہر	۲۴	۱۵	قند	قندیہ	لہ جان مٹکی ہے مٹکی
۳	۱۰	الزور	الزور	۳۱	۲	پختہ ہے	پختہ ہے	نہ تریغید کا ذوق ہا کرک
۴	۱۶	من	من	۳۲	۳	منع	منع	نہ برکت کا ذوق ہا کرک
۵	۸	ملی	ملی	۳۳	۱۵	ابن	ابن	نہ منجلی ہوا رہ گیا۔
۷	۱۲	بلبلہ	بلبلہ	۳۴	۱۰	آرد چوس تولہ	آرد چوس تولہ	نہ اسگند باری ہوا نہیں
۸	۱	مٹکی لہ	مٹکی لہ	۳۵	۱۱	منسل سفید	منسل سفید	نہ لگا گیا۔
۱۰	۲	جلال	جلال	۳۶	۱۲	آپ چاہے	آپ چاہے	نہ مشکطہ۔ مشج دو آدھ
۱۲	۹	البروز	البروز	۳۷	۷	ہرک ۲ تولہ	ہرک ۲ تولہ	نہ نام نہین کیشکطہ مشج
۱۴	۳	قوئل	قوئل	۳۸	۸	چہالیہ	چہالیہ سوختہ	نہ ایک دوا ہے۔
۱۶	۱۲	سہال	سہال	۳۹	۱۳	نکر	نکر	نہ صفوہ ہم سطرہ۔ ۹ چم
۱۷	۷	توبا	توبا	۴۰	۱۲	مغز خیار	مغز خیار	نہ مار نہ ۳ غلط ہے۔
۱۸	۱۵	تریغیدہ دم	تریغیدہ دم	۴۱	۱۳	کا فویان و ماشہ	کا فویان و ماشہ	نہ ۳ درجہ رطب نہ ۳
۱۹	۱۲	فونج	فونج	۴۲	۱۴	ظن سوختہ ماشہ	ظن سوختہ ماشہ	نہ تعداد دویہ صحیح ہے۔
۲۰	۱۴	سورجس	سورجس	۴۳	۱	ایرسا	ایرسا	نہ صفوہ ہم سطرہ۔ بارہ
۲۱	۷	سازندہ	سازندہ	۴۴	۷	شافج	شافج	نہ غلط۔ بارہ صحیح۔
۲۲	۱	برگ تنبول	برگ تنبول	۴۵	۳	شونیر	شونیر	نہ ایضا صفوہ ہم سطرہ ۱۵
۲۳	۷	قرنفل تولہ	قرنفل تولہ	۴۶	۴	انتباس	انتباس	نہ در مان غلط۔ دمان
۲۴	۱۳	افیون ہم سرخ	افیون ہم سرخ	۴۷	۵	مشکطہ مشج	مشکطہ مشج	نہ صحت اللہ غلط ہے
۲۵	۷	ایرسا	ایرسا	۴۸	۱۰-۶	نخاع۔ پچوہ۔ دوی	نخاع۔ پچوہ۔ دوی	نہ صحت اللہ غلط ہے
۲۶	۱۲	سج اک	سج اک	۴۹	۳	صقار	صقار	نہ صحت اللہ غلط ہے